

การพิจารณากำหนดมาตรฐานในการวางแผนสำหรับศูนย์สันตนาการกรุงเทพมหานคร

การพิจารณากำหนดมาตรฐานในการวางแผนกำลังกลายเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศทุก ๆ ด้านทั้งนี้เพราะจะก่อให้เกิดการประหยัดในทรัพยากรทุก ๆ อย่างที่มีอยู่อย่างจำกัด และสามารถชี้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการพัฒนา การพัฒนาการการสันตนาการในเขตกรุงเทพมหานครก็เช่นเดียวกันควรจะมีการพิจารณากำหนดหาตัวมาตรฐานต่าง ๆ ที่จะใช้ในการวางแผนเพื่อแก้ไขความขาดแคลนทางด้านสันตนาการที่เป็นอยู่อย่างเช่นในปัจจุบันและเตรียมการไว้สำหรับอนาคต

5.1 ความสำคัญของการสันตนาการในกรุงเทพมหานคร

การสันตนาการตามความรู้สึกลึกซึ้งคติแบบธรรมชา หมายถึงลักษณะอาการของเล่นสนุกอย่างจริงจัง หรือการกระทำที่ระทึกใจเพื่อขจัดความเหนื่อยอ่อน เมื่อยล้าทั้งทางร่างกายและสมองให้หมดไป เช่น การอ่านหนังสือ การออกกำลังกาย เพื่อให้ร่างกายสดชื่น กระปรี้กระเปร่าสามารถประกอบกิจการงานต่อไปให้เกิดประสิทธิเหมือนเดิมหรือดีขึ้นกว่าเดิม

อันที่จริงแล้ว คำว่า " สันตนาการ " นั้นเป็นคำเดิมที่กระทรวงศึกษาธิการได้บัญญัติศัพท์ขึ้นใช้และได้เป็นที่รู้จักรับทราบกันอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา แม้คำที่จะบัญญัติขึ้นมาในภายหลังจะใช้คำว่า " นันทนาการ " ซึ่งพระยาอนูมานราชชนได้เป็นผู้บัญญัติขึ้นโดยให้เหตุผลที่ว่า " นันทนาการ " ได้มาจากการสนธิคำระหว่าง " นันท " + " อากา " แต่คำว่า " สันตนาการ " ก็ยังใช้กันอย่างแพร่หลาย ซึ่งในการศึกษาครั้งนี้ขอใช้คำว่าสันตนาการโดยตลอด ทั้งนี้โดยให้ความหมายในลักษณะที่เหมือนกับคำว่า " นันทนาการ "

ในปัจจุบันการดำรงชีวิตของประชากรในเขตเมืองใหญ่ ๆ ดังเช่นกรุงเทพมหานคร ต้องขึ้นต่อกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม ในการสร้างชีวิตที่มีคุณภาพ และเสริมสร้างพลานามัยทั้งทางร่างกายและจิตใจให้พร้อม เพื่อจะได้ต่อสู้กับสภาพปัญหาต่าง ๆ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งการจัดให้มีการสหนาการที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการเพื่อให้ร่างกายสดชื่นกระปรี้กระเปร่าสามารถหรือพร้อมที่จะประกอบกิจการงานต่อไปให้เกิดประสิทธิภาพ ก็เป็นวิธีการหนึ่งซึ่งควรได้รับการพิจารณากำหนดมาตรฐานในการวางแผนจัดตั้งขึ้นให้สอดคล้องกับความต้องการในปัจจุบันและรองรับความต้องการในอนาคตได้

สภาพความขาดแคลนการสหนาการในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถจะพิจารณาได้จากตัวแปรต่าง ๆ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไป ช่องว่างอันนี้เองได้เปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาข้างต้น ซึ่งโดยลักษณะ รูปแบบ วิธีการ และจุดมุ่งหมายแล้วกล่าวได้ว่ามีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง การเข้ามาช่วยแก้ปัญหาจึงต้องกลายมาเป็นการสร้างปัญหาให้แก่เมืองอย่างไม่มีที่สิ้นสุดในปัจจุบัน

การกำหนดมาตรฐานในการวางแผนสำหรับศูนย์สหนาการกรุงเทพมหานคร จะช่วยให้ทราบถึงข้อมูลบางประการเพื่อที่จะได้กำหนดรูปแบบหรือประเภทของการสหนาการให้สอดคล้องกับสภาพทางค่านิยมและประชากร รวมทั้งข้อจำกัดต่าง ๆ ของการสหนาการในแต่ละประเภท ประเภทดังกล่าวหมายถึงการแบ่งแยกตามการสร้างพลังงานของร่างกายหรือของสมองให้คืนสู่ภาวะปกติหรือที่ขึ้นใหม่เพื่อทดแทนสิ่งที่เสียไปโดยจำแนกออกเป็น 2 ประเภทคือ

5.1.1 สหนาการประเภทที่ใช้แรงมาก ๆ (Active Recreation) คือการสหนาการที่เสริมสร้างพลังทางร่างกายให้กับบุคคลที่เมื่อยล้าทางสมอง เช่น บุคคลที่ทำงานด้านการบริหารหรือใช้ความคิด จำเป็นต้องเลือกการสหนาการที่ใช้การเคลื่อนไหวร่างกายเพื่อใช้กำลังกายมาก ๆ มาเพื่อการทดแทนโดยสามารถประกอบกิจกรรมนั้นได้ทั้งในร่มหรือกลางแจ้ง ดังนั้นจึงสามารถแบ่งแยกการสหนาการประเภทนี้ออกเป็น 3 ลักษณะคือ

5.1.1.1 กิจกรรมพลศึกษา เกมส์และกีฬา (Sports & Games)

กิจกรรมในส่วนนี้ถือเป็นสันตนาการหลักที่มีความมุ่งหมายให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้หาความสำราญด้วยความสมัครใจและจะให้ประโยชน์ทางด้านการศึกษาเสริมทักษะทางพละนามัยแก่ร่างกายและสังคม ซึ่งได้แก่ เกมส์ กีฬา ทุกชนิด จะเป็นประเภทเดี่ยว คู่ หรือทีม ทั้งในร่มและกลางแจ้งรวมทั้งกีฬาทางน้ำ โดยที่การประกอบกิจกรรมเหล่านี้จะต้องเล่นด้วยความพอใจ สมัครใจ ไม่เป็นอาชีพ ไม่รับเงินตอบแทนซึ่งหมายถึงกีฬาสมัครเล่นนั่นเอง

ในการศึกษาครั้งนี้จะเน้นหนักไปที่เกมส์หรือกีฬาที่เป็นที่นิยมและคุ้นเคยภายในประเทศ รวมทั้งกีฬาชนิดต่าง ๆ ที่ได้จัดให้มีขึ้นในการแข่งขันกีฬาแห่งชาติ (กีฬาเซตเคิม) การแข่งขันซีเกมส์ เอเชียนเกมส์และโอลิมปิก เป็นต้น กีฬาดังกล่าวที่ได้หยิบยกมาในที่นี้คือเป็นเพียงตัวอย่างบางประการในเรื่องกิจกรรมด้านพลศึกษาซึ่งได้แก่

1. การแข่งขันกีฬาโอลิมปิก กีฬาเอเชียนเกมส์ และซีเกมส์ มีตัวอย่างกีฬาที่แข่งขันเช่น

- ยิงธนู
- กรีฑา
- แบดมินตัน
- เบสบอล
- บาสเกตบอล
- ชกมวยสากล
- แข่งเรือคนู
- จักรยาน
- กระโดดน้ำ
- ชีมน้ำ
- ฟันดาบ
- ยิมนาสติก
- ชกมวย

- ยูโด
- เรือพาย
- อิงปิง
- ซอฟท์บอล
- วาโยน้ำ
- เทนนิส
- วอลเลย์บอล
- แฮร์บอล
- แยนคัมบอล
- รักบี้ฟุตบอล
- บิงปอง
- เซปัก-ตะกร้อ

ฯลฯ

2. กีฬาที่เป็นที่นิยมของคนไทยโดยทั่วไป

- มวยไทย
- กระบี่-กระบอง
- หวงข้ามตาข่าย
- ตะกร้อลอดห่วง
- ตะกร้อข้ามตาข่าย
- ตะกร้อวง
- แข่งเรือยาวในประเพณีต่าง ๆ
- การบริหารร่างกายตามรูปแบบต่าง ๆ

ฯลฯ

5.1.1.2 กิจกรรมกลางแจ้ง (Outdoor Recreation)

กิจกรรมกลางแจ้งในที่นี้หมายถึงการเดินทางออกไปในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อที่จะประกอบกิจกรรมบางอย่างเพื่อให้เข้าร่วมกิจกรรมได้เปลี่ยนบรรยากาศจากความจำเจในเมือง เช่น การเดินทางไกล การตั้งค่ายพักแรม

กิจกรรมกลางแจ้งส่วนใหญ่จะมีการเดินทางไปยังพื้นที่ที่มีธรรมชาติสวยงาม เช่น วนอุทยานแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ ป่าสงวน เขตรักษาพันธุ์ป่า ชายทะเล เป็นต้น การเดินทางเพื่อสัมผัสธรรมชาติเหล่านี้เป็นการสันทนาการที่ดียิ่งประการหนึ่ง เพราะนอกจากจะได้ความเพลิดเพลินกับธรรมชาติที่สวยงามซึ่งจะช่วยสร้างความสดชื่น กระปรี้กระเปร่าให้แก่ร่างกายแล้วยังเป็นการเสริมสร้างให้เกิดความรักและหวงแหนในธรรมชาติที่สวยงามและมองเห็นคุณประโยชน์ของการสงวนรักษาทรัพยากรธรรมชาติเพื่อเหลือไว้ให้คนรุ่นหลังได้ชื่นชมต่อไป

5.1.1.3 งานบริการอาสาสมัคร (Voluntary Services)

งานบริการอาสาสมัครเป็นงานที่ต้องการความเสียสละทั้งทางร่างกายและจิตใจ ทั้งนี้เพราะงานดังกล่าวไม่ได้มีผลประโยชน์ตอบแทนเป็นทรัพย์สินแต่อย่างใด แต่เป็นความสุขทางใจประการหนึ่งในการที่จะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ต่าง ๆ ได้ งานบริการอาสาสมัครเป็นงานที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในสภาพสังคมแบบชีวิตชาวเมืองที่มองเห็นเรื่องประโยชน์ส่วนตนเป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด ในขณะที่ความรู้สึกดังกล่าวได้เกิดขึ้นและเพิ่มมากขึ้นในความรู้สึกของชาวเมือง การนำวิธีการทางด้านอาสาสมัครมาใช้กับสังคมดังกล่าวจะช่วยให้เป็นตัวที่ลดความรู้สึกดังกล่าวลงไปได้บ้าง ดังเช่น อาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย อาสาสมัครเกี่ยวกับการจราจร อาสาสมัครทางด้านสาธารณสุข อาสาสมัครทางด้านการพัฒนาชนบทและพื้นที่ เฉพาะและอาสาสมัครด้านการสอนหนังสือแก่กลุ่มประชากรในพื้นที่ก้นกรรหรือชุมชนแออัด เหล่านี้เป็นต้น

5.1.2 สันทนาการประเภทที่ใช้แรงน้อยหรือใช้กำลังเบา ๆ (Passive Recreation) คือการสันทนาการที่ประกอบขึ้นโดยไม่ต้องออกแรงมาก เป็นการเสริมสร้างพลังทางจิตใจ ให้กับบุคคลที่เมื่อยล้าทางร่างกายเนื่องจากการประกอบการทำงานที่ต้องใช้แรงงานมาก เช่น กรรมกรแบกหาม ช่างไม้ ช่างปูน และผู้ใช้แรงงานอื่น ๆ เป็นต้น กิจกรรมด้านการสันทนาการที่ใช้แรงน้อยแบ่งออกเป็น 8 ลักษณะคือ

5.1.2.1 ศิลปการช่างฝีมือ ได้แก่ การฝึกวิชาชีพในสาขาต่าง ๆ เช่น ช่างวิทยุ ช่างไฟฟ้า ช่างแกะสลัก ช่างปั้น ช่างวาด เป็นต้น

5.1.2.2 การเต้นรำ

5.1.2.3 การละคอน

5.1.2.4 งานอดิเรกซึ่งจะเน้นที่การฝึกอบรม เก็บสะสม ประติษฐานสิ่งของรวมทั้งการศึกษาเฉพาะเรื่อง ดังเช่น การศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติ สัตว์ เปลือกหอย หิน ผีเสื้อ ใบไม้ และพันธุ์ไม้ที่แปลก ๆ เป็นต้น

5.1.2.5 คนตรี ซึ่งหมายถึง การฝึกหัดเล่นดนตรีชนิดต่าง เช่น ขลุ่ย ระนาด เปียโน กีตาร์ ไวโอลิน และอีเลคโทน เป็นต้น รวมทั้ง การฟังศึกษาเรื่องราวต่าง ๆ ของคนตรีด้วย

5.1.2.6 การอ่าน เขียนและพูด ซึ่งได้แก่การฝึกหัดในภาษาต่าง ๆ ที่สนใจซึ่งอาจหมายถึงภาษาถิ่นและภาษาต่างประเทศ เป็นต้น

5.1.2.7 การสนทนาทางสังคม หมายถึงการรวมกลุ่มทางสังคมเพื่อประกอบกิจกรรมทางสังคมดังเช่น การเต้นรำ สนทนา และอภิปราย เป็นต้น

5.1.2.8 กิจกรรมพิเศษ หมายถึงกิจกรรมที่จัดขึ้นในโอกาสวันเทศกาลที่พิเศษแตกต่างออกไปจากวันอื่น ๆ ดังเช่น วันปีใหม่ สงกรานต์ ลอยกระทง หรือเป็นการฟื้นฟูประเพณีโบราณบางอย่าง เป็นต้น

5.2 ความขาดแคลนแหล่งสันทนาการของรัฐ

การพิจารณาความขาดแคลนแหล่งสันทนาการของรัฐในที่นี้จะพิจารณาเฉพาะงานที่อยู่ในหน้าที่รับผิดชอบของกรุงเทพมหานครเท่านั้น โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของสำนักสวัสดิการสังคม ซึ่งกล่าวแยกได้ดังนี้

5.2.1 สวนสาธารณะ

คณะผู้เชี่ยวชาญ (ลิขสิทธิ์ฯ) ได้เสนอในการวางผังนครหลวงถึงพื้นที่สำหรับการพักผ่อนหย่อนใจกลางแจ้ง 10 ไร่ ต่อ 1,000 คน และได้คาดประมาณประชากรว่าในปี พ.ศ. 2533 จะมีประชากรประมาณ 4,500,000 คน รวมทั้งเสนอให้มีเนื้อที่ทั้งหมด 45,000 ไร่ในปี พ.ศ. 2533 โดยให้เป็นสนามเล่นสำหรับเด็ก

และผู้ใหญ่ประมาณ 22,000 ไร่ ส่วนในบริเวณย่านพักอาศัยมีประมาณ 5,800 ไร่ และอีก 200 ไร่เป็นส่วนในย่านอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ย่านพักอาศัย นอกจากนั้นยังมีสวนพิเศษอีก 12,000 ไร่ ซึ่งกำหนดให้อยู่เป็นบริเวณ ๆ ไป ส่วนสวนสาธารณะใหญ่สำหรับของนครหลวงนั้นได้กำหนดไว้ให้อีก 5,000 ไร่ โดยคณะลิทซ์ฟิลค์ฯ ได้ให้เหตุผลว่า แม้ในปัจจุบันสิงคโปร์ยังใช้มาตรฐาน 6.8 ไร่ต่อ 1,000 คนและเปอร์โตริโกใช้ 13 ไร่ต่อ 1,000 คน¹

ในปัจจุบันปี พ.ศ. 2526 ประชากรในกรุงเทพฯที่มีการจดทะเบียนไว้เป็นหลักฐานมีประมาณ 5.2 ล้านคนเข้าไปแล้วมากกว่าจำนวนประชากรที่ได้คาดประมาณไว้ถึง 1,000,000 คน แม้ว่าจะระยะเวลาห่างกันอีกประมาณ 10 ปี และเมื่อถึงปี 2533 จริงประชากรคงจะมีการเพิ่มขึ้นอีกหลายแสนคน ทั้งนี้ไม่ได้รวมเอาประชากรที่เดินทางเข้ามาชั่วคราว หรือเข้ามาอยู่แต่ไม่ได้แจ้งย้ายเข้า ซึ่งเชื่อว่าเมื่อรวมประชากรใน 2 ส่วนนี้เข้าไปด้วยแล้ว ประชากรในกรุงเทพฯมหานครอาจเพิ่มมากกว่าที่จดทะเบียนไว้เป็นล้านคน

เมื่อพิจารณาถึงพื้นที่สวนสาธารณะทั้งหมดจากข้อมูลปี 2523 พบว่ามีพื้นที่รวมกันประมาณ 730 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.1 ของพื้นที่กรุงเทพมหานคร ซึ่งเมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้วจะเห็นได้ว่ามีพื้นที่ประมาณ 0.14 ไร่/1,000 คน ซึ่งต่ำกว่ามาตรฐานที่ผังลิทซ์ฟิลค์กำหนดไว้มาก

นอกจากนั้นในการศึกษาถึงแนวทางการจัดหาสวนสาธารณะในเขตกรุงเทพมหานครในแง่ของผังเมืองพบว่าในแต่ละพื้นที่ของกรุงเทพฯมีระดับความต้องการสวนสาธารณะแตกต่างกันไปตามสภาพกายภาพ และสังคมของพื้นที่นั้น ๆ โดยพิจารณา ประชากร การใช้ที่ดินความหนาแน่นของอาคาร จำนวนที่ว่าง ตลอดจนขนาด จำนวนและที่ตั้งของสวนสาธารณะในปัจจุบัน และพบว่าสามารถแบ่งกลุ่มพื้นที่ที่มีปัญหาออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ²

¹ สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย, รายงานการปรับปรุงผังนครหลวงครั้งที่ 1 (ฉบับสมบูรณ์) (กรุงเทพมหานคร : อักษรสัมพันธ์), 2517 หน้า 47-48

² อมรรักษ์ กฤตยานวิช อ่างแล้ว หน้า 142-150

1. พื้นที่ที่มีปัญหารุนแรง คือเขตชั้นในประกอบด้วยเขต
พระนคร ป้อมปราบฯ สัมพันธวงศ์ ปทุมวัน บางรัก พญาไท ห้วยขวาง กุสิต
คลองสาน ธนบุรีและบางกอกใหญ่ รวม 11 เขต
2. พื้นที่ที่มีปัญหาในระดับปานกลาง คือชั้นกลางทั้งหมด
ประกอบด้วยเขตยานนาวา บางกอกน้อย บางกะปิ บางเขน พระโขนง ภาษีเจริญ
และราษฎร์บูรณะ รวม 7 เขต
3. พื้นที่ที่มีปัญหาในระดับต่ำ คือเขตชั้นนอกทั้งหมด
ประกอบด้วยเขตลาดกระบัง หนองจอก มีนบุรี คลิ่งชัน บางขุนเทียนและหนองแขม
รวม 6 เขต

นอกจากประสบกับปัญหากับความขาดแคลนในระดับที่ต่างกันแล้วยังพบว่า
กรุงเทพมหานครเองยังไม่ได้มีการจัดระบบสวนสาธารณะออกมาเป็นมาตรฐานที่แน
นอนเพื่อที่จะได้ก่อสร้างสวนสาธารณะให้มีหน้าที่ สิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์
ให้เหมาะสมกับพื้นที่นั้น ๆ เช่นสวนขนาดเล็กก็ควรให้บริการแก่พื้นที่ขนาดเล็ก ส่วน
ใหญ่ก็ควรให้บริการแก่พื้นที่ใหญ่ออกไป ดังนั้นเป็นต้น ตามการศึกษาเพื่อกำหนด
มาตรฐานในการวางแผนสวนสาธารณะสำหรับกรุงเทพมหานคร ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ควรจะได้นำการศึกษาต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ได้พยายามรวบรวมเชิงเสนอแนะมาตรฐานเกี่ยวกับ
สวนสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ประเทศต่าง ๆ ใช้ประกอบการวางแผน
ในการกำหนดรูปแบบของสวนจาก American Standard ในหนังสือ Planning
the Modern City ได้กล่าวถึงเรื่องของ Standard of Size and spacing
for small Parks และ Recreation facilities ดังนี้¹

¹ Harold Maclean, Planning The Modern City vol. I (New York :
John Wiley & Son, Inc., p. 200 - 202

ก. Standard of Population Density in Park Area Varies on Size of pop. แบ่งได้ 4 ระดับคือ

1. สำหรับเมืองที่มีจำนวนประชากรน้อยกว่า 500,000 คน ควรมีพื้นที่สวนสาธารณะ 100 คน/เอเคอร์¹ หรือพื้นที่ของสวนสาธารณะควรมีประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ก่อสร้างทั้งหมด
2. สำหรับเมืองที่มีจำนวนประชากรมากกว่า 500,000 คน ควรมีพื้นที่สวนสาธารณะประมาณ 200 คน/เอเคอร์
3. สำหรับเมืองที่มีจำนวนประชากรมากกว่า 1,000,000 คน ควรมีพื้นที่สวนสาธารณะประมาณ 300 คน/เอเคอร์
4. สำหรับเมืองใหญ่มาก ๆ ก็ควรมีการจัดสวนสาธารณะในรูปแบบของวนอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งเป็นการพยายามใช้ประโยชน์จากธรรมชาติให้มากที่สุด

ข. Park and Recreation Area แบ่งออกได้เป็น 8 ลักษณะคือ

1. Squares หรือ Plazas เป็นลักษณะ Ornamental Area และไม่ได้กำหนดไว้ว่าจะต้องมีมาตรฐานต่อประชากรอย่างไร ปกติแล้วมักจะจัดไว้ใน playground ในรูปของ Passive Recreation
2. Play lots เป็นสนามเด็กเล่นเล็ก ๆ อายุไม่เกิน 5 ขวบ ขนาดไม่เกิน 10,000 ตารางฟุต ระยะทางที่จะเดินทางมาใช้ไม่ควรเกิน $\frac{1}{16} - \frac{3}{8}$ ไมล์ โดยควรจะต้องอยู่ในพื้นที่ใกล้บ้าน
3. Play grounds เป็นเรื่องของการพยายามจัด Active Recreation ลงในพื้นที่โดยมีจุดประสงค์ที่จะให้บริการแก่เด็กที่มีระดับการศึกษาสูงขึ้นไปอายุประมาณ 5-15 ปี ระยะทางที่จะเดินทางมาใช้จะอยู่ในรัศมี $\frac{1}{2}$ ไมล์ ขนาดของพื้นที่ดังกล่าวควรมีประมาณ 2-7 เอเคอร์

¹เอเคอร์ (Acre) = 2.53 ไร่

4. Play field or Athletic field เป็นเรื่องของ Active Recreation เช่นเดียวกัน ให้บริการแก่เด็กที่มีอายุ 15-24 ปี โดยมีระยะทางในการให้บริการเพิ่มมากขึ้นคือ 1 ไมล์ และปกติควรมีขนาดประมาณ 10-20 เอเคอร์

โดยปกติ Play grounds และ Play field จะจัดรวมอยู่ไว้ใน Neighborhood park, Park way หรือในสวนสาธารณะขนาดใหญ่

5. Neighborhood Park มีลักษณะเกือบเป็นส่วนสาธารณะขนาดใหญ่แต่อาจมีความแตกต่างกันในลักษณะที่ได้มา โดยอาจเป็นการรวมเอาพื้นที่ตั้งแต่ 1-4 เข้าไว้ด้วยกัน

6. Large park และ Bathing Beach ในส่วนนี้ขึ้นอยู่กับแต่ละประเทศไม่มีการกำหนดมาตรฐานไว้แต่อย่างใดเช่นเดียวกับ Neighborhood Park แต่โดยปกติแล้วจะมีขนาดมากกว่า 100 เอเคอร์

ตัวอย่าง Large park ของประเทศต่าง ๆ ในโลก

ปารีส Bois de Vincennes 2,270 เอเคอร์

Bois de Boulogne 2,095 เอเคอร์

เบอร์ลิน Tiergarten 630 เอเคอร์

เวียนนา Prater Gardens 1,500 เอเคอร์

บูดาเปสต์ Stadtwaldchen 1,000 เอเคอร์

ดับลิน Phoenix Park 2,000 เอเคอร์

นิวยอร์ก Central Park 862 เอเคอร์

Prospect Park 575 เอเคอร์

Marine Park 1,792 เอเคอร์

Shore Parkway 827 เอเคอร์

ฯลฯ

ส่วน Bathing Beach นั้นพบว่าในลอนดอนจะมีประชากรมาใช้วันละประมาณ 4,800 คนโดยเฉลี่ยต่อวันและจะมีบางส่วนเดินทางมาจากพื้นที่ในรัศมีประมาณ 50 ไมล์ อีก 11,000 คน

7. Park ways และ Reservation จะมีลักษณะเป็นพื้นที่ที่เชื่อมระหว่าง Large park ของเมืองขนาดใหญ่ และชุมชนเมืองในระดักรองลงมา ปกติจะจัดไว้ในพื้นที่ตาม Steam Valley ชายฝั่งทะเล และตามพื้นที่เพื่อการสงวนและอนุรักษ์ต่าง ๆ

8. National Park หมายถึงสาธารณะที่สามารถเดินทางไป-กลับในวันเดียวได้หรืออาจใช้เป็นที่พักผ่อนได้

จากการพิจารณารายละเอียดข้างต้นพบว่า การแบ่งสวนสาธารณะของเมืองออกเป็นหลายระดับ โดยที่อาศัยความแตกต่างกันในเรื่องของขนาด สิ่งอำนวยความสะดวกภายในสวนสาธารณะเหล่านั้น สิ่งที่เป็นสิ่งก่อสร้างพิเศษ (Special Feature) พื้นที่จัดหาผลประโยชน์ (Concession Area) กิจกรรมภายในสวนสาธารณะ ความสะดวกในการเดินทางและระบบการรักษาความปลอดภัย ในสวนสาธารณะแต่ละประเภท

สำหรับมาตรฐานเกี่ยวกับสวนสาธารณะและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ประเทศญี่ปุ่น ใช้ประกอบการวางแผนในการกำหนดรูปแบบที่ใกล้เคียงกัน ผิดแต่ละลักษณะการแบ่งเป็นประเภทและขนาดพื้นที่กล่าวคือ

ก. Basic Parks for Community Use

1. Play - lot (Play Ground)
2. Childrens' Parks
3. Neighbor hood Park
4. Community Park

ข. Basic Park for City Wide Use

1. Comprehensive Park
2. Sport Park

ค. Specific Parks

1. Park of Scenic Beauty
2. Historical Park

ง. Large Scale Parks

1. Regional Park
2. Recreation City

จ. National Government Parks

ฉ. Buffer Green Belts

ช. Ornamental Green Space

ซ. Pedestrian Park Way

การพิจารณาเพื่อจัดระบบ แบ่งแยกลำดับชั้นของสวนสาธารณะดังกล่าว จะช่วยให้ทราบถึงหน้าที่และระดับของการให้บริการแก่ชุมชนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งในปัจจุบัน ในกรุงเทพมหานคร ยังไม่ได้มีการแบ่งแยกหน้าที่สวนแต่ละประเภทออกมาได้อย่าง ชัดเจน สวนแต่ละระดับต่างก็มีหน้าที่และความรับผิดชอบต่างกันไป ซึ่งเชื่อว่า หากมีการศึกษาเรื่องนี้อย่างจริงจังแล้วจะช่วยให้การจัดการสวนสาธารณะโดยใช้สวน สาธารณะเป็นแหล่งสันทนาการนั้นจะประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าปัญหาเรื่องความขาดแคลนสวนสาธารณะในกรุงเทพ มหานคร นั้นได้ทวีความรุนแรงขึ้นทุกทีในขณะที่การจัดหาพื้นที่มาสร้างเป็นส่วนนั้น เป็นไปได้ยาก ต้องมีการลงทุนสูง ส่วนใหญ่มักจะใช้ที่ดินนั้นเพื่อให้ผลตอบแทนทาง เศรษฐกิจที่มากกว่า และในการที่ไม่สามารถปฏิบัติตามข้อเสนอแนะตามผังลัทธิฟิลด์ หรือประกาศกฎกระทรวงใช้บังคับผังเมืองรวมกรุงเทพมหานครได้นั้น การจัดหา หรือก่อสร้าง หรือกันเขตพื้นที่พร้อมมีข้อกำหนดทางประการเพื่อการสันทนาการใน เขตเมืองก็จะเป็นไปได้ยากยิ่งขึ้น ข้อสรุปเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นความขาดแคลน ของสวนสาธารณะกรุงเทพมหานครได้เป็นอย่างดี

5.2.2 ศูนย์เยาวชน

ศูนย์เยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครตั้งขึ้นจากหลักการที่ ว่าหากเยาวชนได้ใช้เวลาว่างนั้นไปในทางที่เป็นประโยชน์แล้วย่อมจะช่วยให้สามารถ ลดปัญหาต่าง ๆ ของสังคมได้ในระดับหนึ่งในปัจจุบันศูนย์เยาวชนในกรุงเทพมหานคร มีรวมกันทั้งสิ้น 22 ศูนย์ จากการศึกษาและวิจัยในเรื่องของศูนย์นั้นได้มีผู้ศึกษาไว้

มากมายซึ่งในส่วนนี้จะยกขึ้นมากล่าวอ้างให้เห็นถึงสภาพการบริหารและความไม่สามารถจะตอบสนองความต้องการของประชากรในพื้นที่ได้อย่างเต็มที่

ศูนย์เยาวชนเป็นแหล่งหรือสถานที่ซึ่งจัดให้มีการชุมนุมเยาวชนขึ้นเพื่อประกอบกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างนอกเวลาเรียนปกติหรือจัดการศึกษาวิชาชีพพิเศษขึ้นสำหรับเยาวชนที่ไม่มีโอกาสเล่าเรียน โดยมีระเบียบการดำเนินงาน มีเจ้าหน้าที่คอยรับผิดชอบในอันที่จะยังให้กิจการบรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของศูนย์เยาวชนนั้น ๆ

สถานที่ดังกล่าวจึงเป็นแหล่งที่เยาวชนจะได้มีโอกาสใกล้ชิดสนิทสนมกันและเป็นการช่วยสร้างความสามัคคีในหมู่คณะ ซึ่งจุดประสงค์ใหญ่ของการจัดตั้งศูนย์เยาวชนนั้นก็เพื่อที่จะให้เยาวชนในท้องถิ่นหรือท้องที่ใกล้เคียงมีโอกาสพบปะกันใช้เวลาว่างหลังการศึกษาเล่าเรียนหรือประกอบกิจการงานต่าง ๆ แล้วได้รับการพักผ่อนหย่อนใจ เป็นการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์และเป็นการชักชวนให้เยาวชนได้ใช้ชีวิตในวัยรุ่นไปในทางที่ดีงาม เพื่ออนาคตของตนเองและประเทศชาติ¹

ในปี 2507 สภาวิจัยแห่งชาติได้ทำการค้นคว้ารายงานปัญหาและความต้องการของเด็กและเยาวชนทางด้านสังคมสงเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการบริการเพื่อสันติภาพและกิจกรรมเยาวชนพบว่า ศูนย์เยาวชนมีความจำเป็นและสำคัญต่อเด็กและเยาวชนมาก ในกรุงเทพมหานครเมื่อปี 2503 พบว่ามีเพียง 2 แห่ง จนถึงปี 2507 ศูนย์เยาวชนจึงเพิ่มเป็น 22 แห่ง แต่การจัดตั้งศูนย์ดังกล่าวยังขาดบุคลากร อุปกรณ์ และสถานที่ที่กว้างขวางพอ เป็นต้น จุดประสงค์ที่ตั้งใจไว้ก็ไม่อาจบรรลุผลสำเร็จได้ และยังก่อให้เกิดผลเสียตามมาอีกหลาย ๆ ประการ เช่น

¹จิตร หังสุบุตร, แผนการพัฒนาศูนย์เยาวชนเทศบาลนครหลวง, เอกสารประกอบคำบรรยายโครงการสัมมนาหัวหน้าศูนย์เยาวชนของเทศบาลนครหลวง 2515 หน้า 1

เกิดการมีผู้คุม ทะเลาะวิวาท ยาเสพติด และผู้สาว เป็นต้น¹ และในปี 2514 ได้มีผู้ศึกษาถึง การบริหารงานเยาวชนของสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ พบว่า การดำเนินงานด้านเยาวชนยังชบเซา ไม่มีเยาวชนเข้าไปใช้บริการจนบางแห่งได้กลายเป็นที่มั่วสุมของเด็กเกเร โดยทั่วไปทั้งนี้เนื่องจากปัญหาต่าง ๆ ดังนี้คือ ปัญหาทางบุคคลากร สถานที่และอุปกรณ์ ความรู้ความเข้าใจ การขาดแคลนกิจกรรมบางประเภทที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์²

ต่อมาในปี 2516 ก็ได้มีผู้ศึกษาเรื่องปัญหาของการจัด สันทนาการของศูนย์เยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร ผลจากการศึกษาก็สรุปออกมา ได้ในลักษณะเช่นเดียวกันคือศูนย์เยาวชนยังขาดแคลนหรือพบกับปัญหา 4 ประการคือ บุคคลากร งบประมาณ การบริหารงานและสถานที่รวมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวก ตลอดจนอุปกรณ์ต่าง ๆ³ นอกจากนั้นยังมีผู้ศึกษาในด้านบทบาทของศูนย์เยาวชนในการพัฒนาเยาวชนในกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะหารูปแบบในการ จัดกิจกรรมของศูนย์เยาวชนให้สามารถพัฒนาเยาวชนได้ โดยเน้นการพัฒนาทาง ด้านความรับผิดชอบต่อตัวเองและสังคม และจากการศึกษาดังกล่าวสามารถสรุป ได้ว่าการจัดงานเป็นกลุ่มจะดีกว่าที่จะให้มีการมารับบริการตามปกติ และจะดีกว่า ในด้านที่ว่าจะมีการวางแผนรวมทั้งสามารถเลือกกิจกรรมตามความพอใจหรือสนใจได้⁴

ในปี 2519 ก็ได้มีการศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของ เยาวชนเกี่ยวกับการใช้บริการศูนย์เยาวชน กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการทราบถึงความคิดเห็น ความสนใจ ความต้องการ ปัญหาและอุปสรรค

¹สภาวิจัยแห่งชาติ, รายงานการวิจัยค้นคว้าเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการของเด็กและเยาวชน รายงานต่อองค์การยูนิเซฟ (กรุงเทพมหานคร : สภาวิจัยแห่งชาติ) 2509, หน้า 87

²สิน้อย เกษมสันต์ ณ อยุธยา, อ้างแล้ว

³ไพวัลย์ ศันลาพูน, อ้างแล้ว

⁴ทัศนีย์ ไทยาภิรมย์, อ้างแล้ว

ในการให้บริการและพบว่า เยาวชนที่ไปใช้ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่อยู่ในการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และมุ่งที่หาความรู้เพิ่มเติม ผู้ชายจะสนใจพลศึกษา ส่วนผู้หญิงจะสนใจนาฏศิลป์และดนตรีเป็นส่วนใหญ่ และสรุปต่อไปอีกว่าอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรมมีน้อยรวมทั้งสถานที่และสนามคับแคบ¹

การศึกษาในเรื่องของศูนย์ฯ เยาวชนที่กล่าวมาแล้วข้างต้นก็เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่าการจัดการสันตนาการ โดยใช้รูปแบบของศูนย์ฯ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นั้นได้ประสบกับปัญหาต่าง ๆ มากมายซึ่งเมื่อจกกล่าวรายไต่ว่าเป็นเรื่องของ งบประมาณ บุคลากร การบริหารงานของอาคารพร้อมอุปกรณ์ รวมทั้งสถานที่ซึ่งขาดความเหมาะสมและขนาดที่พอเพียงในการให้บริการการศึกษาดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าการกระจายศูนย์ฯ เยาวชนออกไปตามเขตต่าง ๆ และเป็นศูนย์เล็ก ๆ โดยมีข้อจำกัดหลาย ๆ อย่างนั้นนอกจากจะเป็นการไม่สามารถให้บริการด้านสันตนาการให้แก่เยาวชนในเขตเมืองได้อย่างแท้จริงแล้ว ในบางครั้งยังกลายเป็นสถานที่ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมาอีกด้วย

แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาถึงเรื่องราวของศูนย์ฯ เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่น) ซึ่งเป็นศูนย์ฯ ขนาดใหญ่ที่สุดที่กำลังให้บริการทางด้านสันตนาการแก่ประชากรกรุงเทพมหานครอยู่ในขณะนี้ ซึ่งคาดว่าศูนย์ฯ ดังกล่าวสามารถที่จะตอบสนองความต้องการได้ในระดับหนึ่ง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าความขาดแคลนการสันตนาการที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐบาลนั้นปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนไม่ว่าจะพิจารณาจากเรื่องของส่วนสาธารณะหรือศูนย์ฯ เยาวชน สิ่งเหล่านี้เป็นปัญหาที่ควรจะได้ได้รับความสนใจและแก้ไขอย่างรีบด่วนเพื่อที่จะช่วยลดระดับความรุนแรงของปัญหาอื่น ๆ อันเนื่องมาจากการขาดแคลนสันตนาการได้

¹ กัลยา ประสพสุข, อ้างแล้ว

ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจเพิ่มขึ้นในนี้ จะได้นำมาตรฐานบางประการในเรื่องของศูนย์สันทนาการจากต่างประเทศมากล่าวไว้ซึ่งเป็นเพียงแนวทางเบื้องต้นในการที่จะให้เห็นว่าในต่างประเทศนั้นมีการกำหนดมาตรฐานในเรื่องนี้อย่างไร

ก. มาตรฐานจากต่างประเทศ

1. อาคารสันทนาการ

อาคารสันทนาการหมายถึง อาคารที่ออกแบบและสร้างขึ้นเพื่อใช้ในกิจกรรมทางค่านันทนาการโดยเฉพาะ สำหรับประชาชนทุกเพศทุกวัย การสันทนาการที่จะจัดให้มีขึ้นได้แก่ สันทนาการทางสังคม ทางการสร้างสรรค์ ทางวัฒนธรรม ตลอดจนกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับทางร่างกายและธรรมชาติ อาคารดังกล่าวมีการออกแบบก่อสร้างที่ถูกต้องลักษณะ ปลอดภัย และสามารถจูงใจให้ประชากรทุกวัยอายุในพื้นที่มีความรู้สึกสนใจที่จะเข้ามาใช้บริการในเวลาว่าง

ในส่วนที่เป็นอาคารสันทนาการนี้ตามแนวของต่างประเทศได้มีการแบ่งชนิดของอาคาร (Type of Building) และกล่าวถึงสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ไว้ซึ่งแยกพิจารณาในแต่ละส่วนดังนี้

1.1 ชนิดของอาคาร (Type of Building)

แบ่งเป็น 13 ชนิดดังนี้คือ

- 1) Neighborhood Recreation Building (Large) มีขนาดพื้นที่อาคารประมาณ 20,000 ตารางฟุต
- 2) Neighborhood Recreation Building (Small) มีขนาดพื้นที่อาคารประมาณ 10,000 ตารางฟุต
อาคารทั้ง 2 แบบข้างต้นปกติจะมีการออกแบบและปลูกสร้างรวมอยู่ใน Neighborhood Park หรือ Play ground
- 3) Community Recreation Building มีขนาดพื้นที่อาคารประมาณ 50,000 ตารางฟุต ปกติจะมีการออกแบบเพื่อให้บริการในระดัชมุขมหรือหลาย Neighborhood รวมกัน

4) Play ground Shelter (Enclosed)

มีขนาดพื้นที่อาคารประมาณ 1,600 ตารางฟุต

5) Play ground Shelter (Open)

มีขนาดพื้นที่อาคารประมาณ 600 ตารางฟุตและพื้นที่เปิดโล่งอีกประมาณ 400 ตารางฟุต

6) Artificial-Ice Skating Rink

มีขนาดพื้นที่อาคาร $85' \times 185' = 15,725$ ตารางฟุต

7) Central Craft Shop มีขนาดพื้นที่อาคาร

ประมาณ 6,000 - 10,000 ตารางฟุต

8) Park Building มีขนาดพื้นที่อาคารประมาณ

1,600 ตารางฟุต

9) Golf house มีขนาดพื้นที่อาคารประมาณ

6,000 ตารางฟุต

10) Picnic Shelter มีขนาดพื้นที่อาคารประ-

มาณ $20' \times 30' = 600$ ตารางฟุต ซึ่งใช้สำหรับบริการผู้ที่มาใช้ประมาณ 60

คน หรือมีขนาดพื้นที่อาคารประมาณ $30' \times 50' = 1,500$ ตารางฟุต ซึ่งใช้

สำหรับบริการผู้ที่จะมาใช้ประมาณ 150 คน

11) Trailside Museum มีขนาดพื้นที่อาคาร

ประมาณ 200 ตารางฟุต

12) Amphitheater แปรตามชนิดที่จัดกิจกรรม

13) Bath house for Lakes and Beaches

1.2 สิ่งอำนวยความสะดวก (Facilities)

สิ่งอำนวยความสะดวกในที่นี้หมายถึงสิ่งของ อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่จะต้องจัดเตรียมไว้เพื่อใช้ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ทาง คำนสินทนาการ รวมทั้งสิ่งที่จะเป็นตัวช่วยเสริมสร้างให้การจัดการสินทนาการสามารถ ลุล่วงดำเนินไปได้ด้วยดี

สิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ในอาคารแต่ละ ชนิดคงที่ใดกล่าวมาแล้วข้างต้น จำแนกออกเป็น 3 ส่วนใหญ่ ๆ ใดดังนี้คือ

MAY 19 11 40 AM
FOR RECREATION BUILDINGS

ACTIVITY, SERVICE, AND ADMINISTRATIVE FACILITIES

FACILITY	TYPE OF BUILDING											
	Neighborhood	Community	Playground Shelter (Enclosed)	Playground Shelter (Open)	Ice-skating Facility	Central Craft Shop	Park Shelter with Refectory	Golf House	Picnic Shelter	Trailside Museum	Amphitheatre	Bathhouse for Lakes and Beaches
Activity												
Assembly Hall	X	X								X		
Gymnasium	X	X								X		
Auxiliary Gymnasium	X	X								X		
Clubrooms	X	X										
Lounge	X	X										
Music Room	X	X										
Craft Shop	X	X				X						
Handicraft Room	X	X				X						
Activities Room	X	X	X									
Game Room	X	X										
Library		X										
Photography Room		X				X						
Natatorium		X				X						
Porch		X							X			
Ice-skating Rink	X	X			X	X		X				X
Service												
Lobby	X	X				X		X				X
Checkroom	X	X				X		X				X
Kitchen	X	X				X		X				X
Snack Bar	X	X						X				X
Locker Rooms	X	X						X				X
Shower Room	X	X						X				X
Rest Rooms	X	X						X				X
Refectory		X						X				X
First-aid Facilities								X				X
Warming Room								X				X
Dressing Rooms	X	X						X				X

FACILITY	TYPE OF BUILDING											
	Neighborhood	Community	Playground Shelter (Enclosed)	Playground Shelter (Open)	Ice-skating Facility	Central Craft Shop	Park Shelter with Refectory	Golf House	Picnic Shelter	Trailside Museum	Amphitheatre	Bathroom for Lakes and Beaches
Administrative												
Office	X	X	X		X	X		X		X		X
Recreation-Storage	X	X	X	X		X				X		
Maintenance-Storage	X	X				X	X	X		X		
Custodial Room	X	X	X	X		X	X					
Repair Shop		X										
Transformer		X			X						X	
Heating Unit	X	X			X			X		X		
Refectory Storage					X		X				X	X
Refrigeration Equipment					X							
Machine Room					X							
Transformer Vault					X							
Caddy-cart Storage								X				

ที่มา Planning Facilities for Health, Physical Education and Recreation, The Athletic Institute, Inc Chicago 1956.

1) ส่วนกิจกรรม (Activities) คืออาคารที่จัดให้ตามชนิดของกิจกรรมที่ต้องการ

2) ส่วนบริการ (Services) คืออาคารที่จัดขึ้นเพื่อให้บริการแก่ผู้ที่มีส่วนร่วมในการประกอบกิจกรรมทางค่านันทนาการ

3) ส่วนบริหาร (Administrative) คืออาคารส่วนที่จัดขึ้นเพื่อเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการบริหาร เพื่อใช้ในการปฏิบัติหน้าที่หรือบริหารงานให้เป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดเอาไว้ สำหรับเรื่อง Facilities ใน Recreation Building นั้นขึ้นอยู่กับตัว Recreation Building นั้นเองว่าเป็นอาคารขนาดเล็กหรือใหญ่ Facilities ต่าง ๆ ก็จะลดน้อยตามขนาดของอาคารลงไปด้วย

2. เรื่องของ Location for Recreation centers

การกำหนดที่ตั้งและรูปแบบการให้บริการทางค่านันทนาการนั้น ได้มีการกล่าวแยกได้เป็น 2 ระบบคือ

2.1 Dispersal System

ระบบ Dispersal เป็นระบบที่มีศูนย์นันทนาการหลักอยู่ในพื้นที่และในขณะเดียวกันก็มีศูนย์นันทนาการในระดับรองลงไปกระจายตัวอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ลักษณะโดยทั่วไปของ Dispersal System จะมีองค์ประกอบดังนี้คือ

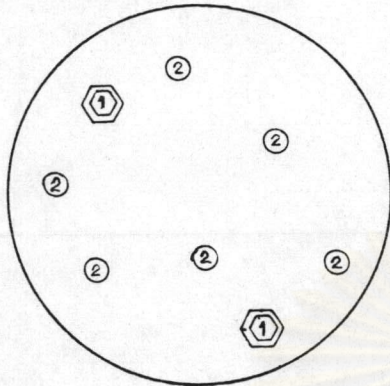
1) สามารถให้บริการแก่ประชากรในพื้นที่ที่มีขนาด 100,000 คน

2) มี Dispersal sport Center 2 แห่ง

3) มี Pavilion Unit 6 แห่ง

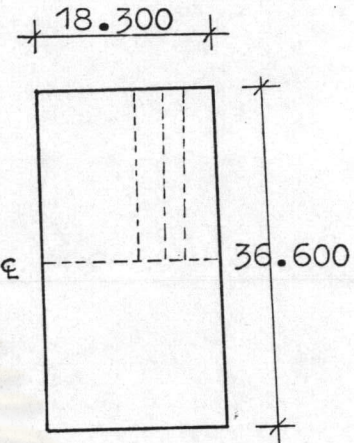
4) ทั้ง Dispersal sport center และ

Pavilion Unit จะกระจายอยู่ในพื้นที่วงกลมที่มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 10 กิโลเมตร

One - Court Sport HallDISPERSAL SYSTEM

① Dispersal Sport
Center

② Pavilion Units

Height 7.650 - 9.150

นอกจากนี้พบว่าใน Dispersal sport Center นั้นประกอบด้วยอุปกรณ์
และเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนี้คือ

- 1) มี Sport Hall ชนิด 1 สนาม ขนาด 18.30 x 36.60 ตารางเมตร 1 แห่ง
- 2) มีส้วมชายน้ำขนาด 25.00 X 50.00 ตร.ม. 1 แห่ง
- 3) สนามกีฬากลางแจ้ง (Athletic field)
- 4) ลานพื้นคอนกรีตอเนกประสงค์ (Training Area)

ขนาด 18.30 x 36.60 ตารางเมตร

ส่วนใน Pavilion Unit นั้นประกอบด้วยอุปกรณ์และ
เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนี้คือ

- 1) มี Sport Hall ชนิด 1 สนาม ขนาด 18.30 x 36.60 ตารางเมตร
- 2) มีส้วมชายน้ำขนาด 25.00 x 30.00 ตารางเมตร
- 3) ลานพื้นคอนกรีตอเนกประสงค์ (Training Area)

2.2 Centralized System

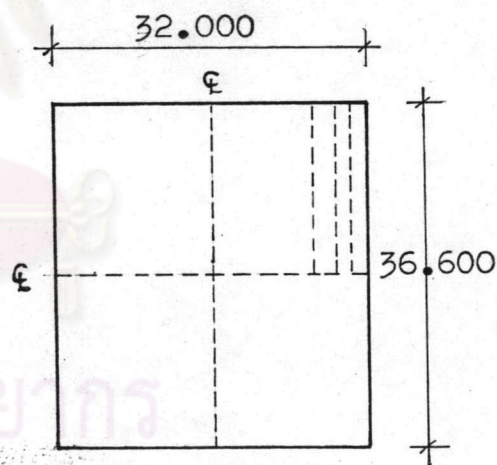
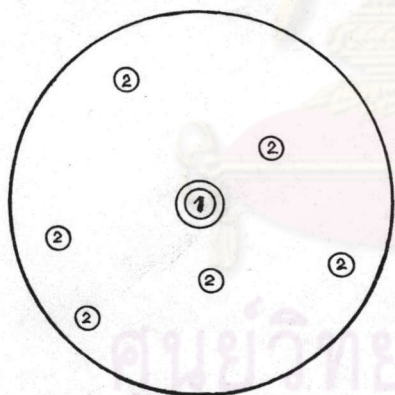
ระบบ Centralized เป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบไป

จากระบบ Dispersal ไปไม่มากนัก โดยจะมีศูนย์สหนาการหลักอยู่ที่จุดศูนย์กลาง ภายในและล้อมรอบด้วยศูนย์สหนาการในระตือรองลงไป ลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปของระบบ Centralized จะมีองค์ประกอบดังนี้

- 1) สามารถให้บริการแก่ประชากรในพื้นที่ที่มีขนาด 100,000 คน
- 2) มีระยะการเดินทางภายในรัศมี 5 กิโลเมตรโดยรอบโดยวัดจาก Centralized Sport Center (Generator)
- 3) มี Centralized Sport Center 1 แห่ง เป็นศูนย์กลาง
- 4) มี Pavilion Unit จำนวน 6 แห่ง กระจายอยู่โดยรอบภายในรัศมี 5 กิโลเมตรจาก Centralized Sport Center

CENTRALISED SYSTEM

Two - Court Sports Hall

① Centralised Sport Center
② Pavilion Units

Height; 7.650 - 9.150

นอกจากนั้นยังพบว่าใน Centralized Sport Center นั้นจะประกอบด้วยอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนี้คือ

- 1) มี Sport Hall ชนิด 2 สนาม ขนาด 32.00 36.60 ตารางเมตร
- 2) มีสระว่ายน้ำ 1 แห่ง ขนาด 25.00 X 50.00 ตารางเมตร
- 3) สนามกีฬากลางแจ้ง (Athletic field)

ตารางที่ 20 แสดงชนิดของกีฬาและจำนวนสนามใน Sport Hall พื้ 2 ระบ

ลำดับ	ชนิดของกีฬา	Sport Hall		หมายเหตุ
		One Court	Two Courts	
1	เทนนิส	1	2	O.T.
2	บาสเกตบอล	1	2	O.T.
3	ชกมวย	1	2	-
4	ยิมนาสติก	1	2	-
5	ยูโด	1	2	-
6	วอลเลย์บอล	1	2	O.T.
7	มวยปล้ำ	1	2	-
8	แฮนด์บอล	1	2	O.T.
9	แบดมินตัน	4	8	-
10	ฟันดาบ	5	10	-
11	แฮนด์บอล	4	8	O.T.
12	เซปัก-ตะกร้อ	4	8	O.T.
13	ตะกร้อชาย	4	8	O.T.
14	หวงชาย	4	8	O.T.

หมายเหตุ O.T. = (Outdoor Training) สามารถฝึกซ้อมโดยใช้สนาม
คอนกรีตหรือสนามหญ้าเอนกประสงค์ได้

4) สนามหญ้าอเนกประสงค์ (Training Area)

5) ลานพื้นคอนกรีตอเนกประสงค์ (Training Area)

ส่วน Pavilion Unit นั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับ

ในระบบ Dispersal System

ระบบทั้ง 2 เป็นเรื่องของทางค้ำต่างประเทศ ความแตกต่างกันที่เห็นได้ชัดก็คือ จำนวนของ Sport Center เท่านั้นเอง ส่วนอื่น ๆ นั้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องของประชากรที่สามารถให้บริการ รัศมีการให้บริการนั้นมีลักษณะเช่นเดียวกัน และเพื่อนำมาพิจารณาถึงแหล่งสันทนาการต่าง ๆ ที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานครแล้ว พบว่าสามารถจัดเป็นกลุ่มของศูนย์สันทนาการในแต่ละพื้นที่ได้ โดยพิจารณาแหล่งสันทนาการด้วยการเดินทางเข้าถึงและแนวความคิดทางค้ำ Dispersal หรือ Centralized System ที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การสันทนาการในกรุงเทพมหานครนั้นยังมีความขาดแคลนอยู่อีกมาก ไม่ว่าจะพิจารณาจากข้อมูลทางค้ำต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้นของส่วนนี้ จากสภาพขาดแคลนนี้เองประกอบกับการมีข้อจำกัดในหลาย ๆ ประการ จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาเพื่อหาแนวทางการกำหนดมาตรฐานในการวางแผนสำหรับศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครขึ้นมา ทั้งนี้เพราะมาตรฐานในการวางแผนดังกล่าวจะช่วยให้รัฐสามารถจัดการบริการค้ำสันทนาการให้แก่ประชากรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ก่อให้เกิดการประหยัดและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชากรในเขตกรุงเทพมหานครโดยส่วนรวม การกำหนดมาตรฐานในการวางแผนจะช่วยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการจัดการสันทนาการในกรุงเทพมหานครคือสำนักสวัสดิการสังคมกรุงเทพมหานครสามารถนำเป็นแนวทางเบื้องต้นในการวางแผนได้และในส่วนตัวอย่างมาตรฐานบางประการของศูนย์สันทนาการนั้นส่วนใหญ่จะเป็นแนวทางที่สรุปมาจากของต่างประเทศ การจะนำไปใช้ในบ้านเมืองเราควรจะมีการพิจารณาในเรื่องข้อจำกัดค้ำต่าง ๆ ที่แตกต่างกันออกไปด้วยจึงจะทำให้การวางแผนทางค้ำสันทนาการนั้นสามารถตอบสนองความต้องการของประชากรในกรุงเทพมหานครอย่างแท้จริงสำหรับในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงวิธีการและมาตรฐานในการวางแผนศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครต่อไป

5.3 มาตรฐานในการวางแผนศูนย์สหนาการกรุงเทพมหานคร

" ศูนย์สหนาการ " ในที่นี้เป็นเพียงการตั้งชื่อขึ้นมาของผู้ศึกษาโดยเกิดขึ้นภายหลังจากที่ได้ศึกษามาตรฐานในการวางแผนซึ่งหมายถึงว่าได้ศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่จะกล่าวต่อไป ข้อสรุปที่ได้จะนำมากำหนดว่าในพื้นที่แห่งนั้นควรจะมีการสหนาการเป็นประเภทใด ซึ่งอาจเป็นการสหนาการที่จากตัวแปรที่จะกล่าวต่อไปต้องรวมกันทั้งแบบที่เป็นการใช้แรงและไม่ใช้แรง หรืออย่างไรโดยอย่างหนึ่งแต่เพียงอย่างเดียวก็ได้

ดังนั้นคำว่า " ศูนย์สหนาการ " ในที่นี้จึงไม่ใช่ ศูนย์เยาวชน สวนสาธารณะ สนามกีฬา หรือแหล่งสหนาการอื่น ๆ ในกรุงเทพมหานครแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะ " ศูนย์สหนาการ " ในการศึกษาครั้งนี้เป็น " ศูนย์สหนาการกรุงเทพมหานคร " ซึ่งหมายถึงว่าเมื่อมีการศึกษาตัวแปรต่าง ๆ ที่ใช้เป็นมาตรฐานในการวางแผนแล้ว ก็สามารถกำหนดลักษณะและรูปแบบของ " ศูนย์สหนาการ " ได้ หากแหล่งสหนาการที่มีอยู่เดิมมีลักษณะและรูปแบบสอดคล้องกับมาตรฐานในการวางแผนครั้งนี้ แหล่งสหนาการเดิมนั้นก็เป็น " ศูนย์สหนาการ " ในพื้นที่นั้นไป

ศูนย์สหนาการกรุงเทพมหานครในที่นี้เป็นสถานที่ที่จะจัดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ในทุกวัยอายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา ทุกเพศเชื้อชาติและศาสนา

หน่วยงานที่รับผิดชอบได้แก่สำนักสวัสดิการสังคมกรุงเทพมหานคร

ตัวแปรที่ใช้กำหนดมาตรฐานในการวางแผนนั้นแยกเป็น 2 ส่วนใหญ่ ๆ คือ

5.3.1 ตัวแปรโดยทั่วไป โดยแบ่งเป็น 6 ตัวคือ

1. การเปลี่ยนแปลงด้านการใช้ที่ดิน (ตารางที่ 21)

กรุงเทพมหานครได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ได้มีประชากรอพยพเข้าสู่กรุงเทพมหานครมากขึ้นซึ่งรวมทั้งในสถานการณ์ปัจจุบัน ผลจากการอพยพดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความต้องการใช้พื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์ต่าง ๆ มากมาย เช่นเป็น

ตารางที่ 21 แสดงเนื้อที่ก่อสร้างในแต่ละเขตรวม 3 ปี (พ.ศ. 2523 - 2525)

ลำดับ	เขตปกครอง	เนื้อที่ก่อสร้าง		หมายเหตุ
		ตร.ม.	รอยละ	
1	พระนคร	-	-	1. เขตพระนครไม่มี ข้อมูล 2. ตัวเลขได้มีการปรับ ให้เป็น Round Number
2	ป้อมปราบฯ	59,600	0.34	
3	ปทุมวัน	204,700	1.17	
4	สัมพันธวงศ์	70,700	0.40	
5	บางรัก	321,200	1.83	
6	ยานนาวา	1,107,100	6.32	
7	ดุสิต	605,300	3.46	
8	พญาไท	348,100	1.99	
9	ห้วยขวาง	1,750,700	10.00	
10	พระโขนง	2,425,800	13.85	
11	บางเขน	1,847,300	10.55	
12	บางกะปิ	3,245,800	18.53	
13	หนองจอก	47,500	0.27	
14	มีนบุรี	91,900	0.53	
15	ลาดกระบัง	53,000	0.30	
16	ธัญบุรี	330,700	1.89	
17	คลองสาม	546,600	3.12	
18	บางกอกน้อย	638,500	3.65	
19	บางกอกใหญ่	650,000	3.71	
20	ภาษีเจริญ	546,100	3.12	

ลำดับ	เขตปกครอง	เนื้อที่ก่อสร้าง		หมายเหตุ
		ตร.ม.	ร้อยละ	
21	บางขุนเทียน	1,663,800	9.50	
22	คลองตัน	231,400	1.32	
23	ราษฎร์บูรณะ	524,100	2.99	
24	หนองแขม	203,300	1.16	
รวม	กรุงเทพมหานคร	17,513,200	100.00	

พิมพ์ กองควบคุมอาคาร สำนักการโยธา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บ้านพักอาศัย คึกแถว อาคารสำนักงาน สำหรับการค้าและธุรกิจ โกดังคลังสินค้า และโรงงานอุตสาหกรรมรวมทั้งพื้นที่ทำมาหากินค่านอื่น ๆ เป็นต้น

ในปัจจุบันกรุงเทพมหานครมีพื้นที่ 1,568.737 ตารางกิโลเมตร แบ่งการปกครองเป็น 24 เขต พื้นที่ดังกล่าวได้มีการขยายตัวของอาคารในลักษณะของย่านพักอาศัย พาณิชยกรรม หรืออุตสาหกรรมซึ่งในที่นี้จะพิจารณาในช่วงย้อนหลัง 3 ปี เพื่อให้ทราบว่าเขตแต่ละเขตนั้นมีการก่อสร้างมากน้อยเพียงใด ทั้งนี้เพราะการทราบถึงพื้นที่อาคารประเภทต่าง ๆ ที่มีการก่อสร้างเพิ่มขึ้นในแต่ละปี ทำให้พื้นที่ว่างในเขตลดน้อยลงไปในั้น จะเป็นตัวแปรที่สำคัญประการหนึ่งที่จะชี้ให้เห็นว่า เขตนั้น ๆ มีที่ว่างเหลือพอที่จะจัดสร้างศูนย์สหนาการในรูปแบบใดก็ได้หรืออาจพิจารณาต่อไปได้ว่าในเขตต่าง ๆ เหล่านี้มีความหนาแน่นของอาคารเพียงใด ซึ่งย่อมหมายถึงการเพิ่มความแออัดของชุมชนให้มากยิ่งขึ้น สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะช่วยให้การวางแผนนั้นสมบูรณ์และถูกต้อง

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา (2523-2525) กรุงเทพมหานครมีเนื้อที่การก่อสร้างรวมกันประมาณ 18,000,000 ตารางเมตร หรือประมาณ 18 ตารางกิโลเมตร เนื้อที่ก่อสร้างดังกล่าวประกอบด้วยอาคารเพื่อการพักอาศัย อาคารเพื่อการพาณิชยกรรม และอาคารที่เป็นคลังสินค้า อุตสาหกรรม เป็นหลัก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะพบว่าเขตบางกะปิเป็นเขตที่มีการก่อสร้างมากที่สุดคือร้อยละ 18 ของเนื้อที่การก่อสร้างทั้งกรุงเทพมหานคร รองลงไปได้แก่ เขตพระโขนง บางเขนและบางขุนเทียน โดยคิดเป็นร้อยละ 14 , 11 และ 10 ตามลำดับ ส่วนเขตที่มีการก่อสร้างน้อยมากได้แก่เขตหนองจอก ลาดกระบัง บ่อมปราบฯ และสัมพันธวงศ์โดยคิดเป็นร้อยละ 0.27 , 0.30 , 0.34 และ 0.40 ตามลำดับ

การก่อสร้างอาคารในกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่จะมีการก่อสร้างในพื้นที่ที่เป็นเขตคั่นระหว่างพื้นที่คอนกับพื้นที่รอบนอกของกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงการขยายตัวของเมืองออกมาในพื้นที่รอบนอก ในขณะที่พื้นที่รอบนอกสุดนั้นก็ยังมีมีการก่อสร้างน้อยมาก

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของกิจกรรมบางอย่างในการใช้ที่ดินบางประเภทจะเห็นได้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2525-2526 คือในช่วงปีที่แล้วได้มีการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ขึ้นในพื้นที่ตอนในของเมือง อาคารดังกล่าวเป็นการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการขยายตัวของเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างอาคารชุดเพื่อการพักอาศัย หรือที่เรียกกันว่า คอนโดมิเนียม (Condominium) หรือศูนย์การค้าขนาดใหญ่ (Shopping Center) เพื่อให้เกิดความสะดวกระหว่างที่พักอาศัยกับแหล่งงาน การก่อสร้างอาคารดังกล่าวเชื่อว่าจะส่งผลต่อการใช้ที่ดินในพื้นที่โดยรอบเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะในเขตพื้นที่ตอนในนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็นพื้นที่ที่ขาดแคลนบริการด้านการสัญจรในระดัปลุ่มสูงอยู่แล้ว และเชื่อว่าศูนย์การค้าดังกล่าวจะกลายเป็นแหล่งสัญจรที่สำคัญของกรุงเทพมหานครไปในที่สุดในรูปแบบสัญจรทางธุรกิจ

2. การเปลี่ยนแปลงประชากร (ตารางที่ 22, แผนที่แผ่นที่ 9)

การเปลี่ยนแปลงประชากรหมายถึง การพิจารณาว่าในพื้นที่ทั้งหมดของกรุงเทพมหานครนั้นในช่วง 4 ปีที่ผ่านมาจะมีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น หรือลดลงอย่างไร ทั้งนี้เพราะการทราบถึงการเพิ่มหรือลดจำนวนประชากร จะช่วยให้ทราบถึงระดับของการใช้ทรัพยากรทุกอย่าง รวมทั้งจะได้เป็นการเตรียมการไว้รองรับกับปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนพร้อมที่จะพัฒนาให้ประชากรในพื้นที่ได้มีความเป็นอยู่ที่ดี มีคุณภาพของชีวิตสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเตรียมการทางด้านสัญจร การเพิ่มหรือลดของประชากรย่อมส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดศูนย์สัญจรโดยตรง ซึ่งแม้ว่าในการศึกษาครั้งนี้จะมีข้อจำกัดเรื่อง การเดินทางข้ามเขตของประชากรก็ตาม

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าในช่วง 4 ปีที่ผ่านมาคือระหว่าง 2522 ถึง 2525 กรุงเทพมหานครมีประชากรเพิ่มขึ้น 468,771 คนหรือคิดเฉลี่ยแล้วเป็นการเพิ่มปีละประมาณ 120,000 คน เขตที่เพิ่มมากที่สุดได้เขตบางกะปิ รองลงมาได้แก่เขตคูสิด บางเขน พระโขนงและห้วยขวาง ซึ่งเพิ่มเป็นร้อยละ 20, 18, 13, 12 และ 7 ของการเพิ่มประชากรทั้งหมดในเขตกรุงเทพมหานครตามลำดับ

ตารางที่ 22 แสดงจำนวนและร้อยละของประชากรที่เปลี่ยนแปลงในแต่ละเขต พ.ศ. 2522 - 2525

ลำดับ	เขตปกครอง	จำนวนประชากร		เพิ่ม/ลด	ร้อยละ	หมายเหตุ
		พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2525			
1	พระนคร	124,854	117,649	-7,205	-1.54	- ประชากรลดลง
2	ป้อมปราบฯ	194,299	189,207	-5,092	-1.09	
3	ปทุมวัน	233,050	233,978	928	0.20	
4	สัมพันธวงศ์	78,151	75,581	-2,570	-0.55	
5	บางรัก	126,487	141,667	15,780	3.24	
6	ยานนาวา	375,213	386,843	11,630	2.48	
7	กุสิน	462,210	546,868	84,658	18.06	
8	พญาไท	514,177	520,507	6,330	1.35	
9	ห้วยขวาง	195,112	231,069	35,957	7.67	
10	พระโขนง	502,287	559,812	57,525	12.27	
11	บางเขน	367,402	429,977	62,575	13.35	
12	บางกะปิ	218,703	314,780	96,077	20.50	

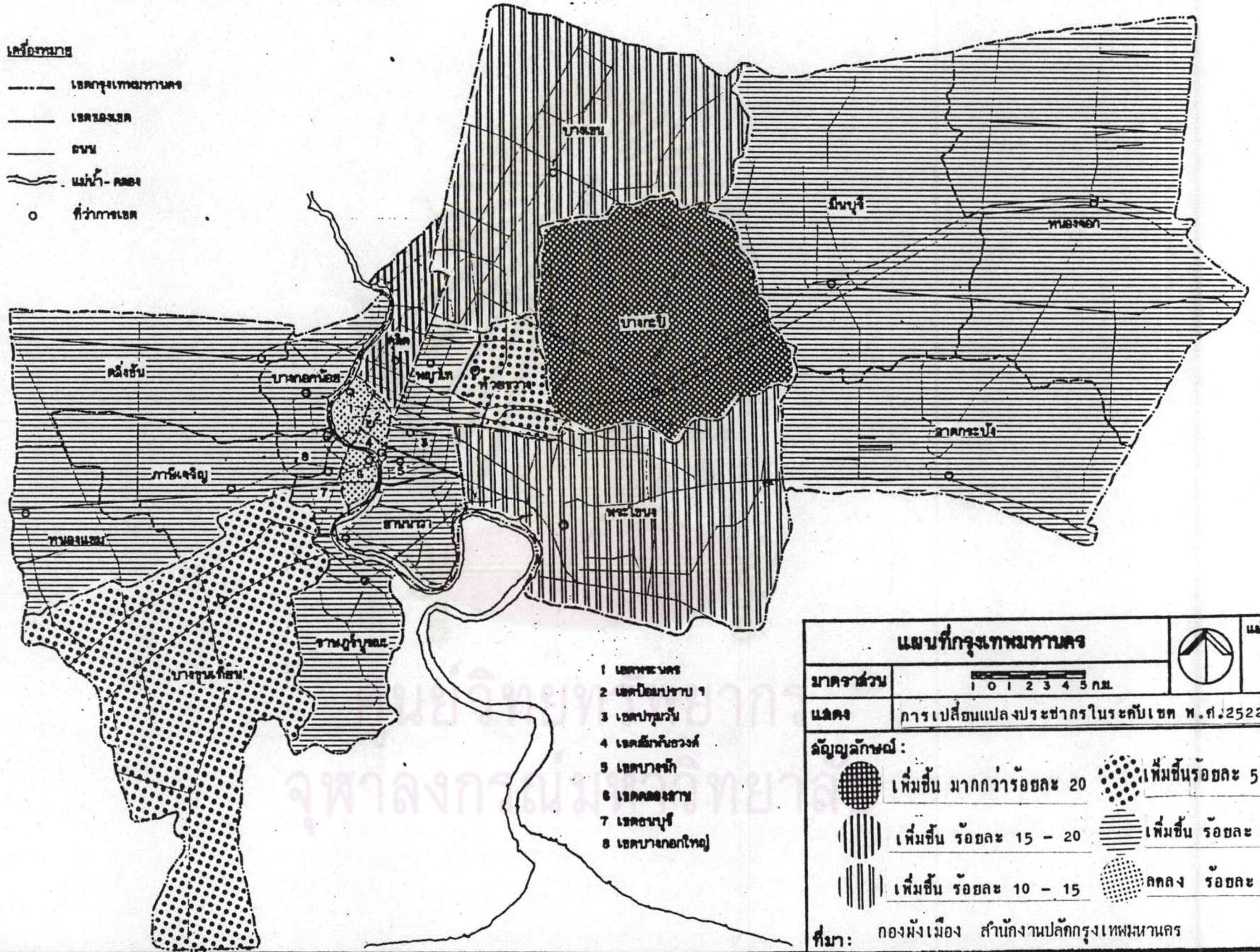
ตารางที่ 22 (ต่อ)

ลำดับ	เขตปกครอง	จำนวนประชากร		เพิ่ม/ลด	ร้อยละ	หมายเหตุ
		พ.ศ. 2522	พ.ศ. 2525			
13	หนองจอก	50,136	51,799	1,663	0.35	
14	มีนบุรี	52,579	61,349	8,770	1.87	
15	ลาดกระบัง	40,996	45,303	4,307	0.92	
16	ธนบุรี	256,740	268,662	11,922	2.54	
17	คลองสาน	140,943	139,310	-1,633	-0.35	
18	บางกอกน้อย	378,817	388,325	9,508	2.03	
19	บางกอกใหญ่	100,051	103,365	3,314	0.71	
20	ภาษีเจริญ	176,282	196,138	19,856	4.24	
21	บางขุนเทียน	197,082	223,388	26,306	5.61	
22	คลองตัน	65,269	72,608	7,339	1.57	
23	ราษฎร์บูรณะ	108,447	122,614	14,167	3.02	
24	หนองแขม	40,228	47,487	7,259	1.55	
รวม	กรุงเทพมหานคร	4,999,515	5,468,286	468,771	-	

ที่มา กองผังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร

เล็กรูปภาพ

- เขตกรุงเทพมหานคร
- เขตจังหวัด
- ถนน
- ~~~~~ แม่น้ำ-คลอง
- ที่ว่าการเขต

- 1 เขตพระนคร
- 2 เขตป้อมปราบฯ
- 3 เขตปทุมวัน
- 4 เขตดุสิต
- 5 เขตบางรัก
- 6 เขตคลองสาน
- 7 เขตธนบุรี
- 8 เขตบางกอกใหญ่

แผนที่กรุงเทพมหานคร			แผนที่ 9
มาตราส่วน			
แสดง	การเปลี่ยนแปลงประชากรในระดปีเขต พ.ศ. 2522-2525		
ลักษณะสัญลักษณ์ :			
	เพิ่มขึ้น มากกว่าร้อยละ 20		เพิ่มขึ้น ร้อยละ 5 - 10
	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 15 - 20		เพิ่มขึ้น ร้อยละ 0 - 5
	เพิ่มขึ้น ร้อยละ 10 - 15		ลดลง ร้อยละ 0 - 2
ที่มา : กองมหังเมือง สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร			

ส่วนเขตที่มีประชากรเพิ่มน้อยที่สุด ได้แก่เขตปทุมวัน หนองจอก และบางกอกใหญ่ โดยมีประชากรเพิ่มเพียงร้อยละ 0.2 , 0.3 และ 0.7 ของการเพิ่มประชากรทั้งหมดในเขตกรุงเทพมหานครตามลำดับ

นอกจากนี้พบว่าในเขตพระนคร ป้อมปราบศัตรูพ่าย สัมพันธวงศ์ และคลองสานนั้นมีประชากรลดลงโดยคิดเป็นร้อยละ 7.5, 1, 0.5 และ 0.3 ของจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นตามลำดับ

เมื่อพิจารณาต่อไปในแต่ละเขตทั้ง 24 เขตพบว่าสามารถแบ่งกลุ่มของเขตที่มีประชากรเพิ่มขึ้นจากมากไปหาน้อยได้เป็น 6 กลุ่มได้ดังนี้คือ

กลุ่มที่ 1 มีประชากรเพิ่มมากกว่าร้อยละ 20 ได้แก่ บางกะปิเพียงเขตเดียวคือมีจำนวนประชากรเพิ่มจริงประมาณ 96,000 คน รวม 1 เขต

กลุ่มที่ 2 มีประชากรเพิ่มตั้งแต่ร้อยละ 15 ถึง 20 ได้แก่เขตคูสิตเพียงเขตเดียว โดยมีจำนวนประชากรเพิ่มจริงประมาณ 85,000 คน รวม 1 เขต

กลุ่มที่ 3 มีประชากรเพิ่มตั้งแต่ร้อยละ 10 ถึง 15 ได้แก่เขตบางเขนและพระโขนง โดยมีจำนวนประชากรเพิ่มประมาณ 50,000 คน รวม 2 เขต

กลุ่มที่ 4 มีประชากรเพิ่มตั้งแต่ร้อยละ 5 ถึง 10 ได้แก่เขตห้วยขวางและบางขุนเทียน โดยมีจำนวนประชากรเพิ่มประมาณ 20,000 คน รวม 2 เขต

กลุ่มที่ 5 มีประชากรเพิ่มตั้งแต่ร้อยละ 0 ถึง 5 ได้แก่เขตภาษีเจริญ บางรัก ราษฎร์บูรณะ ธนบุรี ยานนาวา บางกอกน้อย มีนบุรี คลิ่งชัน หนองแขม พญาไท ลาดกระบัง บางกอกใหญ่ หนองจอกและปทุมวัน โดยจะมีประชากรเพิ่มอยู่ระหว่าง 1,000 - 20,000 คน รวม 14 เขต

กลุ่มที่ 6 มีประชากรลดตั้งแต่ร้อยละ 0 ถึง 2 ได้แก่เขตพระนคร ป้อมปราบฯ สัมพันธวงศ์และคลองสาน โดยมีจำนวนประชากรลดลงประมาณ 1,000 - 80,000 คน รวม 4 เขต

เมื่อพิจารณาถึงเขตที่มีประชากรเพิ่มอยู่ในระดับสูงแล้วจะเห็นได้ว่าเขตดังกล่าวเป็นเขตที่อยู่ถัดออกไปจากพื้นที่ตอนในของกรุงเทพมหานคร เขตดังกล่าวเป็นเขตที่กำลังมีการเปิดพื้นที่ใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของเขต บางกะปิ บางเขน พระโขนง ห้วยขวาง และบางซุญเทียนนั้น พบว่านอกจากจะมีการเพิ่มของประชากรอยู่ในลำดับสูงสุดแล้ว เมื่อพิจารณาในส่วนที่เป็นเรื่องของ การก่อสร้างในด้านการพักอาศัยพาณิชย์กรรมและอุตสาหกรรมแล้ว พบว่ากลุ่มของเขตดังกล่าวก็มีเนื้อที่ก่อสร้างอยู่ในกลุ่มสูงสุดเช่นเดียวกันซึ่งสามารถยืนยันได้อย่างชัดเจน จากตารางที่ 19 และตารางที่ 20

ส่วนเขตที่มีประชากรเพิ่มน้อยนั้นพบว่า เป็นเขตที่มีพื้นที่ที่อยู่ในรอบนอกถึง เช่นเขตปทุมวัน บางกอกใหญ่และพญาไท ซึ่งเขตดังกล่าวอาจกล่าวได้ว่ามีข้อจำกัด ทางด้านพื้นที่หลาย ๆ ประการเช่น ราคาที่ดิน สภาพการใช้ที่ดินอื่น ๆ ที่ไม่ส่งเสริม ให้มีการเพิ่มของประชากรเช่นเป็นสถานที่ราชการ สถาบันการศึกษาและศาสนสถาน ต่าง ๆ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามในเขตพื้นที่ตอนในสุดนั้นพบว่า มีจำนวนประชากรลดลงซึ่งเชื่อว่าในพื้นที่ดังกล่าวนี้มีที่ว่างเหลือพอที่จะเปิดพื้นที่ใหม่เพื่อพัฒนานั้นมีน้อยมาก ประกอบกับต้นทุนในเรื่องการก่อสร้าง ราคาที่ดิน สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ไม่เอื้ออำนวยให้เกิดการพัฒนาพื้นที่แต่อย่างใด การทราบถึงการเปลี่ยนแปลงประชากรดังกล่าวข้างต้นจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปพิจารณาร่วมกับตัวแปรทางด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลหรือลักษณะอื่น ๆ ทางด้านประชากรซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

3. วัยอายุ

การทราบถึงวัยอายุของประชากรในพื้นที่ที่จะวางแผนจัดตั้งศูนย์สังคมนานั้นจะเป็นประโยชน์ในส่วนที่บ่งชี้ถึงความต้องการที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าทราบถึงการกระจายตัวแล้วก็จะสามารถกำหนดศูนย์สังคมนั้น การให้สอดคล้องกับความต้องการได้ดียิ่งขึ้น ในการศึกษาครั้งนี้จะแบ่งกลุ่มประชากรตามวัยอายุออกเป็น 4 กลุ่มดังนี้

1. วัยเด็ก (ตารางที่ 23 และแผนภูมิที่ 13)

ประชากรวัยเด็กในที่นี้หมายถึงผู้ที่มีอายุตั้งแต่ 0-9 ปี

ตารางที่ 23 แสดงจำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามวัยอายุ พ.ศ. 2523

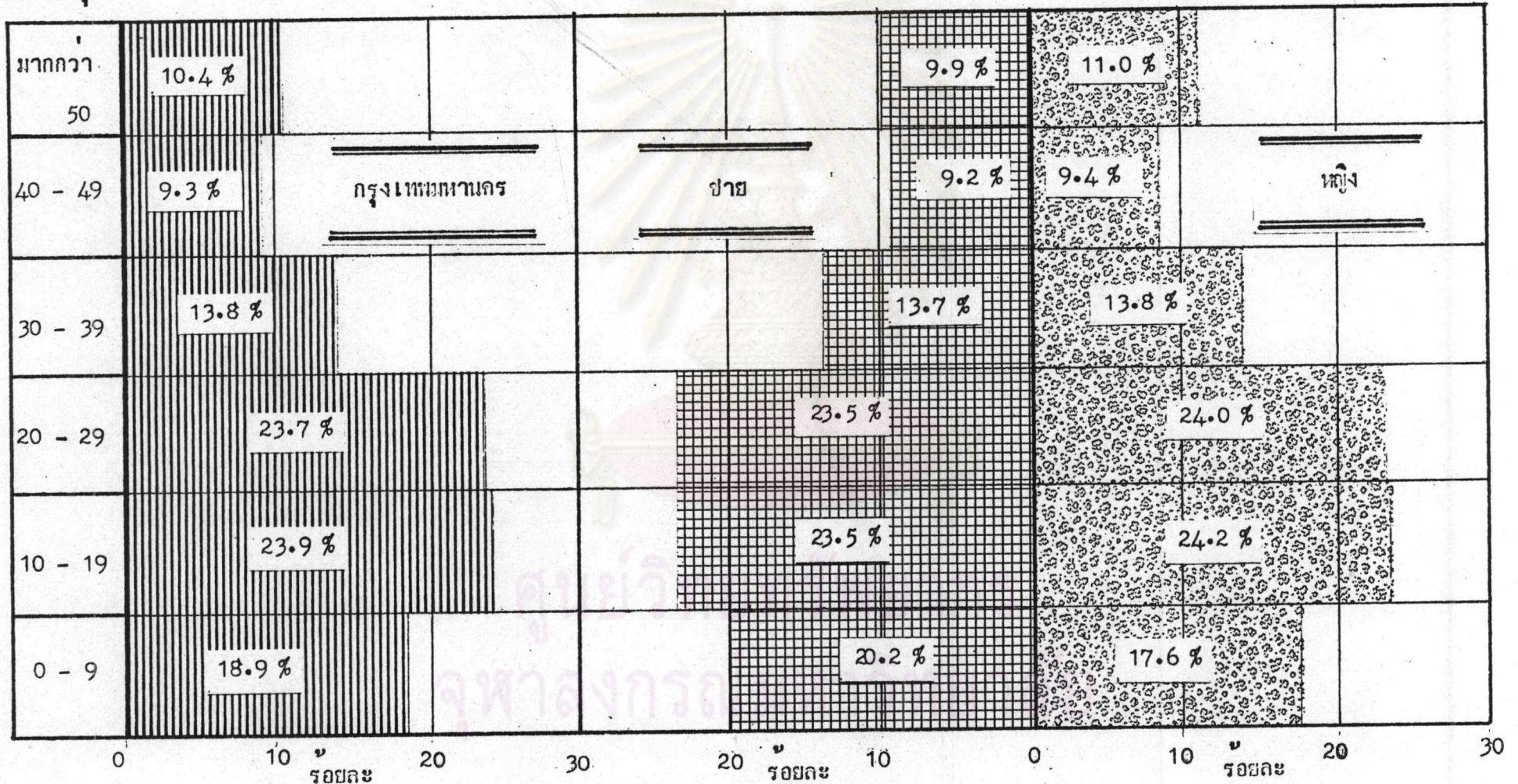
ลำดับ	กลุ่มวัยอายุ	ประชากร		ประเภทสันทนาการ		ร้อยละ
		จำนวน (คน)	ร้อยละ	Active	Passive	
1	มากกว่า 50 ปี	535,932	10.4	-	P	10P
2	40 - 49	479,248	9.3	} A	P	16A, 31P
3	30 - 39	711,142	13.8			
4	20 - 29	1,221,308	23.7			
5	10 - 19	1,231,615	23.9	A	-	24A
6	0 - 9	973,955	18.9	A	-	19A
รวม	กรุงเทพมหานคร	5,153,200	100.0	A	P	100.00

ที่มา สำมะโนประชากรและการเคหะ พ.ศ. 2523

- หมายเหตุ
1. A = กิจกรรมที่ต้องใช้กำลัง (Active Recreation)
P = กิจกรรมที่ไม่ต้องใช้กำลัง (Passive Recreation)
 2. จากตารางแสดงให้เห็นว่าเมื่อใช้วัยอายุเป็นตัวพิจารณาในการกำหนดมาตรฐานพบว่า การสร้างศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครของใหม่ สัดส่วนระหว่าง Active Recreation : Passive Recreation = 59:41
 3. ร้อยละ 16A และ 31P เป็นค่าที่ได้จากการนำร้อยละกลุ่มวัยอายุระหว่าง 20 - 29 ปี ที่เหลือจากกลุ่มวัยอายุอื่น ๆ = 47% ไปเทียบกับสัดส่วนร้อยละระหว่าง Active Recreation : Passive Recreation ในเรื่องอาชีพ = 36:64 เนื่องจากกลุ่มวัยอายุดังกล่าวเป็นวัยทำงาน และประกอบอาชีพเกือบทั้งสิ้น

แผนภูมิ 13 แสดงร้อยละของประชากร จำแนกตามหมวดอายุและเพศ ของ กรุงเทพมหานคร (พ.ศ.2523)

หมวดอายุ (ปี)

ที่มา สำมะโนประชากรและการทะเบียน (พ.ศ.2523)

ความต้องการที่เห็นได้ชัดเจนของวัยเด็กก็คือ ความต้องการทางร่างกายมากที่สุด เพื่อที่จะได้มีร่างกายที่แข็งแรง สมบูรณ์ ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสมองดี และ เฉลียวฉลาด เป็นต้น กิจกรรมทางด้านสันตนาการที่จะตอบสนองความต้องการของเด็กเหล่านี้ได้จะต้องเป็นกิจกรรมที่ควรจะมีการให้เด็กได้มีโอกาสออกกำลังกาย วิ่ง เล่น ปีนป่าย กระโดด เล่นเกมส์ต่าง ๆ กับเพื่อนเพื่อที่จะได้สร้างความคุ้นเคย เป็นมิตรและความรู้สึกปลอดภัยให้แก่เด็ก นอกจากนี้เด็กจะสามารถแสดงออกตามที่ ตนถนัดแล้ว ในช่วงวัยดังกล่าวมักจะถูกควบคุมโดยผู้ปกครอง หรือบิดามารดาที่จะ คอยชี้แนะกิจกรรมต่าง ๆ ตามความต้องการของตนเองไปด้วย แม้ว่าบางครั้งจะเป็น การฝืนความต้องการที่แท้จริงของเด็กไปก็ตาม

เมื่อพิจารณาในเรื่องสันตนาการที่มีอยู่ในปัจจุบันจะ เห็นได้ว่า ยังมีอยู่น้อยมากไม่ว่าจะเป็นส่วนสาธารณะหรือศูนย์เยาวชน ปัญหาดัง กล่าวอาจเห็นได้จากเด็กจะเล่นกันบนทางเท้า หักเดินตามสวนหย่อมเล็ก ๆ วิ่งเล่น กันตามชอกตึกหรือระเบียงอาคาร เป็นต้น ในขณะที่รอบ ๆ ตัวเด็กนั้นเป็นชุมชนที่มีความแออัดทั้งเรื่องตัวอาคารและในเรื่องประชากรที่อาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่น ประชากรในวัยเด็กในกรุงเทพมหานครพบว่ามีประมาณร้อยละ 18 คิดเป็น 1 ใน 5 ของ ประชากรทั้งหมดคือประมาณ 1,000,000 คน ประชากรกลุ่มนี้ได้กระจายกันอยู่ทั่วไปทั้งเขตกรุงเทพมหานคร

2. วัยรุ่น (ตารางที่ 23 และแผนภูมิที่ 13)

วัยรุ่นหรืออาจกล่าวว่าเป็นวัยเยาวชนในที่นี้จะถือเอา กลุ่มประชากรที่มีอายุตั้งแต่ 10 - 19 ปี วัยดังกล่าวเป็นวัยที่ต้องการความเข้าใจ จากผู้ใหญ่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากร่วมร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม ชอบ สังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว มักจะมีการรวมกลุ่มกันอยู่เป็นหมู่ คณะ พร้อมทั้งจะทำ อะไร ๆ ก็ตามที่ตนเองเห็นว่าถูกต้องหรือแม้จะไม่ถูกต้องตามกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับ ประชากรในกลุ่มนี้ควรจะเป็นความต้องการทางด้านร่างกายเป็นหลักเช่นเดียวกับเด็ก แต่อาจจะมีข้อแตกต่างกันในเรื่องของของรายละเอียดเช่นเพื่อการแข่งขัน เพื่อหมู่ คณะหรือสถาบันเพื่อชื่อเสียงเกียรติยศ เป็นต้น

การจัดการบริการทางค้ำสนทนาการจากรัฐในประชากร
 กลุ่มนี้มีน้อยมากพบว่าในเขตกรุงเทพมหานครจะมีเยาวชนประมาณ 1.2 ล้านคน หรือ
 ประมาณ 1 ใน 4 ของประชากรกรุงเทพมหานครคือประมาณร้อยละ 24 แต่มีศูนย์
 เยาวชนเพียง 22 ศูนย์มีสมาชิกรวมกันประมาณ 40,000 คน ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน
 ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ ปัญหาเสพติด ในหมู่เยาวชน ปัญหานักเรียนทะเลาะวิวาท
 บางครั้งมีการยกพวกเข้ารวมล้อมทำร้ายกัน ตลอดจนเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ามามืบท
 บาทในการสร้างแหล่งบันเทิงเรีงรมย์ต่าง ๆ รวมทั้งเปิดกิจกรรมต่าง ๆ ที่เรียกได้ว่า
 เป็นแหล่งอขายมุขขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของประชากรในกลุ่มเยาวชนนี้ อาทิเช่น
 ตู้เกมส์ตามศูนย์การค้า เตรีคเตรตามศูนย์การค้า โรงภาพยนตร์ชั้น 2 ตลอดจนรูปแบบ
 ของคอฟฟี่ชอปต่างๆ

3. วัยผู้ใหญ่ (ตารางที่ 23 และแผนภูมิที่ 13)

ในการศึกษารุ่นนี้ถือว่าวัยผู้ใหญ่เป็นวันที่มีอายุระหว่าง
 20 - 50 ปี ซึ่งถือได้ว่าเป็นวัยทำงาน และถือได้ว่าเป็นวัยที่กำลังสร้างฐานะให้ตน
 เอง ครอบครัวและสังคม วัยดังกล่าวต้องการความมั่นคงทางค้ำเศรษฐกิจ ความ
 มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ความมีเกียรติเป็นที่นับหน้าถือตาเป็นยอมรับกันในวงสังคม
 ประชากรในกลุ่มนี้จะต้องทำงานเพื่อเลี้ยงตัวเองและครอบครัว ปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับ
 การจกค้ำสนทนาการได้แก่จะต้องมีการพิจารณาถึงลักษณะอาชีพของประชากรในกลุ่มนี้ ซึ่ง
 โดยหลักการทางค้ำสนทนาการโดยทั่วไป พบว่า การจกค้ำให้บริการค้ำสนทนาการนั้น
 มีวัตถุประสงค์เพื่อผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อย พักผ่อน และในขณะที่เดียวกันจะต้องมี
 การสร้างความสดชื่น กระปรี้กระเปร่าขึ้นมาทดแทนพร้อมที่จะทำงานต่อไป ดังนั้นถ้า
 ผู้ที่ทำงานมาเหน็ดเหนื่อยทั้งวันแล้วซึ่งหมายถึงว่าจะต้องใช้ออกกำลังกาย ออกแรงใน
 การทำงาน เมื่อเสร็จจากภาระหน้าที่การงานแล้ว ประชากรส่วนนี้ก็ควรได้รับการ
 พักผ่อนแบบเบา ๆ หรือที่เรียกกันว่าเป็นการสนทนาการที่ไม่ต้องออกแรงอีก (Passive
 Recreation) เช่นอาจเดินเล่น ฟังดนตรี เล่นดนตรี เป็นต้น ไม่จำเป็นต้อง
 มาเล่นกิจกรรมที่ต้องออกแรงอีกเช่น เล่นฟุตบอล หรือวิ่ง หรือกระโดดเชือก ว่ายน้ำ
 เป็นต้น ทั้งนี้เพราะตนเองได้ออกแรงมาทั้งวันตลอดระยะเวลาการทำงานแล้ว ใน

ทางตรงกันข้ามประชากรในวัยผู้ใหญ่ถ้าหากจะต้องมีอาชีพประเภทที่ต้องใช้สมอง เช่น นักบริหาร นักธุรกิจ ข้าราชการ พ่อค้า หรือผู้ประกอบการอาชีพอื่น ๆ ที่ไม่ต้องใช้กำลังอะไรมากมายนัก ประชากรดังกล่าวจะต้องมีการออกกำลังกาย หรือจะต้องมีการเล่นกีฬาที่ต้องออกแรง (Active Recreation) เพื่อที่จะได้ให้เกิดความรู้สึกสดชื่น และสามารถพร้อมที่จะทำงานต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพนั่นเอง

ประชากรในวัยดังกล่าวพบว่ามีประมาณร้อยละ 47 ของประชากรทั้งกรุงเทพมหานครหรือประมาณ 2,500,000 คน คือคิดเป็นเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมดนั่นเอง ประชากรกลุ่มนี้เชื่อได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีจำนวนมากที่สุดและมีผลต่อเมืองมากที่สุดทั้งนี้เพราะเป็นผู้ที่กำลังสร้างสรรค์ประเทศชาติและสังคม โดยเป็นผู้ผลิตและผู้บริโภคไปควบคู่กัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ต้องทำงานหนักมาตลอดทั้งวันควรจะได้รับบริการพักผ่อนหย่อนใจหรือควรจะมีการเล่นกีฬาที่ถูกต้องทั้งนี้เพราะถ้าหากรัฐสามารถจัดการบริการด้านสันทนาการดังกล่าวให้มีประสิทธิภาพแล้ว จะเป็นการช่วยให้เกิดการประหยัดรายจ่ายและไม่เป็นการกระทบกระเทือนรายได้ของครอบครัวไปควบคู่กัน

การจัดการสันทนาการเพื่อประชากรกลุ่มวัยอายุดังกล่าว อาจถือได้ว่าเป็นเรื่องที่เหมาะสมจะจัดให้มีเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นประชากรเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งหมดในเขตกรุงเทพมหานคร

4. วัยสูงอายุ (ตารางที่ 23 และแผนภูมิที่ 13)

ประชากรกลุ่มดังกล่าวในการศึกษาคั้งนี้ได้อือเอาผู้ที่มีอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไปผู้ที่อยู่ในวัยดังกล่าวเป็นผู้ที่ทำงานมาตลอดเกือบ 3 ใน 4 ของชีวิต ควรที่จะได้รับการพักผ่อน สงบเงียบไม่วุ่นวายกับความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ภายในเขตเมืองและในขณะเดียวกันจะต้องสร้างความรู้สึกที่อบอุ่นและได้รับความสนใจจากผู้คนและสังคม รวมทั้งลูกหลานเพื่อที่จะได้เกิดความรู้สึกว่าตนเองมีค่าและมีความหมายต่อชีวิตภายในเมือง การจ้ครูปแบบการสันทนาการสำหรับประชากรในกลุ่มวัยสูงอายุดังกล่าวจึงควรเป็นแบบที่ไม่ต้องออกแรง หรือจะมีบ้างก็ควรเป็นกิจกรรมเบา ๆ

ที่ไม่ต้องใช้แรงมาก เป็นต้น

ประชากรวัยสูงอายุในกรุงเทพมหานครพบว่ามีประมาณร้อยละ 10 หรือคิดเป็น 1 ใน 10 ของประชากรทั้งกรุงเทพมหานครคือมีประมาณ 500,000 คน และพบว่ายังขาดการให้บริการด้านสันตนาการจากรัฐแก่ประชากรวัยนี้อยู่อีกมาก ซึ่ง จะเห็นได้จาก ตามสวนหย่อมต่าง ๆ หรือตามสวนสาธารณะในตอนเช้าจะมีกลุ่มผู้สูง อายุได้พบปะพูดคุยและออกกำลังกายกันในเวลาว่าง เป็นต้น

วัยอายุของประชากรในพื้นที่ถือได้ว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญอีก ตัวหนึ่งในการกำหนดมาตรฐานในการวางแผนจัดตั้งศูนย์สันตนาการกรุงเทพมหานครทั้ง นี้เพราะประชากรที่มีวัยอายุต่างกันย่อมจะมีความต้องการทางด้านสันตนาการที่แตกต่าง กันออกไปด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถ้าหากจะมีการจัดตั้งศูนย์สันตนาการกรุงเทพมหานคร ขึ้นมาแล้ว ควรจะนำวัยอายุของประชากรในพื้นที่ที่จะจัดตั้งศูนย์นั้นมาพิจารณาประกอบ ด้วยนอกจากจะพิจารณาถึงข้อมูลในส่วนอื่น

4. อาชีพ (ตารางที่ 24)

อาชีพของประชากรจะมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับการสันตนา- การ ทั้งนี้เพราะการอาชีพนั้นย่อมหมายถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่ประชากรในพื้นที่จะต้อง ประกอบขึ้นในแต่ละวันเพื่อการทำมาเลี้ยงชีวิตทั้งตนเองและครอบครัวและอาจถือได้ ว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจของมนุษย์ได้มากกว่ากิจกรรมอื่น ๆ การที่ประชากรมีอาชีพต่างกันออกไปย่อมหมายถึงว่า ประชากรเหล่านั้นย่อมมีฐานะ ความเป็นอยู่ ทัศนคติ สภาพแวดล้อม และพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปด้วย และ เมื่อมนุษย์ทำงานเสร็จแล้วในวันหนึ่ง ๆ ก็ย่อมที่จะต้องการ การพักผ่อนหย่อนใจเพื่อ ที่จะให้มีร่างกายที่พร้อมที่จะทำงานต่อไปในวันข้างหน้า

เมื่อพิจารณาย้อนหลังไปในช่วง 10 - 20 ปีย้อนหลัง จากข้อมูลการสำรวจสำมะโนประชากรปี พ.ศ. 2503 และ 2513 พบว่ามี การเพิ่มขึ้นของช่างเทคนิคและพนักงานจัดการ การผลิตและคนงานพิเศษหญิงและได้ลดลงใน ส่วนของเสมียนและคนงานเกษตรกรรม และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่เป็นนักบริหาร

ตารางที่ 24 แสดงจำนวนและร้อยละของประชากรอายุ 11 ปีขึ้นไปทำงานใน
เชิงเศรษฐกิจจำแนกตามหมวดอาชีพของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2523

ลำดับ	หมวดอาชีพ	ประชากร คิดเป็นร้อยละ	ประเภทสันทนาการ		ร้อยละ
			Active	Passive	
1	ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพและผู้ปฏิบัติ งานที่เกี่ยวข้อง	9.1	A	-	9A
2	ผู้ปฏิบัติงานบริหาร งานจัดการและ ราชการ ที่มีโครงสร้างไว้ในที่นี้	6.4	A	-	7A
3	เสมียนพนักงานและผู้ปฏิบัติงานที่ เกี่ยวข้อง	10.3	-	P	10P
4	ผู้ปฏิบัติงานอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการค้า	19.7	A	-	20A
5	ผู้ทำงานกลสิกรรมเลี้ยงสัตว์ ป่าไม้ ประมง นกกล่าและคักจับสัตว์	5.8	-	P	6P
6	พนักงานขี้นยานพาหนะและคนงาน ที่เกี่ยวข้อง	5.2	-	P	5P
7	ช่างหรือผู้ปฏิบัติงานในกระบวนการ ผลิตหรือกรรมกร	30.6	-	P	31P
8	ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับบริการต่างๆ	12.2	-	P	12P
9	จำแนกเข้าประเภทใดไม่ใดหรือไม่ ทราบ	0.7	-	-	-
รวม	กรุงเทพมหานคร	100.0	A	P	100.00

ที่มา การสำรวจสำมะโนประชากรและการเคหะ พ.ศ. 2523

หมายเหตุ จากตารางแสดงให้เห็นว่าเมื่อใช้อาชีพเป็นตัวพิจารณาในการกำหนด
มาตรฐานพบว่าการสร้างศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครทองใหม่มีสัดส่วน
ระหว่าง Active Recreation : Passive Recreation = 36:64

ระดับสูงจะเพิ่มประมาณ 10 เท่า¹ และเมื่อพิจารณาจากการสำรวจสำมะโนประชากร ปี 2523 ซึ่งเป็นปีล่าสุด พบว่าได้มีการจัดแบ่งหมวดอาชีพออกเป็น 9 หมวด ซึ่งจะแยกกล่าวในแต่ละหมวดรวม ๆ กันได้ดังนี้

จากที่ทราบกันโดยทั่วไปแล้วว่า กรุงเทพมหานครเป็นแหล่งงานที่สำคัญของประเทศ ในแต่ละปีได้มีประชากรอพยพเข้ามาเพื่อหางานทำ ศึกษาเล่าเรียน ท่องเที่ยว อย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอพยพของชาวชนบทที่มุ่งหางานทำ จากการสำรวจสำมะโนประชากรในปี พ.ศ. 2523 ได้ชี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่า ประชากรวัยแรงงานประมาณ 1 ใน 3 เป็นผู้ใช้แรงงานหรือกรรมกรหรือประมาณร้อยละ 30 ของประชากรวัยแรงงานทั้งหมดของกรุงเทพมหานคร ประชากรกลุ่มดังกล่าวได้แก่ผู้ที่มีอาชีพอยู่ในกระบวนการผลิต รับจ้างและใช้แรงงาน เป็นต้น ซึ่งโดยหลักการทั่วไปแล้วมักอยู่ใกล้แหล่งงาน หรือในบริเวณที่ใช้เวลาในการเดินทางไปทำงานไม่นานนักเพื่อเป็นประหยัดรายได้อื่นๆ อยู่แล้ว

ประชากรวัยแรงงานกลุ่มที่รองลงไปคือผู้ที่ปฏิบัติวิชาชีพเกี่ยวกับการค้าคือมีประมาณร้อยละ 20 รองลงไปอีกได้แก่ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับด้านบริการต่าง ๆ อีกประมาณร้อยละ 12 ซึ่งรวมกันแล้วจะมีประชากรวัยแรงงานในส่วนที่เป็นการค้าและบริการจะมีประมาณร้อยละ 32 ซึ่งเทียบได้กับผู้ใช้งาน ลักษณะของการประกอบการค้านั้นพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจขนาดเล็กและมักจะเจริญมากเพราะสามารถเริ่มต้นได้ง่าย ซึ่งจะเห็นตัวอย่างได้จากการทำธุรกิจโดยใช้ชั้นล่างสำหรับทำร้านค้าและชั้นบนสำหรับการพักอาศัย สำหรับธุรกิจขนาดกลางและขนาดใหญ่ที่ผู้ประกอบการจะจำกัดอยู่ในกลุ่มของผู้ที่สะสมทรัพย์สมบัติไว้มากพอ หรือผู้ที่สามารถหาเงินทุนได้รวมทั้งภูมิหลังที่มั่นคงพอสมควรจากการสร้างกิจการสะสมกันมาตั้งแต่ในอดีต

¹หน่วยวิจัย สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, การเติบโตของชุมชน
ในภาคกรุงเทพมหานคร (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย)
 พ.ศ. 2519 หน้า 362 - 364

ส่วนประชากรวัยแรงงานอีกกลุ่มหนึ่งที่อาจกล่าวได้ว่าทำงานด้านเกี่ยวกับการบริหารโดยตรง โดยจะมีความแตกต่างกันในเรื่องระดับของการทำงานแต่โดยลักษณะงานแล้วถือได้ว่าไม่มีการใช้แรงงานในการทำงานดังกล่าวเลยพบว่ามีประมาณร้อยละ 27 ซึ่งได้แก่ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้วิชาชีพ ข้าราชการ รวมทั้งเสมียนพนักงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าสภาพโดยทั่วไปของประชากรวัยแรงงานในเขตกรุงเทพมหานครสามารถแยกออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ โดยพิจารณาตามลักษณะงานที่ทำในหมวดอาชีพทั้งหมดซึ่งกล่าวได้ดังนี้

1. กลุ่มผู้ใช้แรงงาน (ตารางที่ 24)

ประชากรในกลุ่มดังกล่าวได้แก่ผู้ทำงานในกระบวนการผลิตทั้งหมดทั้งในภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรม รวมทั้งพนักงานขับยานพาหนะ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับลักษณะงานดังกล่าว โดยถือว่าเป็นการใช้แรงงานทั้งสิ้นซึ่งเมื่อรวมกันแล้วจะมีประมาณร้อยละ 40 ของประชากรวัยแรงงานของกรุงเทพมหานครทั้งหมด เช่น พนักงานขับรถบรรทุก รถรับจ้าง กรรมกรแบกหาม ช่างไม้ ช่างปูน ช่างนา ช่างสวน พนักงานทำความสะอาดและรับจ้างขนของ เป็นต้น

2. กลุ่มผู้ประกอบการค้าและบริการ (ตารางที่ 24)

ผู้ประกอบการค้าและบริการนั้นถือว่าเป็นผู้ที่ไม่ต้องใช้แรงงานในการประกอบอาชีพมากนัก หรืออาจไม่ต้องใช้แรงงานโดยตัวเองเลย พบว่ามีประมาณร้อยละ 30 ของประชากรวัยแรงงานทั้งหมด ซึ่งได้แก่ผู้ประกอบการค้าทั้งหลาย พ่อค้าขายส่ง ขายปลีก ร้านขายทองคำ ธนาคาร บริษัทห้างร้านต่าง ๆ ร้านอาหาร ร้านเสริมสวย สถานบริการต่าง ๆ เป็นต้น

3. กลุ่มผู้เป็นข้าราชการและใช้วิชาชีพอื่น ๆ (ตารางที่ 24)

บุคคลกลุ่มนี้ถือได้ว่าเป็นผู้ที่ใช้ความคิดความอ่านในการทำงานมากกว่าในส่วนอื่น ๆ พบว่าจะมีประมาณเกือบร้อยละ 30 ของประชากรวัยแรงงานกรุงเทพมหานคร ผู้ประกอบอาชีพดังกล่าวได้แก่ ข้าราชการโดยทั่วไป

นักบริหารระดับสูง วิศวกร แพทย์ สัตว์แพทย์ สถาปนิกและทนายความ เป็นต้น

การแบ่งกลุ่มดังกล่าวก็เพื่อที่จะได้แสดงภาพรวม ๆ ของประชากรวัยแรงงาน ในเขตกรุงเทพมหานคร ว่ามีลักษณะอย่างไรบ้างทั้งนี้เพราะโดยลักษณะงานที่ต่างกัน ออกไปย่อมส่งผลให้ผู้นั้นต่างก็ได้รับความเหน็ดเหนื่อยในลักษณะที่ต่าง กันออกไป ซึ่งได้แก่ความเหน็ดเหนื่อยทางร่างกายจากการที่จะต้องทำงานหนัก ใช้ แรงงานตลอดระยะเวลาการทำงานนั้น หรือเกิดความเหน็ดเหนื่อยทางสมองเนื่อง จากการใช้ความคิดอ่านตลอดระยะเวลาที่ทำงานนั้น การที่จะขจัดความเหน็ด เหนื่อยทั้ง 2 รูปแบบให้หมดไปเพื่อที่จะได้มีความพร้อมทั้งทางร่างกายและจิตใจใน การประกอบอาชีพต่อไปนั้น ร่างกายและจิตใจจะต้องได้รับการพักผ่อนหย่อนใจที่ถุก ค้อง ซึ่งมีหลักของการสันตนาการอยู่แล้วว่า หากได้ประกอบอาชีพโดยใช้แรงงาน มาแล้วก็ควรที่จะได้รับการพักผ่อนแบบที่ไม่ต้องใช้แรงงานอีก (Passive Recreation) สำหรับผู้ที่ทำงานมาแล้วโดยไม่ได้ออกแรงมาเลยก็ควรจะมีการออกแรงออกกำลังเสีย บ้าง (Active Recreation) เรื่องของอาชีพของประชากรในเขตเมืองจึงเป็น มาตรฐานตัวหนึ่งในการวางแผนสำหรับการจัดตั้งศูนย์สันตนาการ ทั้งนี้เพราะอาชีพ จะส่งผลถึงลักษณะงานในรูปแบบที่ต่างกันออกไปซึ่งย่อมหมายถึงความต้องการการ สันตนาการในรูปแบบที่ต่างกันออกไปด้วย

5. รายได้ (ตารางที่ 25)

รายได้ของประชากรในพื้นที่นั้นถือได้ว่าเป็นตัวแปรที่มี ความสำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งในการกำหนดรูปแบบการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในเรื่อง ต่าง ๆ โดยทั่วไปเช่นเรื่องที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่ม อาหาร และการใช้จ่ายเพื่อ สิ่งของต่าง ๆ ที่เรียกว่าเป็นของฟุ่มเฟือย รวมทั้งทัศนคติต่อสิ่งต่าง ๆ เช่นต่อเพื่อน ญาติมิตร สังคม และประเทศชาติ ตลอดจนเป็นตัวที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการเลือก รูปแบบ ชนิด ระดับ รวมทั้งลักษณะของการให้บริการทางด้านสันตนาการด้วย ทั้งนี้ เพราะการใช้ชีวิตของประชากรในเขตเมืองย่อมมีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เจน คนที่มีฐานะดีคุณภาพของชีวิตในค้ำที่สามารจจะซื้อหาได้ก็จะมีสูงกว่า คนที่มี

ตารางที่ 25 แสดงจำนวนและร้อยละของครัวเรือนในกรุงเทพมหานครจำแนกตามรายได้ พ.ศ. 2523

ลำดับ	กลุ่มรายได้ บาท/เดือน	ครัวเรือนทั้งหมด		ประเภทสันทนาการ		ร้อยละ
		จำนวน	ร้อยละ	Active	Passive	
1	มากกว่า 10,000	163,040	16.0	A	-	16A
2	6,001 - 10,000	203,800	20.0	A	-	20A
3	4,001 - 6,000	275,130	27.0	A	-	27A
4	2,001 - 4,000	310,795	30.5	-	P	31P
5	น้อยกว่า 2,000	66,235	6.5	-	P	6P
รวม	กรุงเทพมหานคร	1,019,000	100.0	A	P	100.00

ที่มา สำนะโนประชากรและการเคหะ พ.ศ. 2523

หมายเหตุ จากตารางแสดงให้เห็นว่าเมื่อใช้รายได้เป็นตัวพิจารณาในการกำหนดมาตรฐานพบว่า การสร้างศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครท้องถิ่นมีสัดส่วนระหว่าง Active Recreation : Passive Recreation = 63:37

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ฐานะยากจน แต่ในขณะเดียวกันเมื่อพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องระหว่างรายได้และตัวแปรอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น รายได้ที่ดีหรือสูงนั้นไม่ได้หมายความว่าสร้างชีวิตที่ดีและมีสุขภาพที่สมบูรณ์ได้เสมอไป ทั้งนี้เพราะการดำเนินชีวิตอย่างสะดวกสบายโดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ นั้น ได้ส่งผลให้มนุษย์นั้นไม่ต้องทำงานหนัก มีเวลาว่างมากขึ้นและพบว่าส่วนใหญ่แล้วมักจะใช้เวลาว่างนั้นไปในทางอื่น ๆ ซึ่งไม่ใช่ทางการสันทนาการที่ถูกต้อง จึงอาจเกิดโรคบางอย่างได้ง่ายขึ้นเช่นโรคหัวใจ ความดันโลหิตสูง เส้นเลือดอุดตัน ภาวะอาหารอ้วน และโรคประสาท เป็นต้น

ในทางกลับกันเมื่อพิจารณาถึงผู้ที่มีรายได้น้อย มีฐานะยากจนแล้วจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่แล้วจะต้องทำงานหนัก ต้องใช้แรงงานอยู่แล้วซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการออกกำลังกายไปในขณะเดียวกัน แต่เนื่องจากรายได้ที่มีน้อยอยู่แล้วย่อมจะมีโอกาสที่จะใช้เงินเพื่อซื้ออาหารที่มีคุณค่า หรือเวลาการพักผ่อนอย่างเพียงพอได้ไม่มากนัก ประชากรในส่วนี้จึงต้องใช้ชีวิตตรากตรำ ร่างกายทรุดโทรมอย่างรวดเร็ว จึงมีโอกาที่จะเป็นโรคอีกประเภทหนึ่งได้เหมือนกัน เช่น โรคขาดอาหาร โลหิตจาง พยาธิ ประสาทและยาเสพติด เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่าครัวเรือนประมาณเกือบร้อยละ 40 มีรายได้อยู่ไม่เกินเดือนละ 4,000 บาท ในขณะที่อีกประมาณร้อยละ 50 มีรายได้อยู่ระหว่าง 4,000 - 10,000 บาท/เดือน ส่วนที่เหลือประมาณร้อยละ 10 นั้นพบว่ามีรายไ้มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป

ดังนั้นจะเห็นได้ว่ารายได้ที่ต่างกันถ้าขาดการสันทนาการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับฐานะความเป็นอยู่จะก่อให้เกิดโรคร้ายไข้เจ็บได้ทั้งสิ้น การจัดการสันทนาการในเขตเมืองจึงควรพิจารณาข้อมูลดังกล่าวประกอบไปด้วยเพื่อให้ศูนย์สันทนาการดังกล่าวนี้สามารถตอบสนองความต้องการของประชากรในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

6. ระดัการศึกษา (ตารางที่ 26)

การศึกษาของประชากรเชื่อว่าจะจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้คุณภาพ

ตารางที่ 26 แสดงร้อยละของประชากรอายุ 6 ปีขึ้นไปจำแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จในกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2523

ลำดับ	ระดับการศึกษา	ร้อยละ	ประเภทสันทนาการ		ร้อยละ
			Active	Passive	
1	ระดับการศึกษาอื่นๆ	0.3	A	-	1A
2	ระดับมหาวิทยาลัย	9.0	A	-	9A
3	ระดับมัธยมศึกษา	25.1	-	P	25P
4	ระดับประถมศึกษา	53.3	-	P	54P
5	ไม่มีการศึกษา	10.8	-	P	11P
6	ไม่ทราบ	1.5	-	-	-
รวม	กรุงเทพมหานคร	100.0	A	P	100.00

ที่มา สำนักทะเบียนประชากรและการเคหะ พ.ศ. 2523

หมายเหตุ จากตารางแสดงให้เห็นว่าเมื่อใช้ระดับการศึกษาของประชากรเป็น
ตัวพิจารณาในการกำหนดมาตรฐานพบว่า การสร้างศูนย์สันทนาการ
กรุงเทพมหานครทองให้มีส่วนระหว่าง Active Recreation :
Passive Recreation = 10 : 90

ของประชากรในพื้นที่ที่มีการพัฒนาสูงขึ้นเนื่องจากการศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ง่ายและเป็นระบบรวมทั้งสามารถมองเห็นประโยชน์จากการปฏิบัติตามเงื่อนไขบางอย่างที่จะทำให้ชีวิตมีคุณภาพยิ่งขึ้น นอกจากนี้การศึกษายังมีความเกี่ยวข้องกับอาชีพ และรายได้โดยตรง

ในเขตกรุงเทพมหานครนั้นพบว่าประชากรมากกว่าร้อยละ 50 นั้น จบชั้นสูงสุดคือประถมศึกษา รองลงไปได้แก่ผู้จบมัธยมศึกษาคือร้อยละ 25 ส่วนผู้จบชั้นอุดมศึกษาหรือสูงกว่านั้นมีประมาณร้อยละ 20 ส่วนที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 10 นั้นเป็นผู้ไม่มีการศึกษาและไม่ทราบว่าจบการศึกษาหรือไม่

การสันทนการที่ถูกต้องและเหมาะสมนั้นเชื่อว่าประชากรที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงในเรื่องของการสันทนการจะสามารถเลือกเข้าไปใช้บริการได้ ครมควรมุ่งต้องการที่แท้จริงของตน คนที่มีระดับการศึกษาที่ดีมักจะประกอบอาชีพที่มีรายได้ค่อนข้างสูงกว่าคนที่มีการศึกษาน้อยทั้งนี้ยกเว้นผู้ที่ประกอบธุรกิจการค้าส่วนตัวหรือประกอบวิชาชีพเฉพาะออกไป รายได้อาจไม่ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา การวางแผนด้านการสันทนการจึงควรพิจารณาระดับการศึกษาของประชากรประกอบไปด้วย

การศึกษาตัวแปรทั่วไปทั้ง 6 ตัว พบว่าจากลักษณะทางด้านประชากรในเรื่องของวัยอายุ อาชีพ รายได้ และการศึกษานั้นสามารถนำมาพิจารณาร่วมกันเพื่อกำหนดสัดส่วนของประเภทในการสันทนการของกรุงเทพมหานครได้ดังนี้คือ

<u>ตัวแปรโดยทั่วไป</u>	<u>สัดส่วนร้อยละ</u> Active Recreation	<u>สัดส่วนร้อยละ</u> Passive Recreation
1. วัยอายุ	59	41
2. อาชีพ	36	64
3. รายได้	63	37
4. การศึกษา	10	90
รวม	168	232
เฉลี่ยร้อยละ	42	58

จะเห็นได้ว่าสัดส่วนของ **Active Recreation : Passive Recreation** = 42 : 58 สัดส่วนดังกล่าวเป็นการกำหนดมาตรฐานของศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครโดยใช้ข้อมูลในระดับกรุงเทพมหานครทั้งหมดเป็นตัวพิจารณา สัดส่วนที่ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า หากมีการจัดตั้งหรือจัดสร้างศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครขึ้นมาแล้วจะต้องให้ความสำคัญหรือเน้นหนักไปในเรื่องของ **Passive Recreation** เป็นหลักโดยมี **Active Recreation** อยู่ในลำดับรอง มาตรฐานดังกล่าวเป็นการศึกษาการให้บริการในระดับกรุงเทพมหานคร หากมีการศึกษาในพื้นที่ที่เล็กลงไปซึ่งแตกต่างกันไปในรายละเอียดเชื่อว่าสัดส่วนดังกล่าวจะต้องมีความแตกต่างกันออกไป

จากตัวแปรทั้ง 6 ประการที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงตัวแปรที่นำมาพิจารณาเฉพาะในการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับทางด้านผังเมืองเป็นหลัก ซึ่งอันที่จริงแล้วตัวแปรด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสันทนาการ เช่น เรื่องราคาที่ดิน เส้นทางการคมนาคม เวลาว่าง ทักษะคติ งบประมาณของรัฐ และนโยบายของรัฐบาล รวมทั้งปัญหาทางด้านความปลอดภัย ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ให้ประชากรในพื้นที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการสันทนาการ เป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้ต่างมีความจำเป็นและสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการที่จะนำมาพิจารณาเพื่อประกอบการกำหนดมาตรฐานในการกำหนดมาตรฐานในการวางแผนสำหรับศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครไม่น้อยไปกว่าข้อมูลหรือตัวแปรทั้ง 6 ประการที่กล่าวมาแล้วทั้งหมด

5.3.2 ตัวแปรพิเศษ

ตัวแปรพิเศษเป็นเรื่องของการกล่าวถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานต่าง ๆ ของสถานที่ที่จะจัดให้มีขึ้นในศูนย์สันทนาการซึ่งได้แก่ สนามกีฬาประเภทต่าง ๆ ห้องสำหรับการสันทนาการ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ควรจะมี ทั้งนี้เพราะนอกจากมาตรฐานที่กล่าวมาแล้วข้างต้น และจากข้อจำกัดทางด้านตัวแปรโดยทั่วไปที่มีอยู่แล้วในปัจจุบันเช่น สภาพพื้นที่คือในเขตบางแห่งจะเห็นได้ว่ามีที่ว่างที่จะจัดให้เป็นศูนย์สันทนาการได้น้อยมาก ที่ดินเกือบทั้งหมดจะถูกลงทุนไปในเชิงเศรษฐกิจซึ่งจะได้รับผลตอบแทนสูงกว่า หรือมีอาคารหนาแน่นจึงจำเป็นต้องใช้กิจกรรมทางด้านสันทนาการ

ที่ต้องการพื้นที่น้อยและในขณะเดียวกันก็สามารถให้บริการในลักษณะเดียวกันกับการ
 สันทนาการที่ต้องการพื้นที่มากได้ด้วย เช่นใช้สนามเทเบิลเทนนิส แคมมินตัน แทน
 สนามฟุตบอล รักบี้ หรือบาสเกตบอล เป็นต้น ทั้งนี้เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่ต้อง
 ใช้แรงหรือออกกำลังกายเช่นเดียวกัน

ข้อมูลที่ถือเป็นตัวแปรพิเศษในการศึกษาครั้งนี้จำเป็นการพยายาม
 รวบรวมข้อมูลที่ค่อนข้างจะเน้นหนักไปทางด้านกีฬา เกี่ยวกับขนาดของสนามกีฬานิก
 ค่าง ๆ เพื่อเป็นมาตรฐานที่ใช้ในการพิจารณาคัดเลือกชนิดของกิจกรรมที่สอดคล้องกับ
 ข้อจำกัดทางพื้นที่ในการบรรจุเข้าในระบอบสวดถามเพื่อสวดถามทัศนคติในกิจกรรมที่
 เป็นไปได้เท่านั้น การนำเสนอไว้ในส่วนนี้ก็เพียงแนวทางเบื้องต้นเพื่อที่จะได้
 พิจารณาร่วมกับตัวแปรโดยทั่วไปที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งจะทำการกำหนดมาตรฐาน
 ในการวางแผนสำหรับศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครนั้นสมบูรณ์และสอดคล้องกับสภาพ
 ทางด้านกายภาพเป็นอย่างดี ซึ่งจะได้อีกกล่าวถึงตัวแปรพิเศษในส่วนต่าง ๆ ซึ่งแบ่ง
 เป็น 3 ตัวคือ

1. ที่ว่างภายในเมือง (ตารางที่ 27 และแผนที่แผ่นที่ 11)

ที่ว่างภายในเมืองเป็นพื้นที่ที่ถือได้ว่าเป็นตัวแปรที่สำคัญ
 ประการหนึ่ง ทั้งนี้เพราะจากข้อมูลด้านตัวแปรโดยทั่วไปจะสามารถทราบถึงประเภท
 ของสันทนาการ ดังนั้นการที่จะสร้างหรือหาพื้นที่เพื่อเป็นสนาม อาคาร หรืออุปกรณ์
 อำนวยความสะดวกอื่น ๆ จึงต้องพิจารณาว่าในพื้นที่เหล่านั้นมีที่ว่างเหลือพอที่จะเข้า
 ไปจัดตั้ง ก่อสร้างสถานที่เพื่อการสันทนาการได้หรือไม่ จากการศึกษาพบว่าสภาพ
 โดยส่วนรวมของกรุงเทพมหานครนั้นมีพื้นที่ว่างรวมกันประมาณ 1,200 ตารางกิโล-
 เมตรหรือร้อยละ 78 ของพื้นที่กรุงเทพมหานครทั้งหมดเขตที่มีที่ว่างเหลือมากที่สุดเมื่อ
 เปรียบเทียบกับพื้นที่ของเขตเองแล้วพบว่าเขตคลองสานมีที่ว่างเหลือมากที่สุดคือร้อยละ
 98 รองลงมาได้แก่เขตหนองจอก บางขุนเทียน ลาดกระบัง มีนบุรีและหนองแขม
 โดยมีพื้นที่ว่างคิดเป็นร้อยละ 97, 95, 88, 84 และ 81 ตามลำดับ

ส่วนเขตที่มีที่ว่างเหลืออยู่น้อยมากเมื่อเปรียบเทียบกับพื้นที่

ตารางที่ 27 แสดงจำนวนและร้อยละของที่ว่างในแต่ละเขตเรียงลำดับ
มากไปน้อย พ.ศ. 2523

ลำดับ	เขตการปกครอง	พื้นที่เขต (ตร.กม.)	พื้นที่ว่าง		หมายเหตุ
			จำนวน	ร้อยละ	
1	คลังชั้น	79.698	78.677	98.72	ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ของพื้นที่ว่างทั้ง กรุงเทพมหานคร คิดเป็นร้อยละ 52.82
2	หนองจอก	236.261	230.693	97.64	
3	บางขุนเทียน	181.156	173.285	95.65	
4	ลาดกระบัง	123.859	109.414	88.34	
5	มีนบุรี	147.453	174.331	84.58	
6	หนองแขม	48.283	39.474	81.76	
7	ราชบุรีบูรณะ	42.874	32.819	76.55	
8	ภาษีเจริญ	40.547	53.947	75.16	
9	พระโขนง	143.559	100.025	69.68	
10	บางกะปิ	102.519	149.283	68.67	
11	ยานนาวา	36.909	24.486	66.34	
12	บางเขน	169.310	107.550	63.52	
----- \bar{x} = 52.82 -----					
13	บางรัก	5.536	2.628	47.47	
14	ปทุมวัน	8.369	3.744	44.74	
15	บางกอกน้อย	23.304	8.976	38.52	
16	ห้วยขวาง	21.664	7.562	34.90	
17	พระนคร	5.536	1.797	32.46	
18	สัมพันธวงศ์	1.416	0.386	27.26	
19	ดุสิต	22.210	4.822	21.71	
20	คลองสาน	6.051	1.268	20.96	

ตารางที่ 27 (ต่อ)

ลำดับ	เขตการปกครอง	พื้นที่เขต(ตร.กม.)	พื้นที่ว่าง		หมายเหตุ
			จำนวน	ร้อยละ	
21	ธนบุรี	8.626	1.566	18.15	
22	พญาไท	18.444	2.484	13.47	
23	ป้อมปราบฯ	1.931	0.019	0.98	
24	บางกอกใหญ่	6.180	0.028	0.45	
รวม	กรุงเทพมหานคร	1,568.737	1,222.222	77.91	

ที่มา จากตารางที่ 5

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เขตเอง ได้แก่เขตบางกอกใหญ่โดยมีที่ว่างเพียงร้อยละ 0.4 ซึ่งอยู่ในลักษณะเช่นเดียวกับเขตป้อมปราบฯคือร้อยละ 0.9 และเมื่อแบ่งเขตต่าง โดยใช้ค่าเฉลี่ยของพื้นที่ว่างในแต่ละเขตเป็นตัวแบ่งพบว่าสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 2 กลุ่ม ดังนี้คือ

- 1) กลุ่มที่มีที่ว่างภายในเขตมากกว่าค่าเฉลี่ย ประกอบด้วยเขตคลังสินค้า หนองจอก บางขุนเทียน ลาดกระบัง มีนบุรี หนองแขม ราษฎร์บูรณะ ภาษีเจริญ พระโขนง บางกะปิ ยานนาวาและบางเขนรวม 12 เขต
- 2) กลุ่มที่มีที่ว่างภายในเขตน้อยกว่าค่าเฉลี่ย ประกอบด้วยเขตบางรัก ปทุมวัน บางกอกน้อย ห้วยขวาง พระนคร สัมพันธวงศ์ คลองสาน ธนบุรี พญาไท ป้อมปราบฯและบางกอกใหญ่ รวม 12 เขต

จากการแบ่งกลุ่มเขตต่าง ๆ ตามขนาดของที่ว่างที่เหลือจะสังเกตเห็นได้ว่าพื้นที่ในเขตรอบนอกนั้นจะมีที่ว่างเหลืออยู่อีกมากและจะค่อย ๆ ลดน้อยลงไปเมื่อเข้ามาในพื้นที่ตอนในสุดของเมือง ลักษณะดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นข้อจำกัดบางประการว่าหากจะมีการพัฒนาจัดสร้างศูนย์สหนาการขึ้นมาในพื้นที่ส่วนใดของกรุงเทพมหานครแล้ว ที่ว่างในแต่ละเขตก็จะเป็นตัวแปรที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ว่างในพื้นที่ตอนในที่เหลืออยู่ตอนนี้ อาจเหลืออยู่ตอนนี้อาจเหลือเฉพาะในส่วนที่เป็นทางเท้า เกาะกลางถนน สวนหย่อม ที่ว่างระหว่างอาคาร ริมหาดรถไฟ บริเวณใต้ทางด่วน บริเวณลานจอดรถ หรือความสถานการศึกษา วัด และสถานที่ราชการ เป็นต้น ประกอบกับการใช้ที่ดินในพื้นที่ดังกล่าวจะเป็นเรื่องของการพาณิชย์กรรมเสียเป็นส่วนใหญ่ การใช้ประโยชน์ในที่ดินจึงต้องมุ่งไปที่การก่อให้เกิดผลตอบแทนในทางเศรษฐกิจช่วงสูงสุดมากกว่าที่จะยอมให้ที่ดินเหลือว่างเปล่าอยู่ เขตดังกล่าวที่มีลักษณะเช่นนี้ได้แก่เขตบางรัก ปทุมวัน สัมพันธวงศ์ พญาไท ธนบุรี และคลองสาน เป็นต้น

สำหรับในพื้นที่ที่ถัดออกมาพบว่าจะมีที่ว่างเพิ่มขึ้นเป็นลำดับและจะมีมากที่สุด ในเขตรอบนอก ในพื้นที่ดังกล่าวนี้เดิมอาจเรียกได้ว่าเป็นทุ่งนา สวนผลไม้ ไร่ผัก แแทบทั้งสิ้นแต่เมื่อมีการขยายตัวของชุมชนออกมาทำให้พื้นที่เหล่านี้ลดน้อยลงทุกที แต่ยังมี

คงทั้งลักษณะการใช้ที่ดินเดิมให้มองเห็นอยู่บ้าง เขตเหล่านี้จึงมีที่ว่างเหลือพอที่จะพัฒนา
จัดสร้างเป็นศูนย์สหนาการได้ง่ายกว่าในพื้นที่ตอนในของกรุงเทพมหานคร เขตเหล่านี้
นี้ได้แก่เขตบางเขน ยานนาวา บางกะปิ ภาษีเจริญและราษฎร์บูรณะ เป็นต้น ส่วน
ในเขตรอบนอกสุดนั้นพบว่ามีที่ว่างเหลืออยู่มากมายพร้อมทั้งมีลักษณะของธรรมชาติ
ที่เอื้ออำนวยให้เป็นพื้นที่ไว้ว่างเล่นสำหรับการสหนาการไปด้วยในขณะเดียวกัน เช่น
ยังมีสวนผัก ทุ่งนา สวนผลไม้มีแม่น้ำลำคลองสำหรับว่ายน้ำ พายเรือหรือแข่งเรือ
เป็นต้น ในขณะที่ประชากรในพื้นที่เหล่านั้นได้ใช้พื้นที่เหล่านั้นประกอบการทำมาเลียง
ชีพไปด้วย เขตดังกล่าวได้แก่เขตลาดกระบัง มีนบุรี หนองจอก คลองจั่น บาง-
ขุนเทียนและหนองแขม เป็นต้น การที่จะมีการพัฒนาในด้านสหนาการในพื้นที่เหล่านี้
นี้แทบจะไม่มีข้อจำกัดทางด้านขาดแคลนพื้นที่เลย

แต่อย่างไรก็ตามเพื่อให้การกำหนดมาตรฐานนี้กระชับยิ่งขึ้นการพิจารณาตัว
แปรพิเศษอีกตัวหนึ่งซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวแปรที่มีความสำคัญและจะส่งผลต่อการกำหนด
มาตรฐานในการวางแผนศูนย์สหนาการกรุงเทพมหานครนั้นได้แก่เรื่องราคาที่ดินซึ่ง
จะได้อธิบายต่อไป

2. ราคาที่ดิน (แผนที่แผ่นที่ 12)

ราคาที่ดินเป็นตัวที่จะช่วยให้โครงการต่าง ๆ นั้นเป็น
จริงขึ้นมาได้ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาที่เกิดขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐนั้นจำเป็นอย่างยิ่ง
ที่จะต้องมีการจัดสรรใช้จ่ายงบประมาณของแผ่นดินอย่างประหยัด ทางออกประการ
หนึ่งที่ถูกขำเสมอ ๆ เพื่อไม่อนุมัติเมื่อมีการเสนอโครงการต่าง ๆ ขึ้นมาก็คือ เรื่อง
ของราคาที่ดิน การจะสร้างศูนย์สหนาการก็เช่นเดียวกันนอกจากจะต้องพิจารณา
เรื่องที่ว่าว่างแล้ว เรื่องของราคาที่ดินก็เป็นข้อจำกัดที่สำคัญอีกประการหนึ่งเช่นเดียวกัน

จากการศึกษาเรื่องการประเมินราคาปานกลางของที่ดิน
เพื่อใช้เสียภาษีบำรุงท้องที่ในช่วงปี 2525 - 2528 พบว่าสามารถแบ่งกลุ่มของ
ราคาที่ดินในกรุงเทพมหานครออกได้เป็น 6 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้คือ

กลุ่มที่ 1 ราคา 70,000 - 100,000 บาท/ตารางวา ได้แก่พื้นที่
ในบริเวณย่านการค้าที่เก่าแก่คือ ย่านเขาวราช บางลำพู และพาดูริต เป็นต้น
ที่ดินในบริเวณดังกล่าวสามารถให้ผลตอบแทนในทางเศรษฐกิจสูงมาก ในบริเวณดังกล่าว
จึงเป็นย่านการค้า ธุรกิจ ที่สำคัญทั้งในกรุงเทพมหานครเองและในระดับประเทศ

กลุ่มที่ 2 ราคา 16,000 - 70,000 บาท/ตารางวา ได้แก่พื้นที่
ที่อยู่ใกล้เคียงกับที่ดินในกลุ่มที่ 1 และกล่าวได้ว่าพื้นที่ในส่วนนี้ได้รับอิทธิพลโดยตรง
จากการขยายตัวของย่านการค้าเดิม ซึ่งที่ดินเหล่านี้อยู่ในเขตพระนคร ป้อมปราบฯ
สัมพันธวงศ์และบางรักเป็นส่วนใหญ่

กลุ่มที่ 3 ราคา 7,000 - 16,000 บาท/ตารางวา ได้แก่ที่อยู่ติด
ออกมารวมทั้งที่ดินที่ตั้งอยู่กับบริเวณถนนสายสำคัญ ๆ ของเมืองเช่น ถนนลาดพร้าว
ถนนจรัลสนิทวงศ์ ถนนเพชรเกษม เป็นต้น และราคาที่ดินดังกล่าวจะค่อย ๆ ลดลง
ไปเมื่ออยู่ห่างจากริมถนนเข้าไปทางตอนในของพื้นที่

กลุ่มที่ 4 ราคา 1,500 - 7,000 บาท/ตารางวา ได้แก่ที่ดินที่อยู่
ตอนในของพื้นที่โดยจะเป็นส่วนที่ไม่ติดกับถนนสายหลักแต่อาจอยู่ติดกับถนนซอยที่แยก
ออกจากถนนสายหลักอีกทีหนึ่ง ดังเช่นในเขตพระโขนง ห้วยขวาง

กลุ่มที่ 5 ราคา 500 - 1,500 บาท/ตารางวา ได้แก่ที่ดินในพื้นที่
ที่เป็นที่ตั้งชุมชนใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่ง พื้นที่ที่มีการจัดสรรที่ดินโดยการตัดถนนซอย
บางส่วนเข้าไปให้รวมทั้งบริการค่าน้ำไฟฟ้า น้ำคั้นน้ำใช้ ที่ดินเหล่านี้มักจะตั้งอยู่รวม
กันเป็นกลุ่มก้อน ดังเช่นในบริเวณ เขตบางกะปิ พระโขนง คลิ่งชันและหนองแขม
เป็นต้น

กลุ่มที่ 6 ราคาน้อยกว่า 500 บาท/ตารางวา ที่ดินในส่วนนี้เป็นที่
ดินที่มีราคาน้อยที่สุดซึ่งพบว่าจะอยู่ในเขตรอบนอกมักจะเป็นที่ทำการเกษตรกรรม ที่
รกร้างว่างเปล่าเนื่องจากทำการเพาะปลูกไม่ได้ผล ที่ดินในส่วนนี้จะไม่มีถนนหนทาง
เข้าไปถึง การติดต่อกับชุมชนอื่น ๆ มักจะใช้เส้นทางที่ใช้กันอยู่แต่ดั้งเดิมซึ่งอาจเป็น
การใช้แม่น้ำ ลำคลอง และถนนที่ช่วยกันพัฒนาขึ้น เป็นต้น ที่ดินราคาที่ถูกที่สุดนี้จะอยู่
ในเขตรอบนอกคือเขต หนองจอก มีนบุรี ลาดกระบัง คลิ่งชันและบางขุนเทียน
เป็นต้น

ราคาที่ดิน เป็นตัวกำหนดมาตรฐานที่สำคัญประการหนึ่ง เพราะราคาที่ดินนั้น ไม่มีการลดลงตราบดีที่เมืองหรือชุมชนยังมีการเติบโตไปในทิศทางต่าง ๆ การหา มาตรฐาน แนวทางบางประการที่จะกำหนดให้มีการสงวนที่ไว้สำหรับการสันนทาการ จะเป็นการช่วยให้การสันนทาการในเขตเมืองสามารถหาสถานที่อย่างพอเพียงสำหรับ การบริการค้ำสันนทาการให้แก่ประชากรในพื้นที่ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพจาก ข้อมูลข้างต้นนั้น เชื่อได้ว่าศูนย์สันนทาการกรุงเทพมหานครนั้นจะตั้งในพื้นที่คอนในไม่ ได้เลยทั้งนี้เนื่องจากที่ว่างมีน้อยอยู่แล้วและราคาที่ดินยังสูงมากอีก ข้อจำกัดเช่นนี้ สามารถแก้ไขได้โดยศึกษารูปแบบ ชนิด ประเภทของการสันนทาการที่สามารถใช้ ทดแทนกันได้ ดังเช่นในพื้นที่คอนในพบว่าประชากรส่วนใหญ่จะประกอบการค้าธุรกิจ ซึ่งถือว่าเป็นงานที่ต้องใช้สมอง ซึ่งตามหลักการค้ำสันนทาการแล้วควรจะมีการออก กำลังกายประเภทที่จะต้องใช้แรงเพื่อให้ร่างกายนั้นพร้อมที่จะทำงานต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ กิจกรรมที่ใช้แรงในพื้นที่ดังกล่าวต้องการสนามสำหรับวิ่ง เล่นฟุตบอล บาสเกตบอล แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านพื้นที่คือมีที่ว่างน้อยประกอบกับราคาที่ดิน ที่สูงมาก กิจกรรมดังกล่าวจึงต้องหากิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งจะให้ผลทดแทนในลักษณะเดียวกันคือเป็นกิจกรรมที่ต้องใช้แรงเหมือนกันมาให้แต่ไม่ต้องการใช้พื้นที่มากนัก เช่น ปิงปอง ตะกร้อ สควอช แบดมินตัน เป็นต้น

ดังนั้นในส่วนต่อไปนี้จะได้พิจารณาถึงขนาดมาตรฐานโดยทั่ว ๆ ไปของสนาม กีฬาชนิดต่าง ๆ เพื่อที่จะนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาประกอบกับข้อมูลทางด้านที่ว่างและ เรื่องราคาที่ดิน เพื่อกำหนดมาตรฐานในการวางแผนสำหรับศูนย์สันนทาการกรุงเทพ-มหานครต่อไป

3. ขนาดของสนามกีฬาชนิดต่าง ๆ (ตารางที่ 28)

การทราบถึงขนาดของสนามกีฬาชนิดต่าง ๆ รวมทั้ง ทราบถึงขนาดของห้องที่จะใช้สำหรับกิจกรรมสันนทาการประเภทไม่ต้องใช้กำลังนั้น จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการที่จะกำหนดชนิดของกีฬาได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ซึ่งได้แก่เรื่องที่ว่าง และราคาที่ดินในพื้นที่เขตต่าง ๆ

ของกรุงเทพมหานคร โดยที่ยังสามารถจัดการสันหนาคารที่สามารถให้ผลตอบแทนแก่
ผู้มาใช้บริการในลักษณะเช่นเดียวกัน

ในการแบ่งกลุ่มสนามกีฬาตามขนาดที่ใช้นั้นในที่นี้ได้ใช้กีฬาต่าง ๆ รวม 39
ชนิด ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มตามขนาดพื้นที่ของสนามและลักษณะสถานที่รวมทั้ง
การใช้พื้นที่พบว่าแบ่งออกได้เป็น 5 กลุ่ม โดยเรียงจากมากไปน้อยดังนี้คือ

กลุ่มที่ 1 ได้แก่กีฬาที่ใช้พื้นที่มากกว่า 750,000 ตารางเมตรต่อหน่วย
ประกอบด้วย การแข่งเรือคน เรือพาย เรือยาว กีฬาในกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ต้องใช้
พื้นที่เฉพาะที่สร้างขึ้นหรือในพื้นที่ที่แม่น้ำ ลำคลองหรือชายทะเล เป็นต้น

กลุ่มที่ 2 ได้แก่กีฬาที่ใช้พื้นที่ระหว่าง 5,400 - 24,000 ตารางเมตร
ต่อหน่วยประกอบด้วย รักบี้ฟุตบอล กรีฑาและสนามฟุตบอล ซี่มาข้ามสิ่งกีดขวาง
จักรยาน เบสบอล ยิงปืน *Charrería* ชอกกี ซอฟท์บอลและยิงธนู เป็นต้น
กีฬาในกลุ่มนี้ถือว่าเป็นกีฬาที่ต้องใช้พื้นที่มาก ส่วนใหญ่จะเป็นสนามหญ้าที่ประกอบด้วย
พื้นที่เพื่อกีฬาประเภทต่าง ๆ ดังเช่นมีลูสำหรับวิ่งมีส่วนที่แข่งกีฬาประเภทลาน เช่น
พุ่งแหลน ขว้างจักร ทุ่มน้ำหนัก กระโดดไกล กระโดดสูง เป็นต้น ส่วนพื้นที่
ที่เหลือส่วนใหญ่จะใช้เป็นสนามฟุตบอลมากกว่าที่จะเป็นสนามอย่างอื่นเพราะสามารถ
ดัดแปลงใช้เป็นสนามกีฬาอย่างอื่นได้ด้วย เช่น รักบี้ฟุตบอล เป็นต้น

กลุ่มที่ 3 ได้แก่กีฬาที่ใช้พื้นที่ระหว่าง 1,750 - 1,800 ตารางเมตร
ต่อหน่วยประกอบด้วยกีฬาโปโลน้ำ วายน้ำ และกระโดดน้ำ เป็นต้น กีฬาดังกล่าว
จะต้องมีการสร้างสระ อาคาร รวมทั้งอุปกรณ์อำนวยความสะดวกอื่น ๆ

กลุ่มที่ 4 ได้แก่กีฬาที่ใช้พื้นที่ระหว่าง 135 - 700 ตารางเมตรต่อ
หน่วยประกอบด้วย Fronton (กีฬาชนิดหนึ่งของสเปน) แฮร์บอล ยิมนาสติก และ
บาสเกตบอล เป็นต้น กีฬาดังกล่าวสามารถจัดบนลานซึ่งอาจเป็นพื้นไม้ คอนกรีตได้ใน
ขณะเดียวกันก็ถือได้ว่าลานดังกล่าวเป็นลานอเนกประสงค์ไปด้วย นอกจากนั้นประกอบ
ด้วย วอลเลย์บอล มวยปล้ำ ยูโด ตะกร้อลอดห่วง มวยไทย ชกมวยสากล
ตะกร้อวง เป็นต้น กีฬาในกลุ่มนี้สามารถพบเห็นได้โดยทั่วไปรวมทั้งกีฬาที่นิยมกัน

ตารางที่ 28 การแบ่งกลุ่มกีฬา 39 ชนิดตามขนาดของสนามที่ใช้สำหรับการแข่งขัน (เรียงจากพื้นที่มากไปน้อย)

ลำดับ	ชนิดของกีฬา	ขนาดสนามที่ใช้แข่งขัน เมตร x เมตร/(หน่วย)	พื้นที่สนาม (ตารางเมตร)	ลักษณะสถานที่	กลุ่มการใช้พื้นที่
1	แข่งเรือใบ	∅ 4,000.00	-	ชายทะเล	<p>กลุ่มใช้พื้นที่มากพิเศษ</p> <p>- พื้นที่ลักษณะเฉพาะ</p> <p>- ใช้ริมฝั่งแม่น้ำ</p> <p>- ชายทะเล</p> <p>กลุ่มใช้พื้นที่มาก</p> <p>- พื้นที่เป็นสนามหญ้าที่มีการจัดขอบเพื่อกีฬา</p> <p>ลู่วิ่ง ยกเว้นกีฬาวิ่งขลุ่ย ยิงปืน และ</p> <p>จักรยาน</p>
2	แข่งเรือยาว	300.00 x 2,500.00	750,000	Build up/ริมแม่น้ำ	
3	แข่งเรือพาย	300.00 x 2,500.00	750,000	Build up/ริมแม่น้ำ	
4	แข่งเรือคน	300.00 x 2,500.00	750,000	Build up/ริมแม่น้ำ	
5	รักบี้ฟุตบอล	120.00 x 200.00	24,000	Grass - pitch	
6	กรีฑาและฟุตบอล	120.00 x 200.00	24,000	Grass - pitch	
7	ขี่ม้าข้ามสิ่งกีดขวาง	120.00 x 150.00	18,000	Grass - pitch	
8	จักรยาน	110.00 x 150.00	16,500	Build-up	
9	เบสบอล	106.70 x 106.70	11,385	Grass - pitch	
10	ยิงปืน	24.00 x 400.00	9,600	Build-up	
11	Charrerria	50.00 x 150.00	7,500	Grass - pitch	

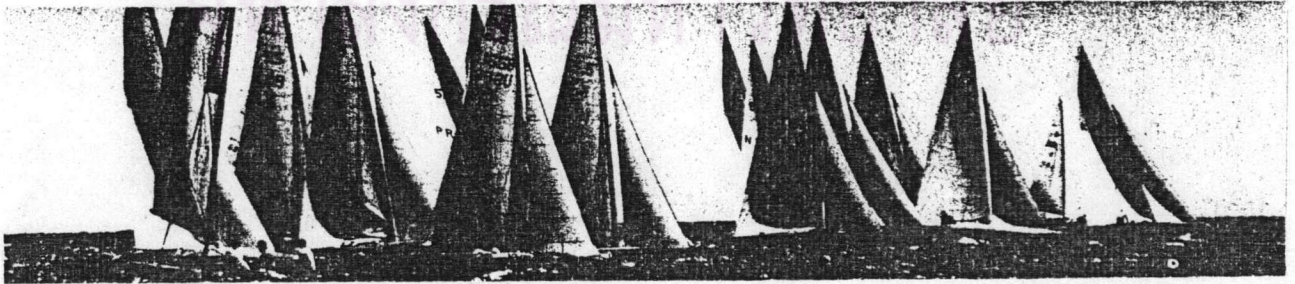
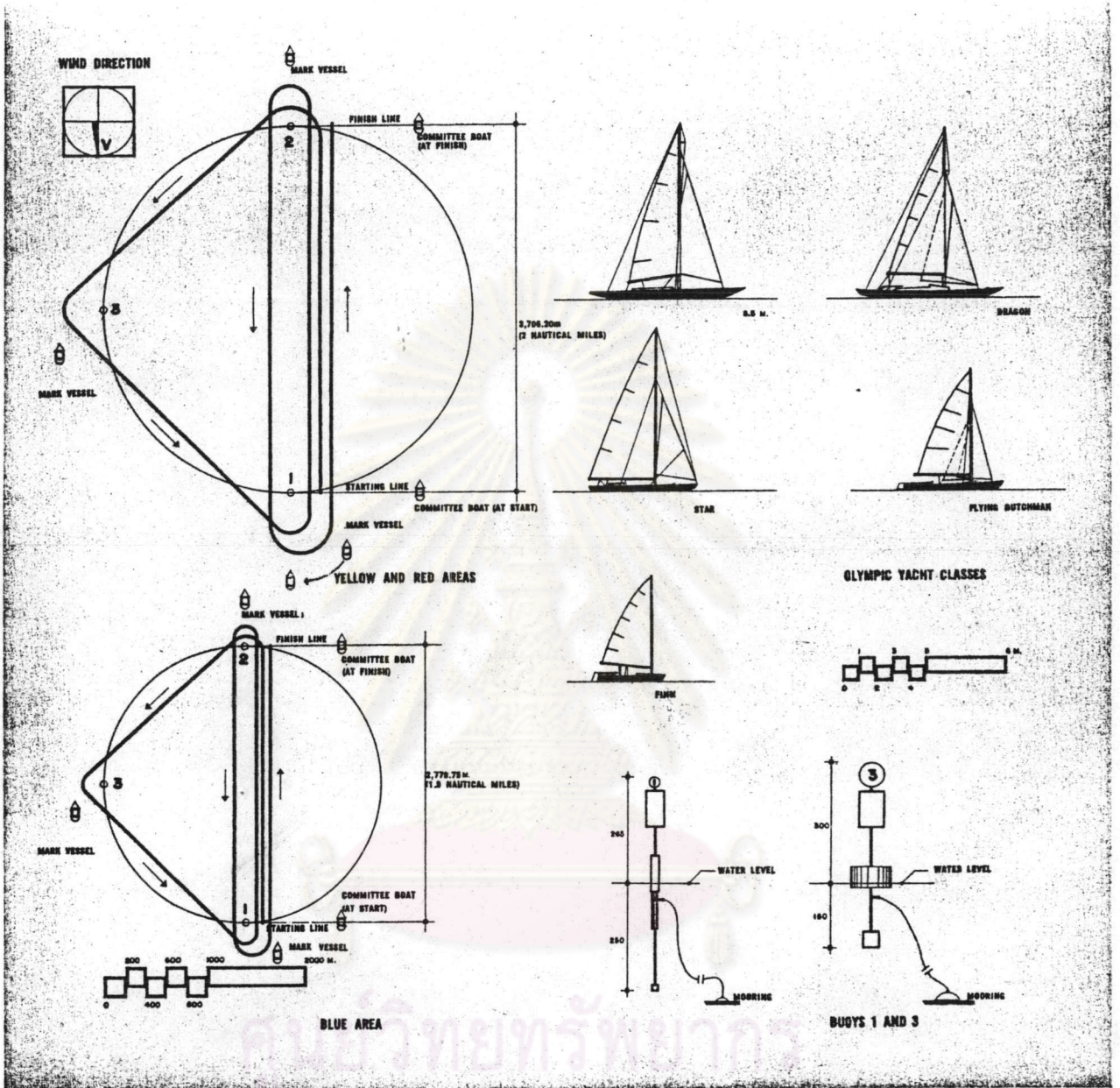
ตารางที่ 28 (ต่อ)

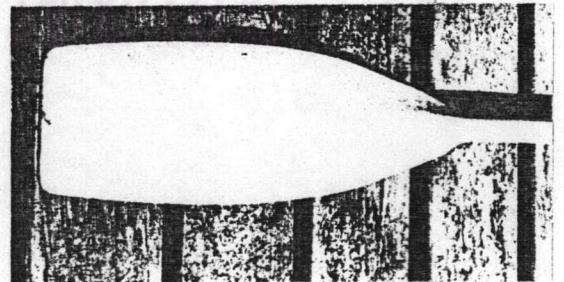
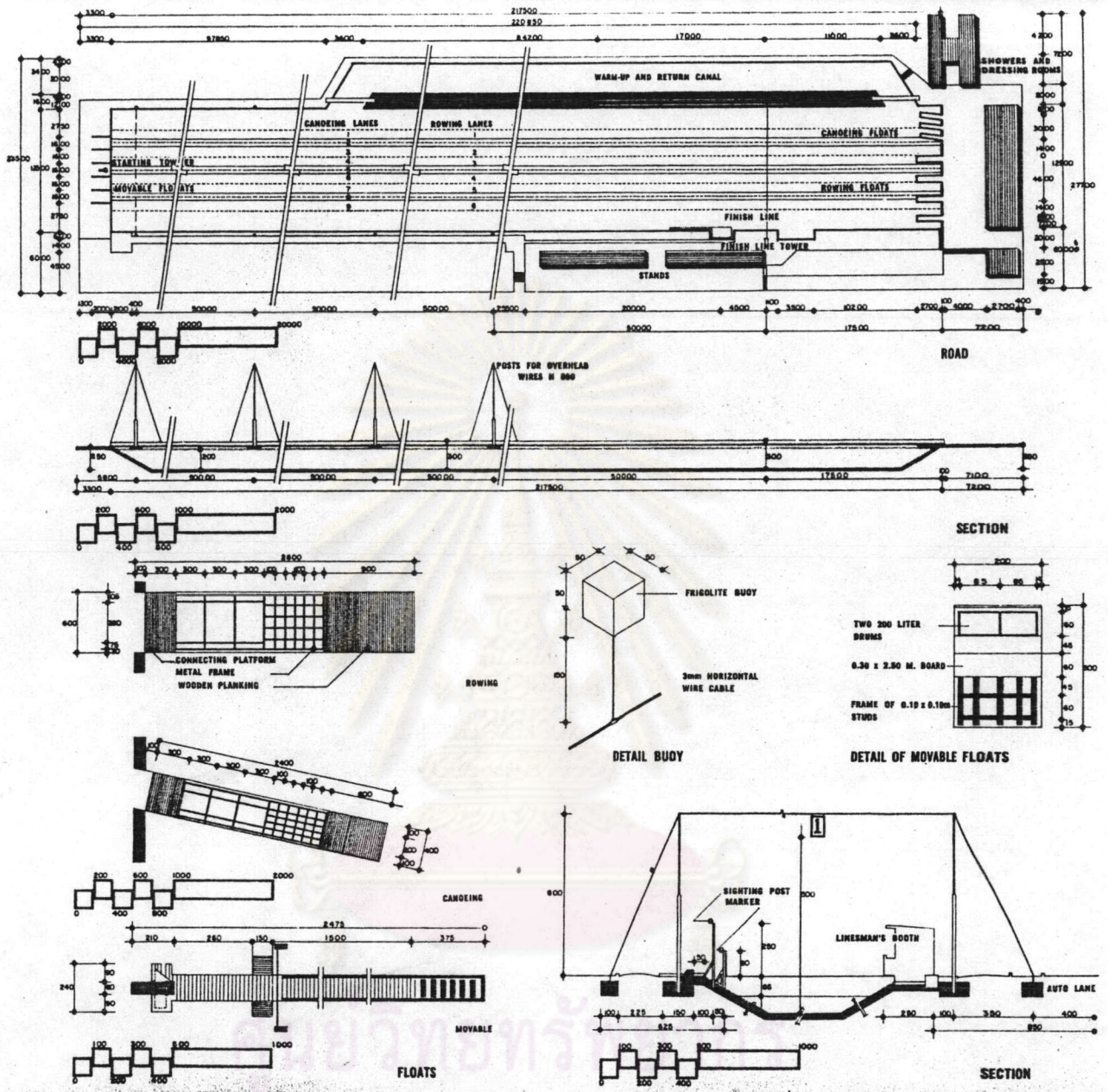
ลำดับ	ชนิดของกีฬา	ขนาดสนามที่แข่งขัน เมตร x เมตร/(หน่วย)	พื้นที่สนาม (ตารางเมตร)	ลักษณะสถานที่	กลุ่มการใช้พื้นที่
12	ฮอกกี	61.00 x 106.70	6,510	Grass - pitch	<p>กลุ่มใช้พื้นที่ปานกลาง</p> <p>พื้นที่ปลูกสร้างสามารถปลูกสร้างบนคาบฟ้า ได้ถ้าจำเป็น</p> <p>กลุ่มใช้พื้นที่น้อย</p> <p>1) สามารถจัดเข้าใน One Sport Hall ซึ่งมีขนาดมาตรฐาน 18.30 x 36.60 ท.ม. สูง 9.00 เมตร ใช้เพื่อการ แข่งขันหรือฝึกซ้อม ยกเว้นกีฬา ตะกราะวง ห่วง</p>
13	ซอฟท์บอล	76.00 x 76.00	5,780	Grass - pitch	
14	ยิงธนู (5 ช่อง)	45.00 x 120.00	5,400	Build-up	
15	วายนำ	30.00 x 60.00	1,800	Build-up	
16	กระโดดน้ำ	30.00 x 60.00	1,800	Build-up	
17	โปโลน้ำ	35.00 x 50.00	1,750	Build-up	
18	Fronton	20.00 x 35.00	700	(ไม่ค่อยพบเห็น)	
19	แฮนด์บอล	18.30 x 36.60	670	1-one sport hall	
20	เทนนิส	18.30 x 36.60	670	1-one sport hall	
21	ยิมนาสติก	18.30 x 36.60	670	1-one sport hall	
22	บาสเกตบอล	18.30 x 36.60	670	1-one sport hall	
23	วอลเลย์บอล	15.25 x 24.40	375	1-one sport hall	
24	มวยปล้ำ	18.30 x 18.30	335	1-one sport hall	
25	ยูโด	18.30 x 18.30	335	1-one sport hall	

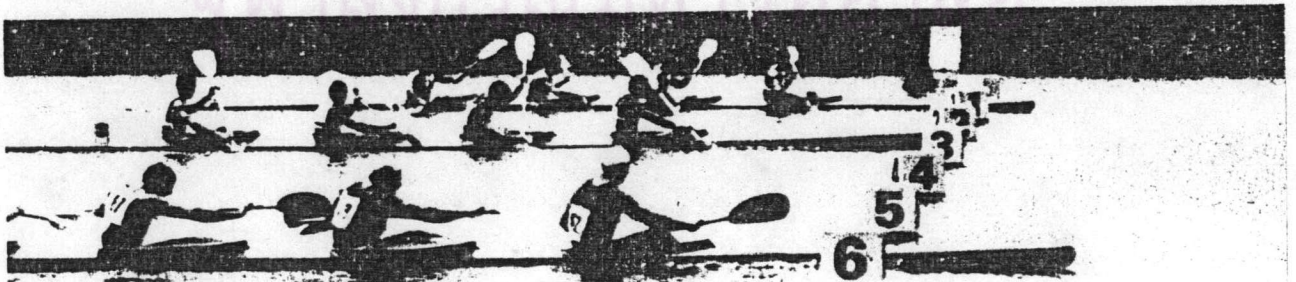
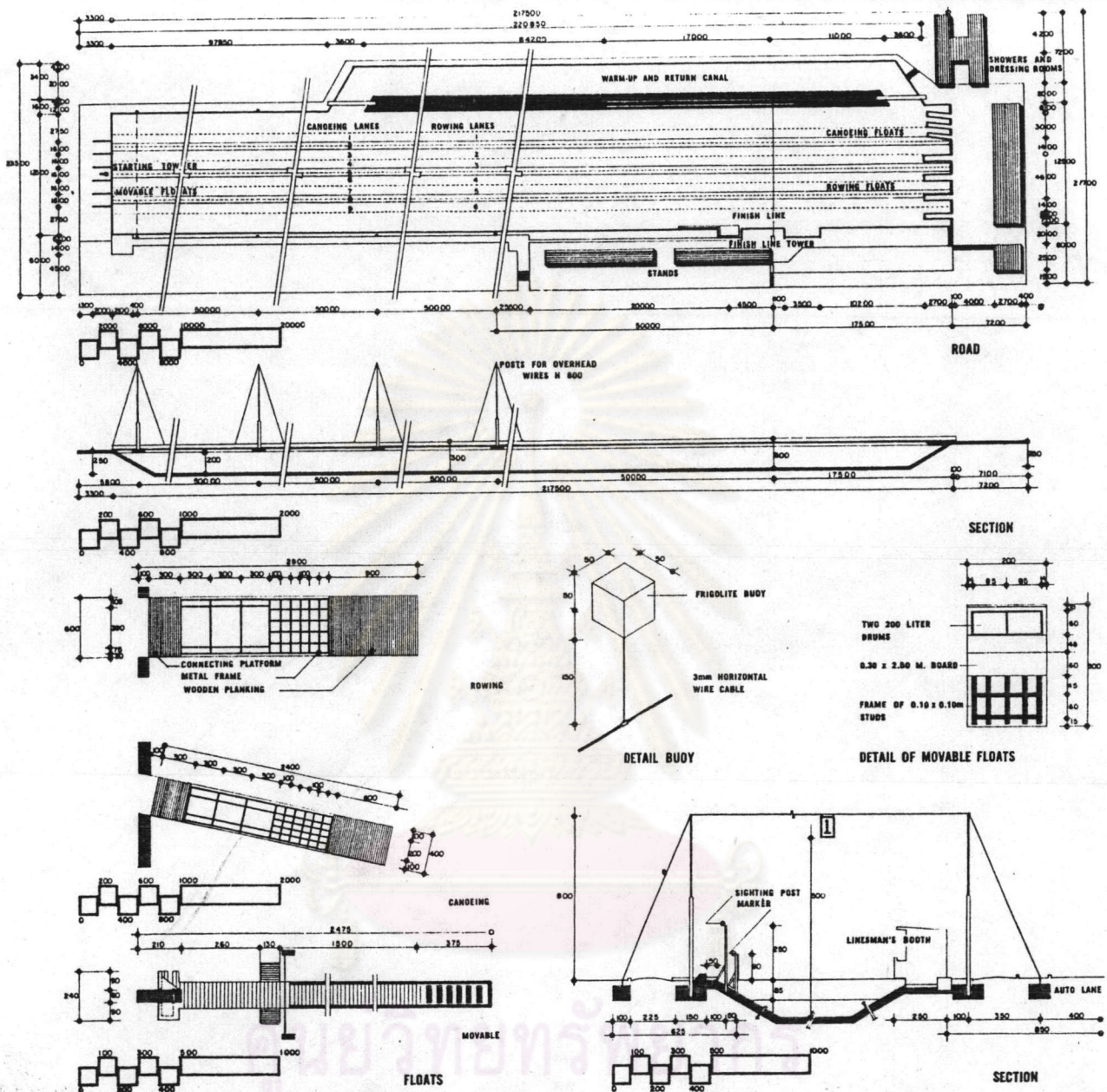
ตารางที่ 28 (ต่อ)

ลำดับ	ชนิดของกีฬา	ขนาดสนามที่ใช้แข่งขัน เมตร x เมตร/(หน่วย)	พื้นที่สนาม (ตารางเมตร)	ลักษณะสถานที่	กลุ่มการใช้พื้นที่	
26	ตะกรหวาง	∅ 18.00	255	Grass - pitch	2) สามารถจัดลานพื้นคอนกรีตเนกประสงค์ (Multiple Hard-surface Parement) ขนาด 18.30 x 36.60 ตร.ม. เพื่อ เป็นสนามฝึกซ้อมหรือเล่น	
27	มวยไทย	15.00 x 15.00	225	1-one sport hall		
28	มวยสากล	15.00 x 15.00	225	1-one sport hall		
29	ตะกรววง	∅ 16.00	205	Grass - pitch		
30	ตะกรววงชาย	9.15 x 18.30	170	4-one sport hall		
31	หวางชาย	9.15 x 18.30	170	4-one sport hall		
32	เชก-ตะกรว	9.15 x 18.30	170	4-one sport hall		
33	แบคมินตัน	9.15 x 18.30	170	4-one sport hall		
34	แฮนบอล	9.15 x 15.30	140	4-one sport hall		
35	พันกวม	7.30 x 18.30	135	5-one sport hall		
36	กระบี่กระบอง	6.00 x 18.00	110	Activities room		* กลุ่มใช้พื้นที่นอย - สามารถจัดเข้าใน Recreation Building ได้
37	กายบริหาร	6.00 x 18.00	110	Activities room		
38	ยกน้ำหนัก	6.00 x 8.00	48	Activities room		
39	เทเบิลเทนนิส	3.50 x 6.10	24	Activities room		

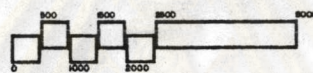
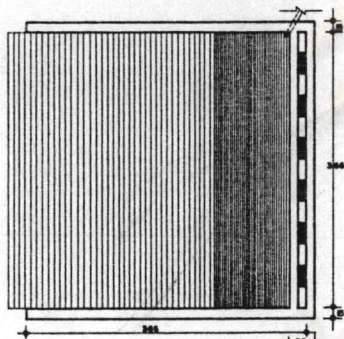
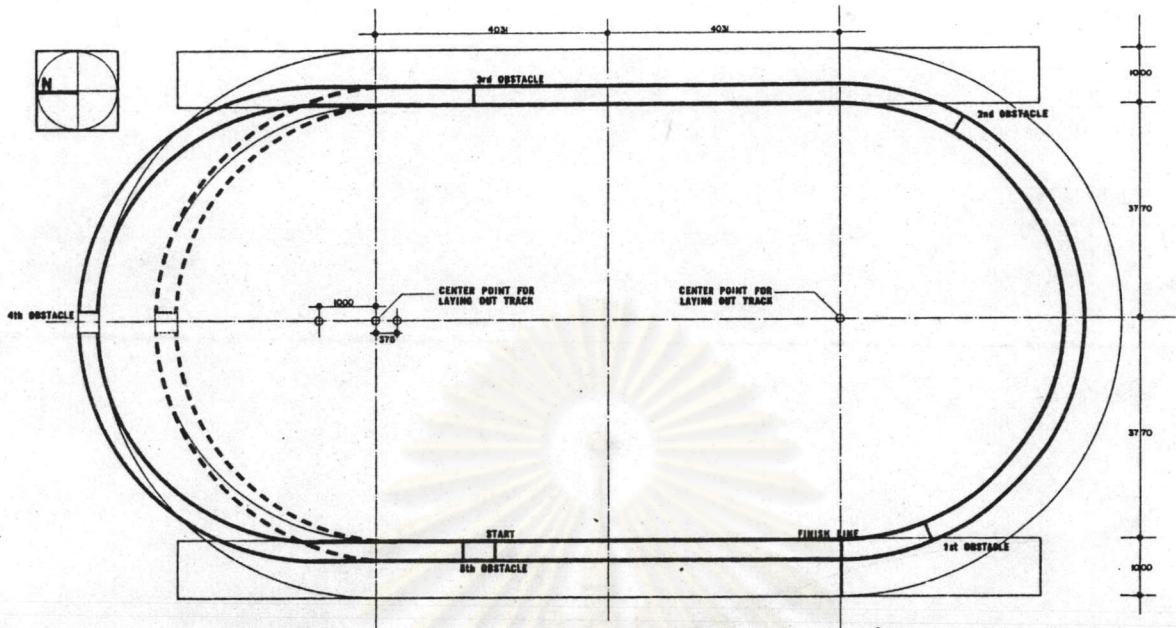
รูปภาพที่ 1 แสดงรายละเอียดของสนามแข่งขันเรือใบ

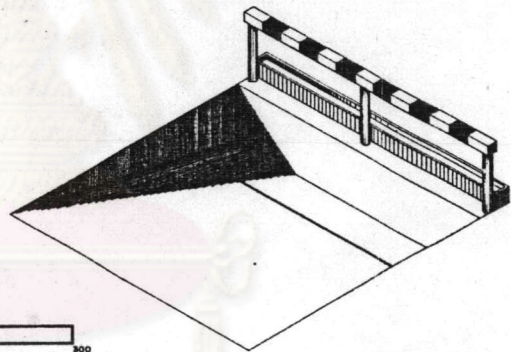

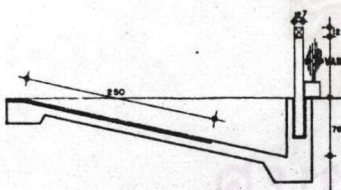
 CANOEING

GROUND PLAN

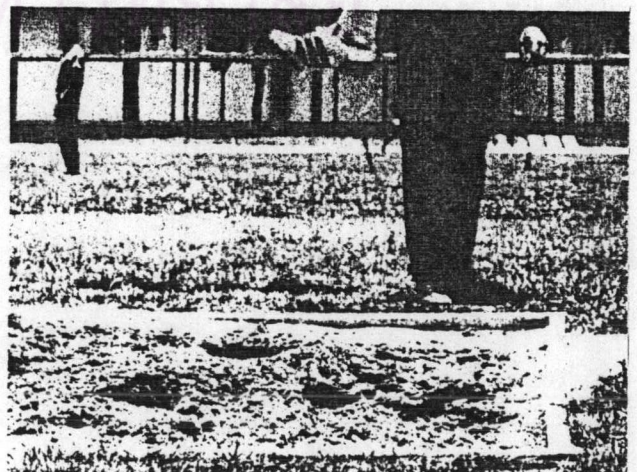
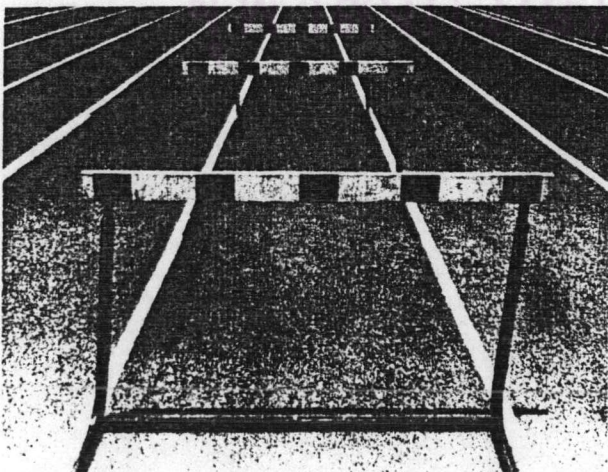

GROUND PLAN

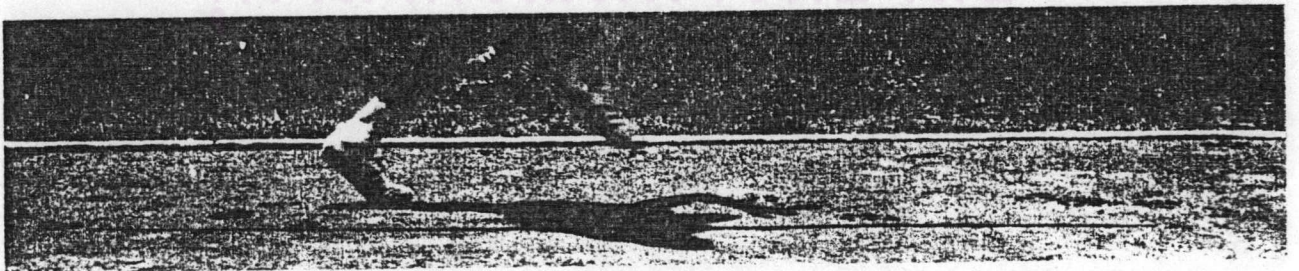
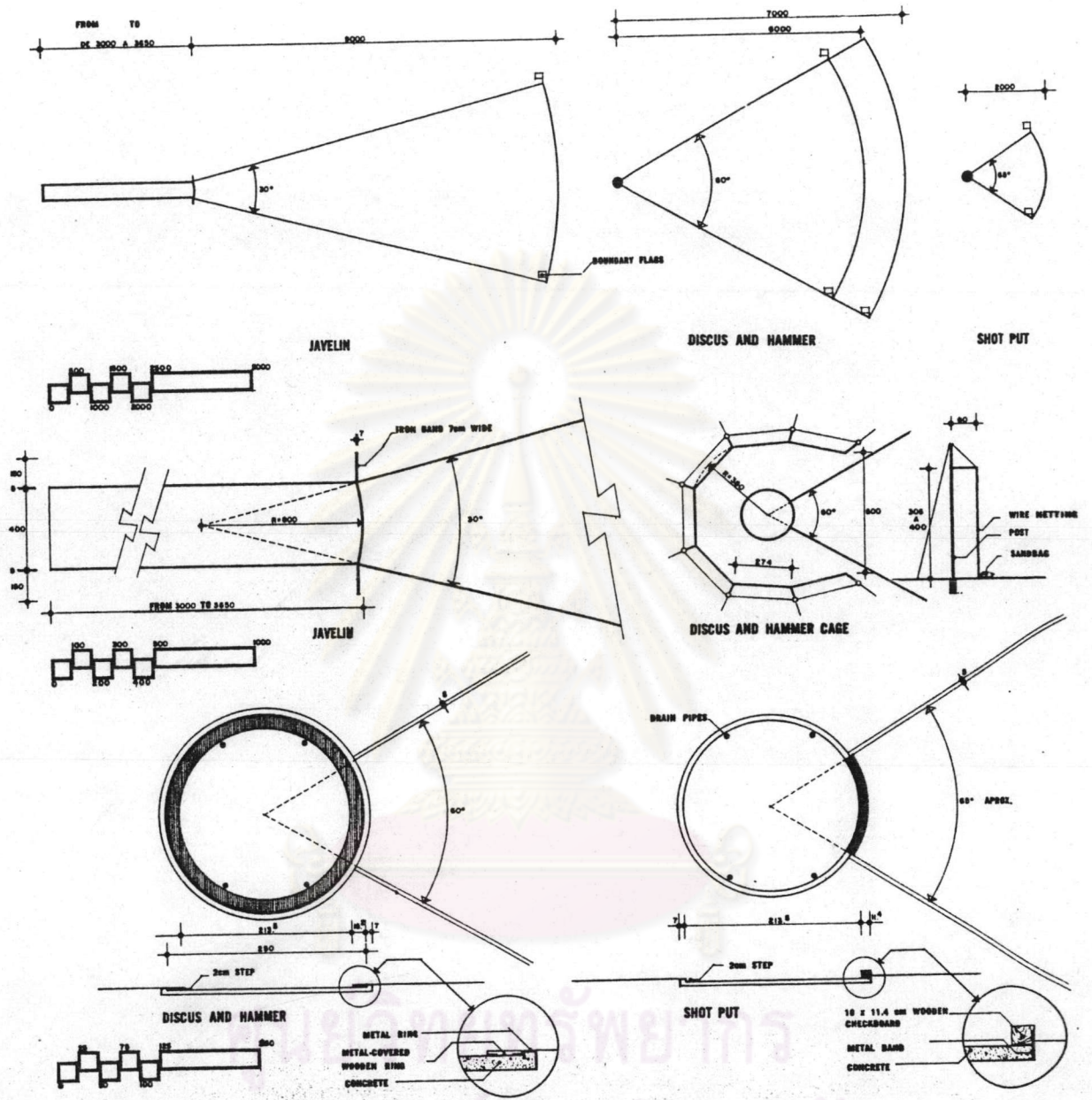

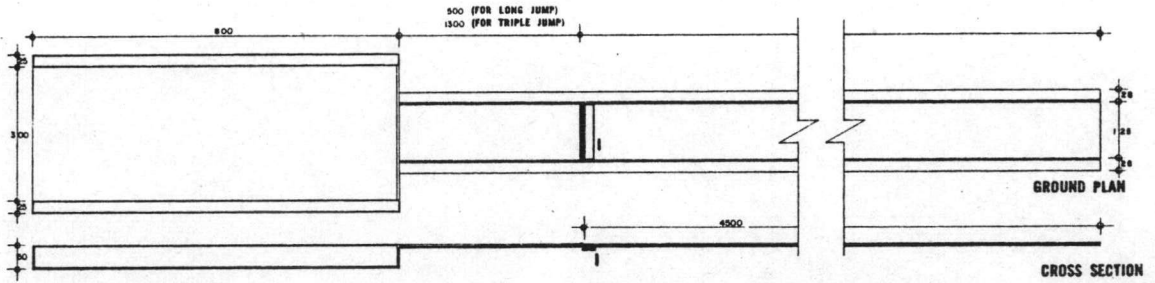
CROSS SECTION

PERSPECTIVE

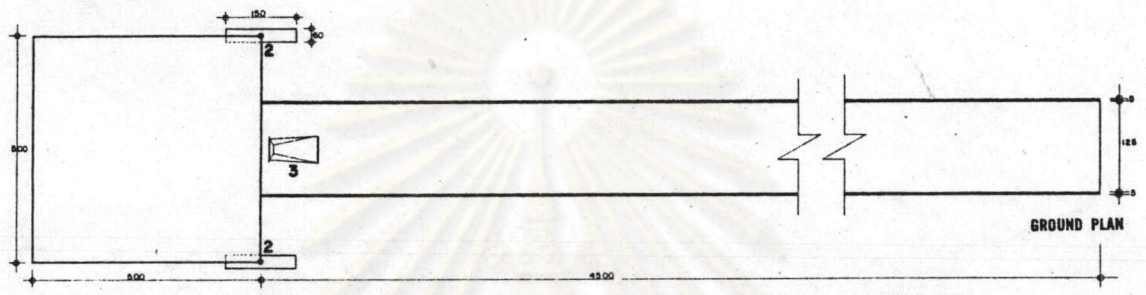

รูปภาพที่ 6 แสดงรายละเอียดของสนามแข่งขันกรีฑา

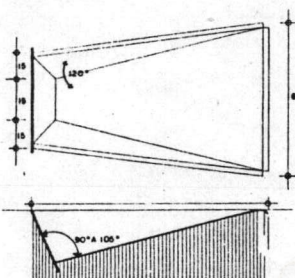

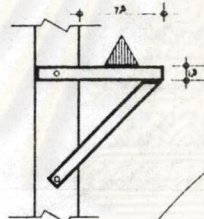
LONG JUMP AND TRIPLE JUMP

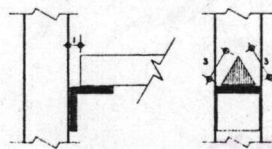
POLE VAULT

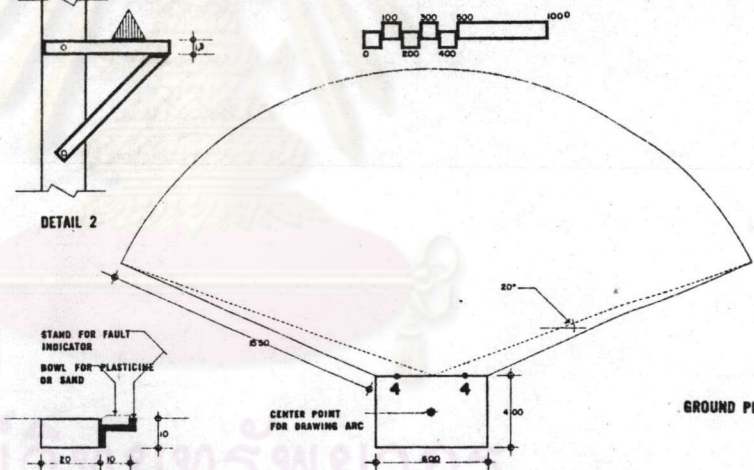
DETAIL 3

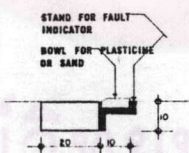
DETAIL 2

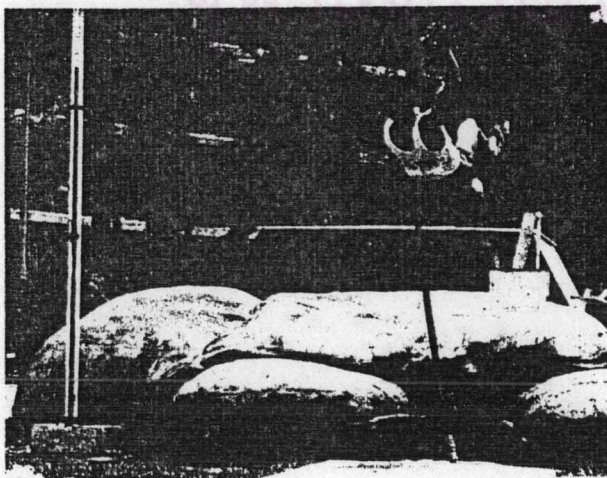
DETAIL 4

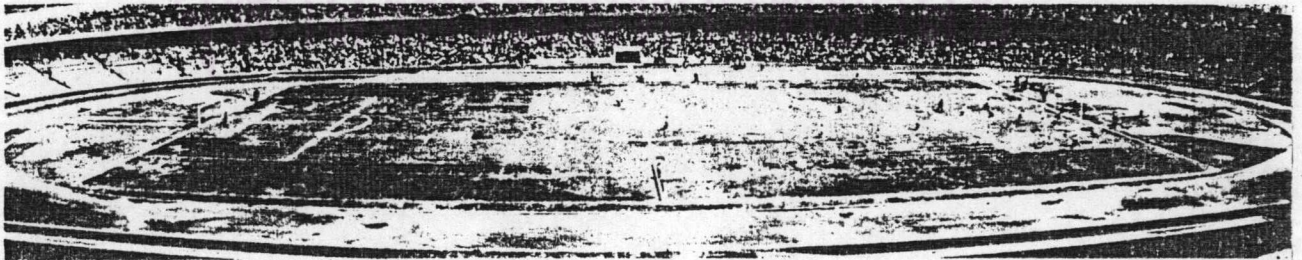
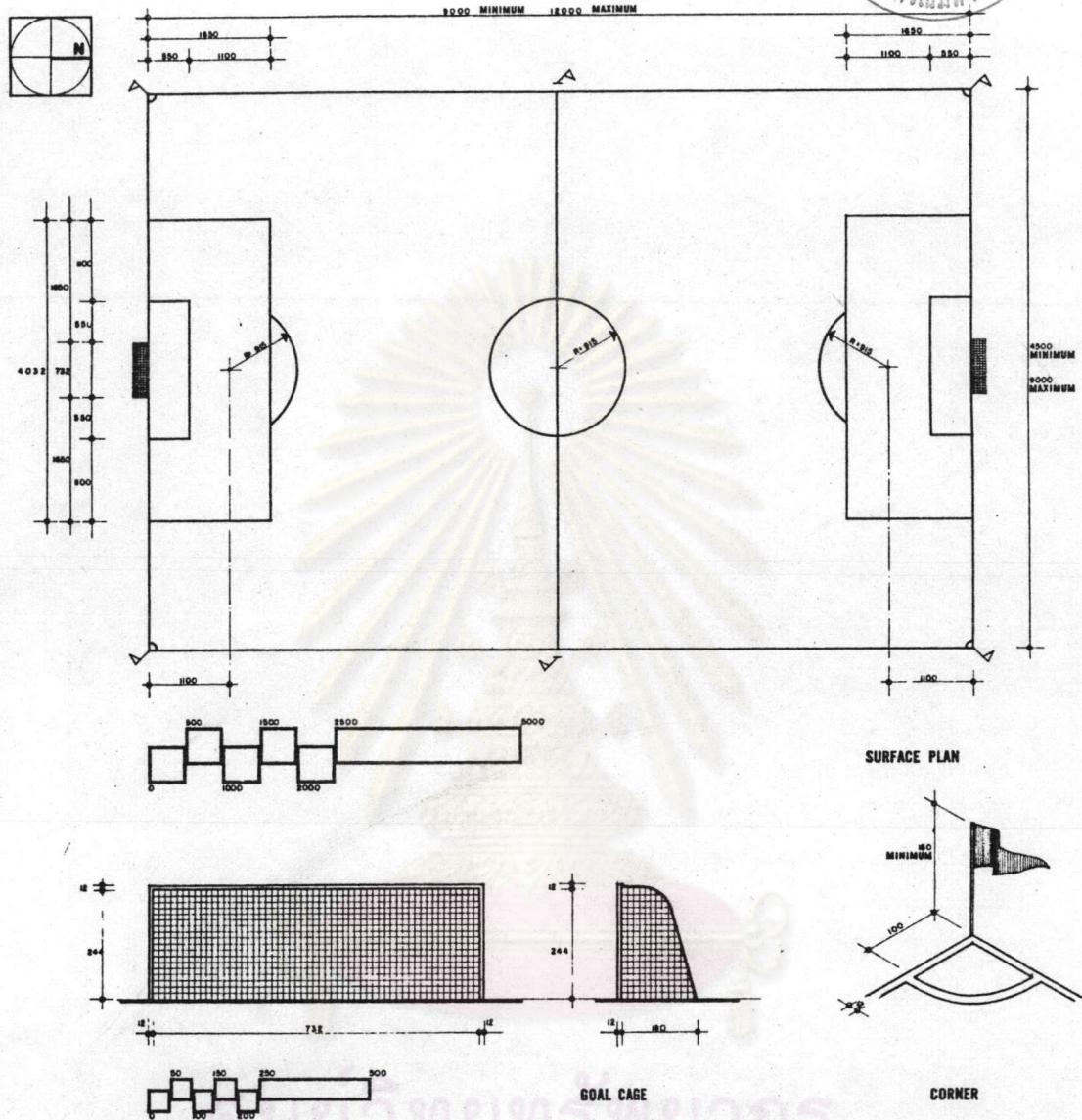
HIGH JUMP

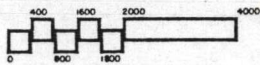
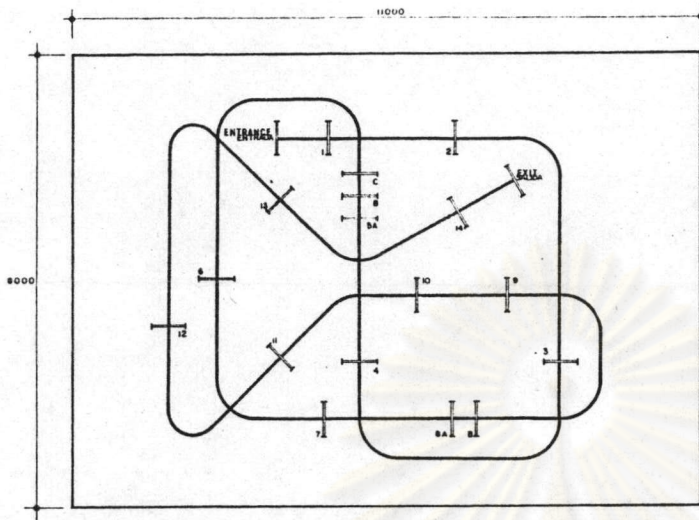

DETAIL 1

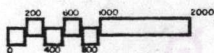
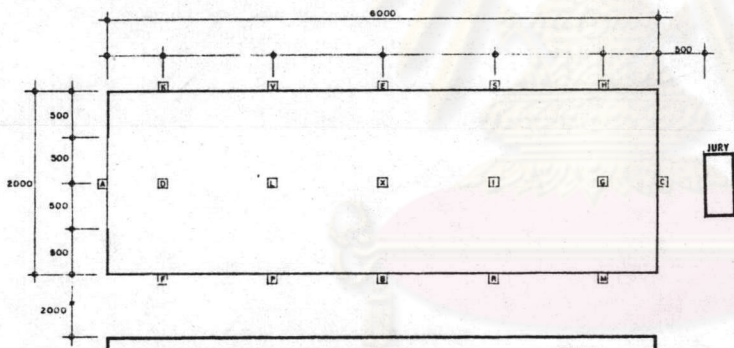

รูปภาพที่ 8 แสดงรายละเอียดของสนามแข่งขันฟุตบอล

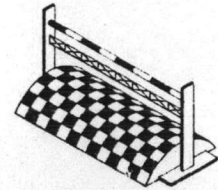

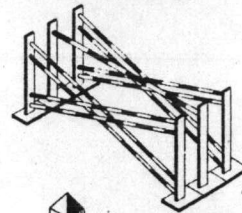
SUGGESTED LAYOUT

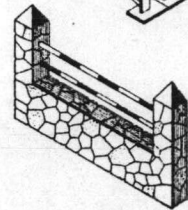
DRESSAGE FIELD

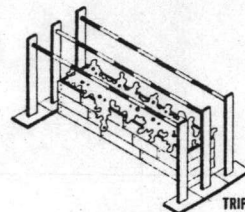
TORONTO

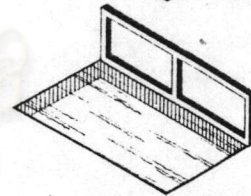
"X" WITH CROSSBAR

BASQUE WALL

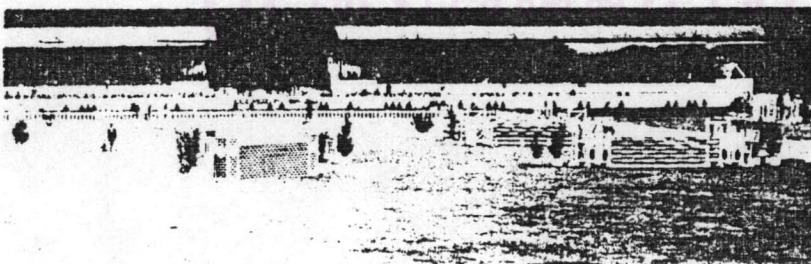

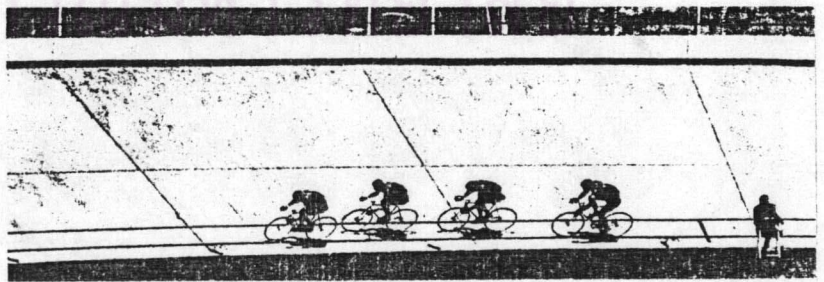
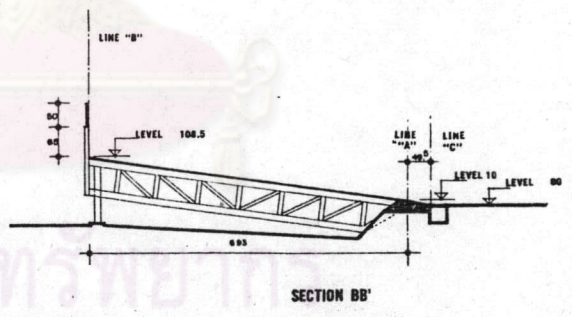
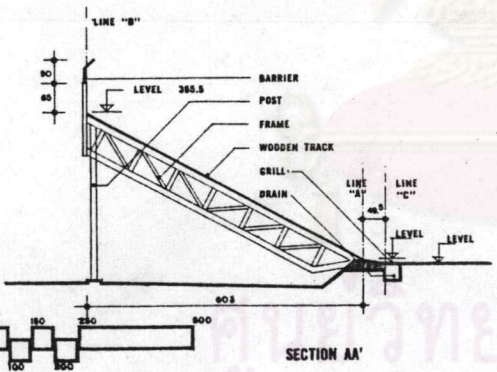
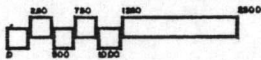
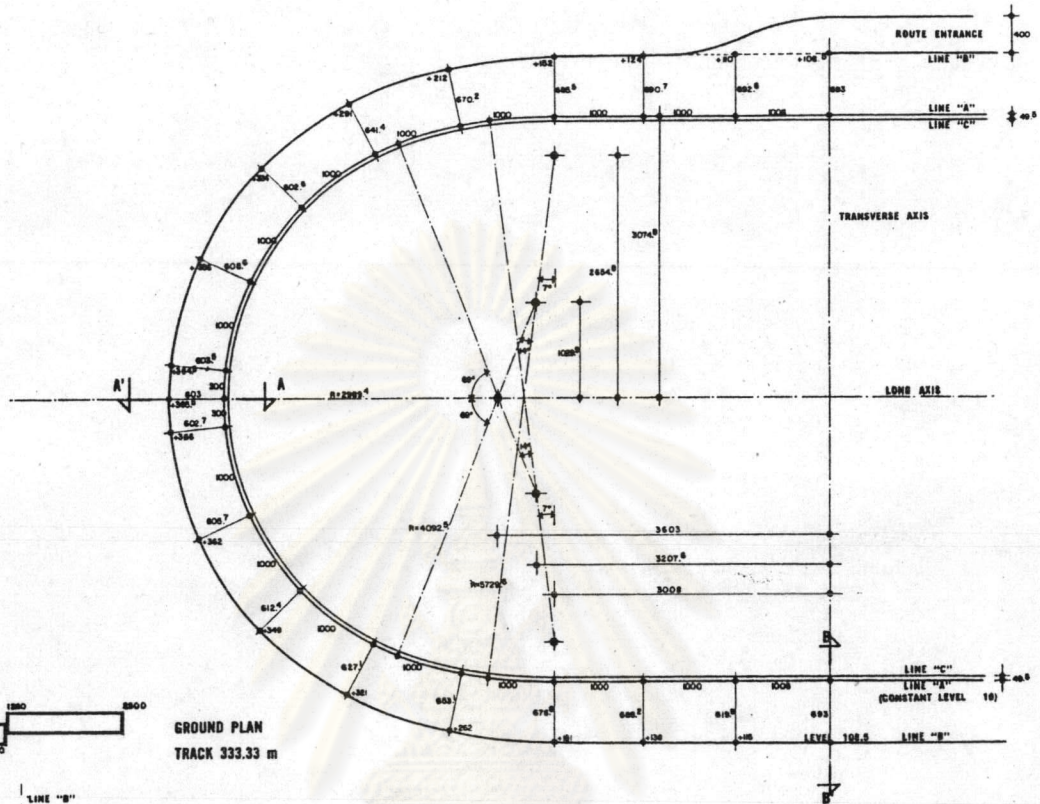
TRIPLE BARS WITH HEDGE

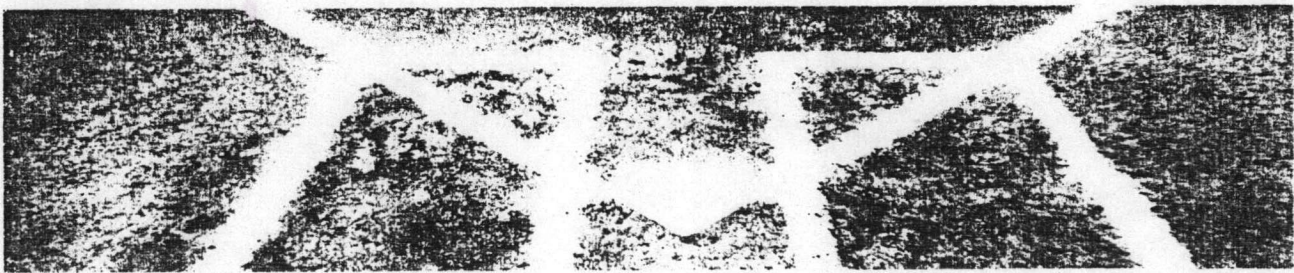
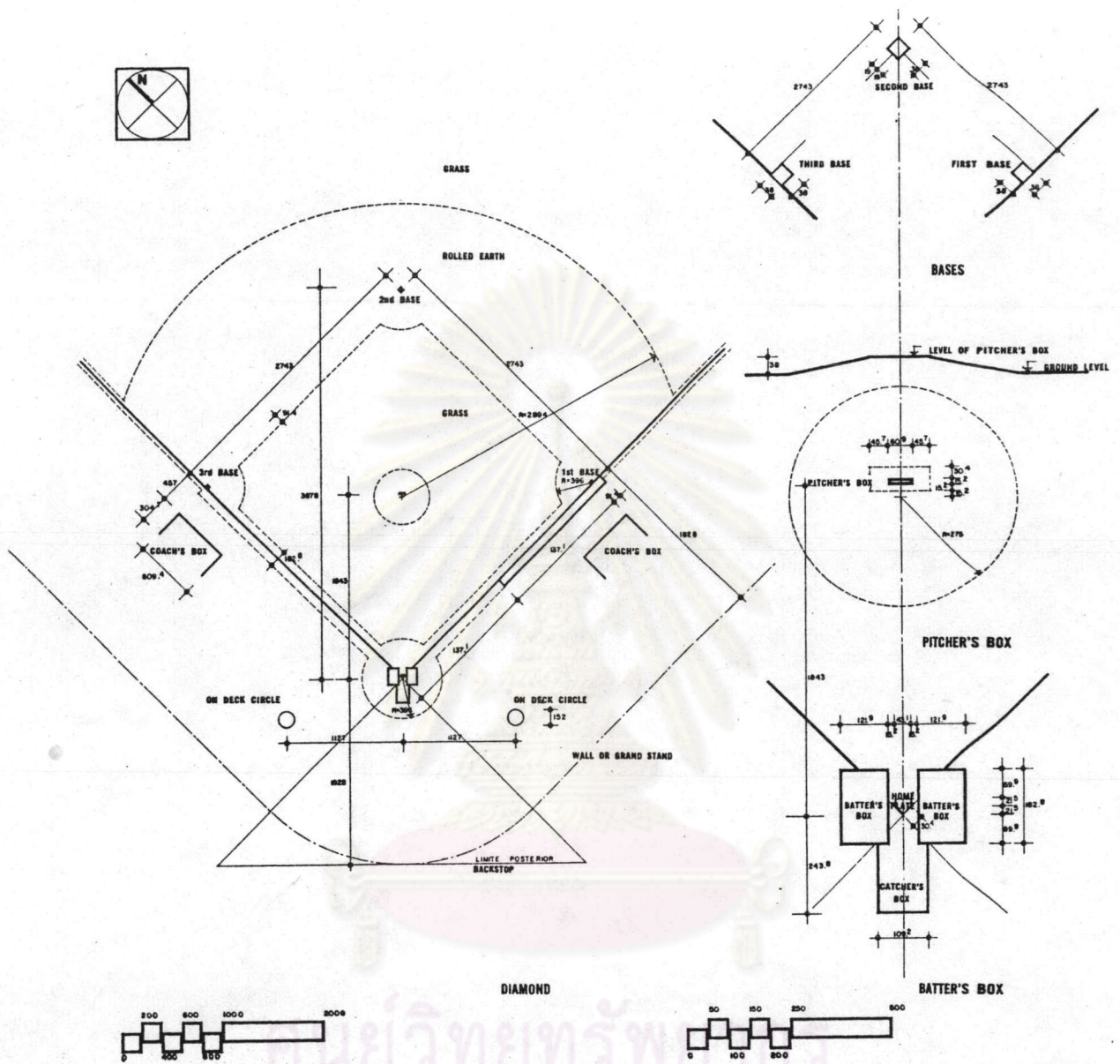

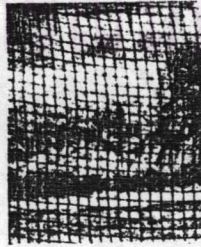
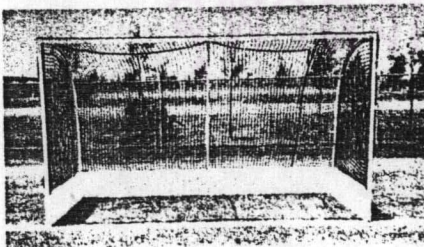
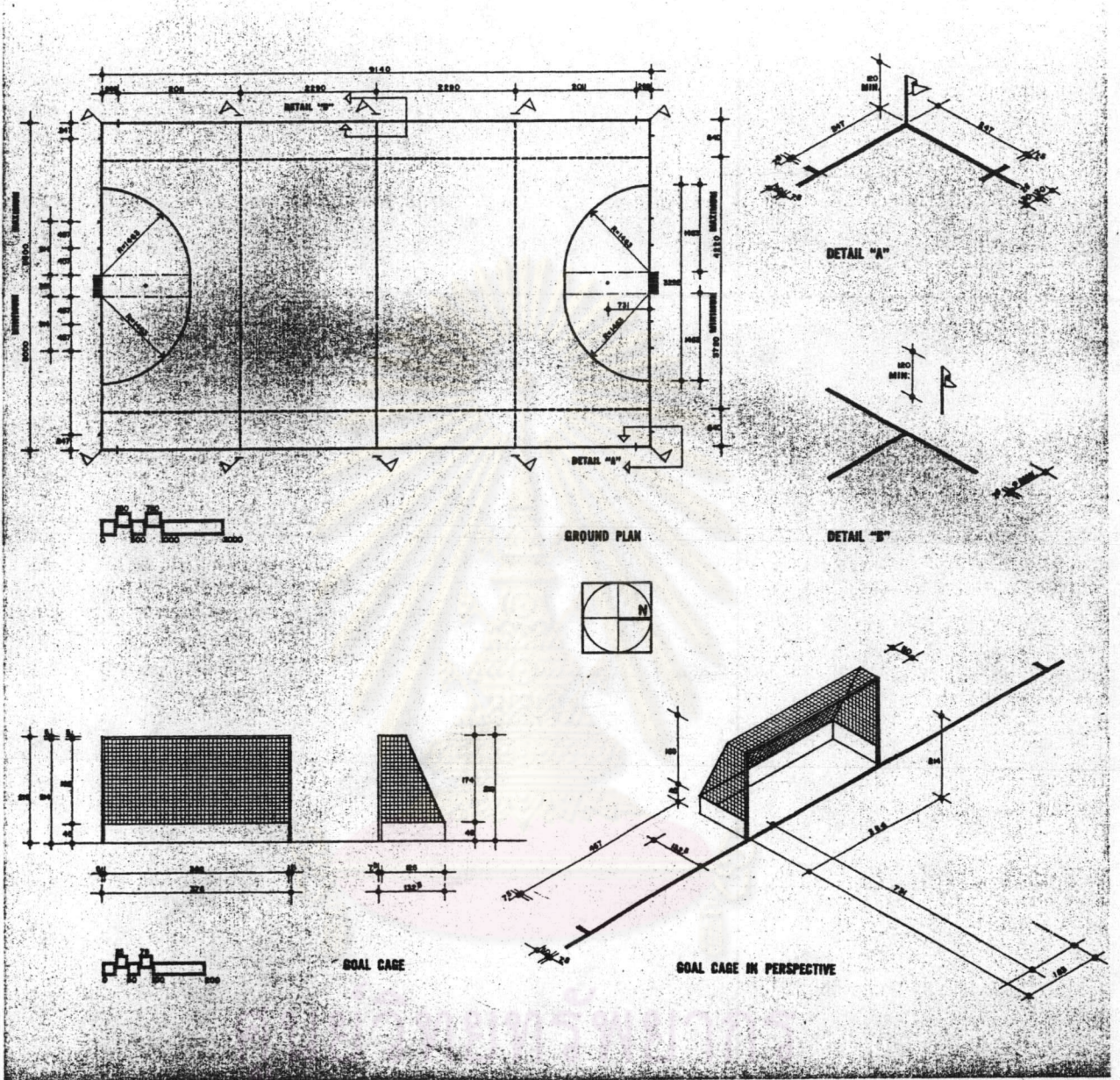
WATER JUMP

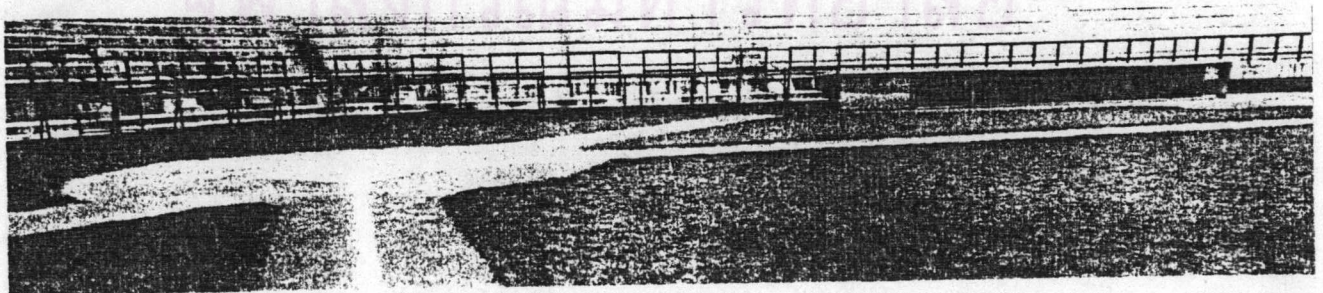
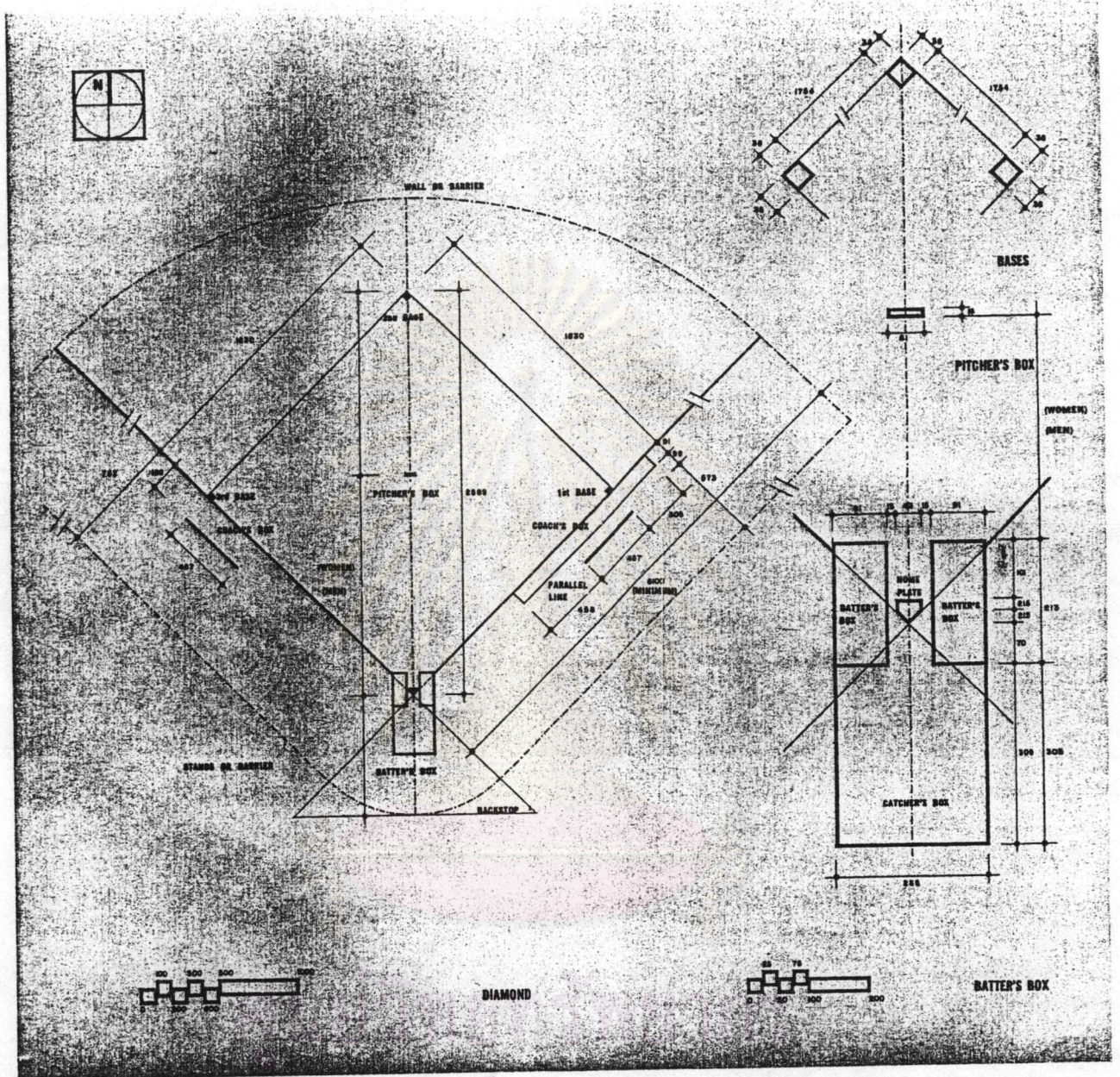
TYPES OF OBSTACLES

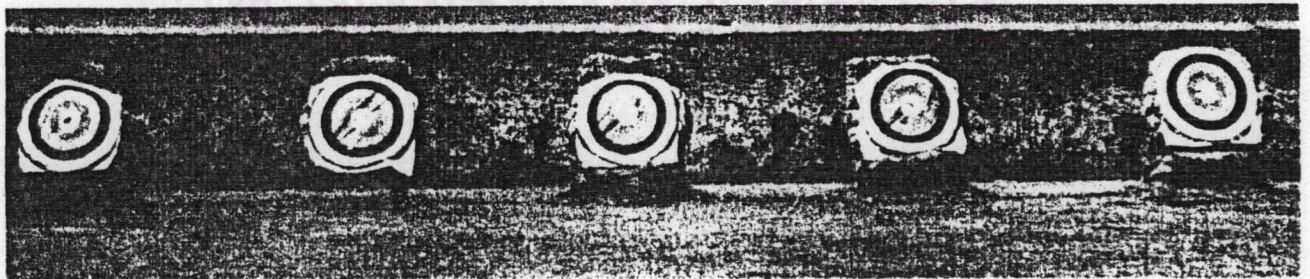
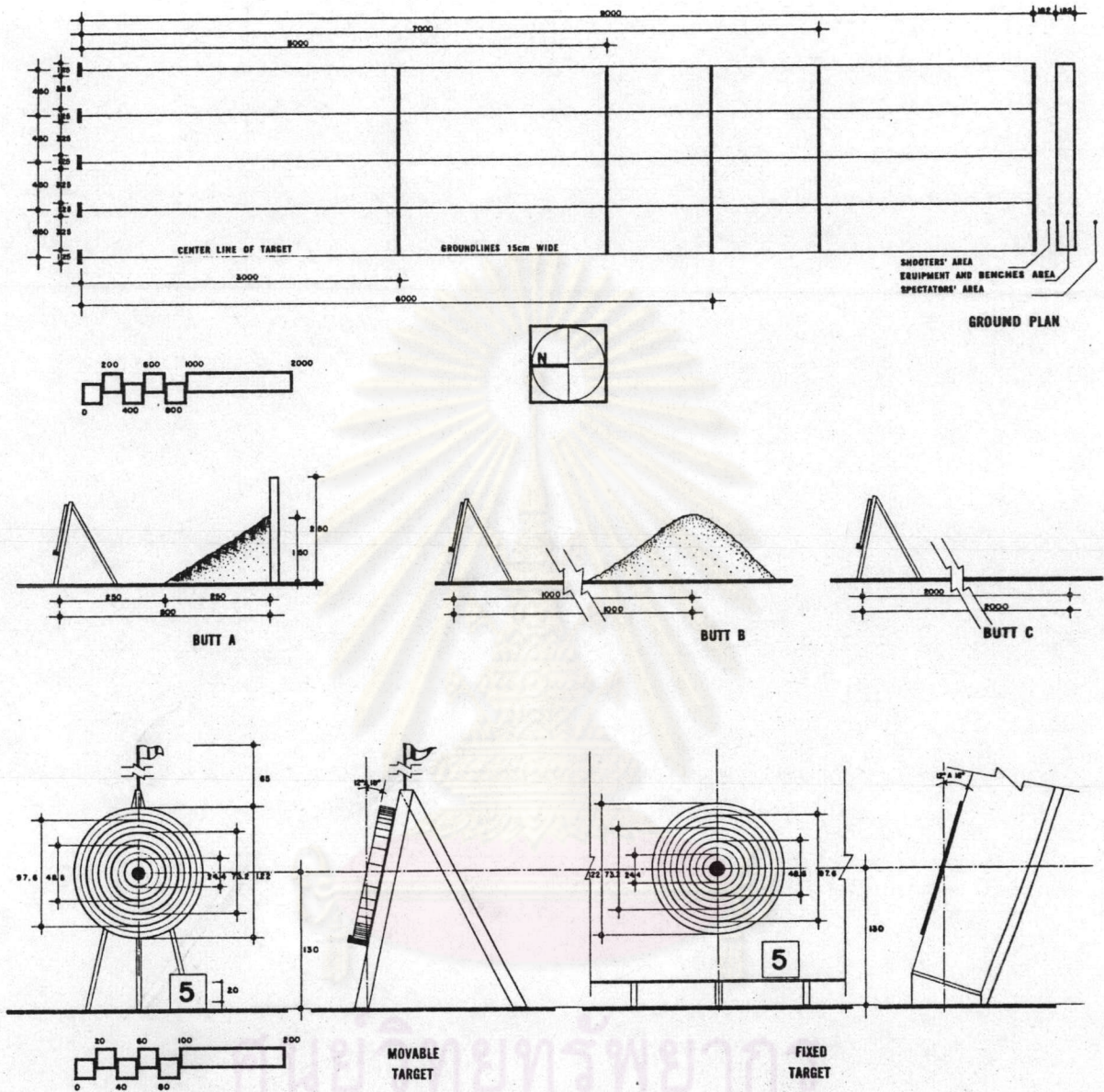

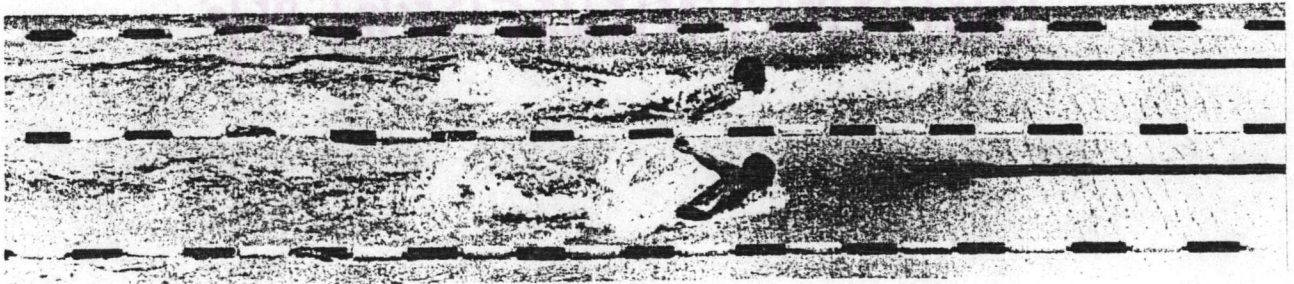
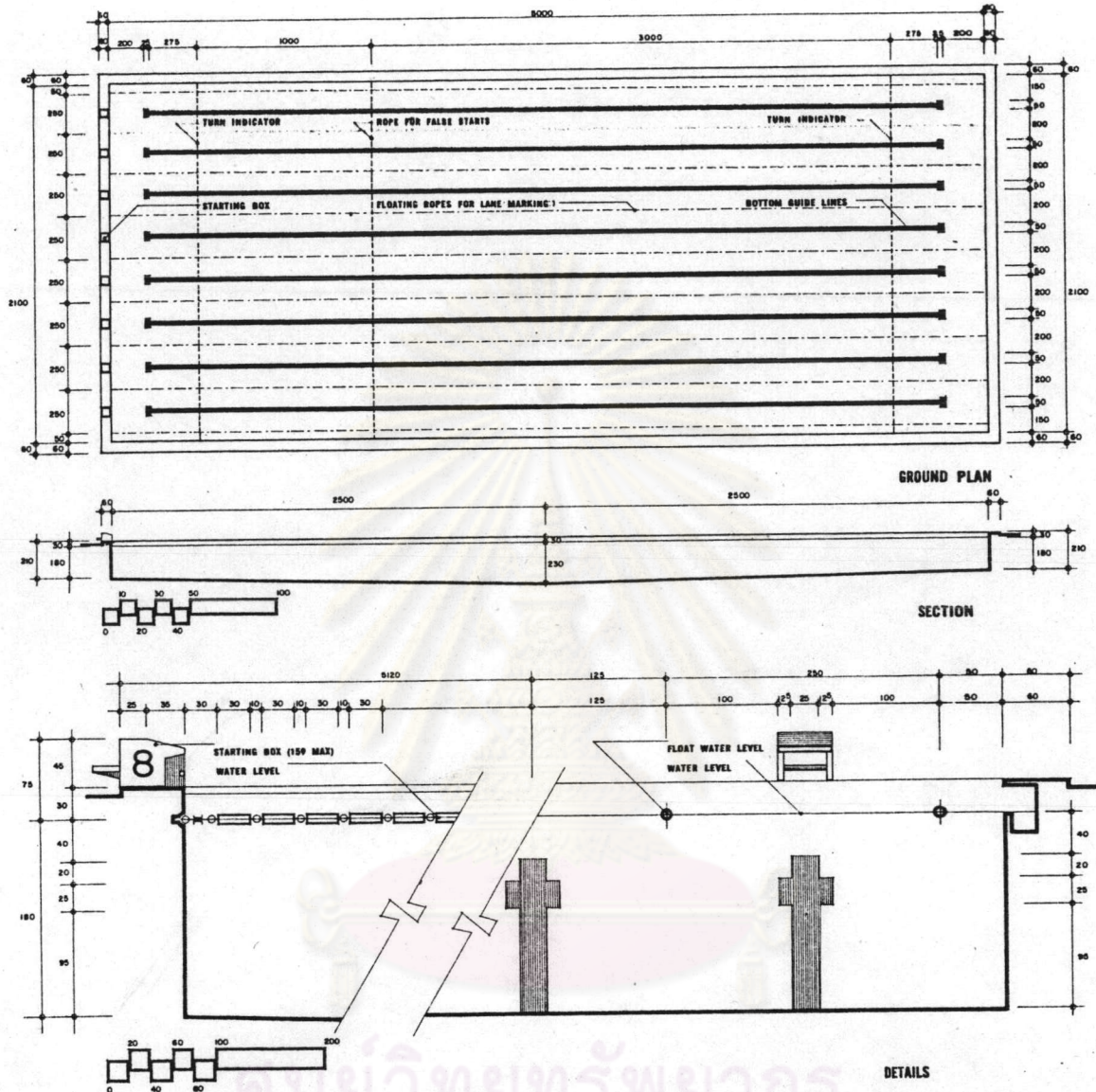

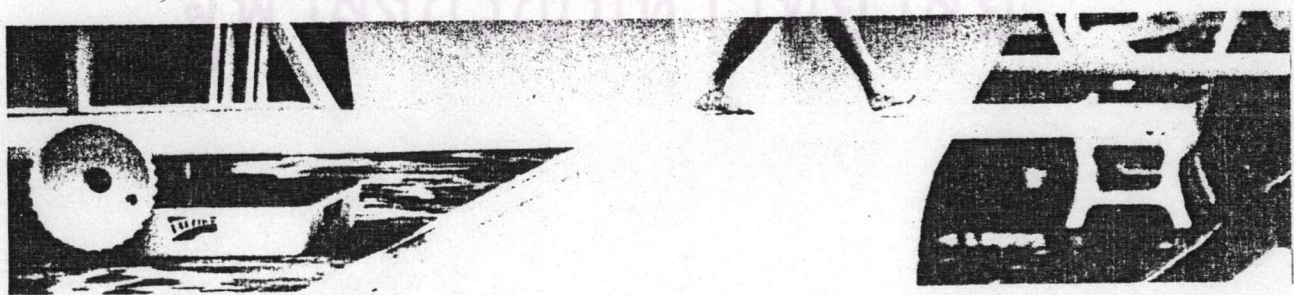
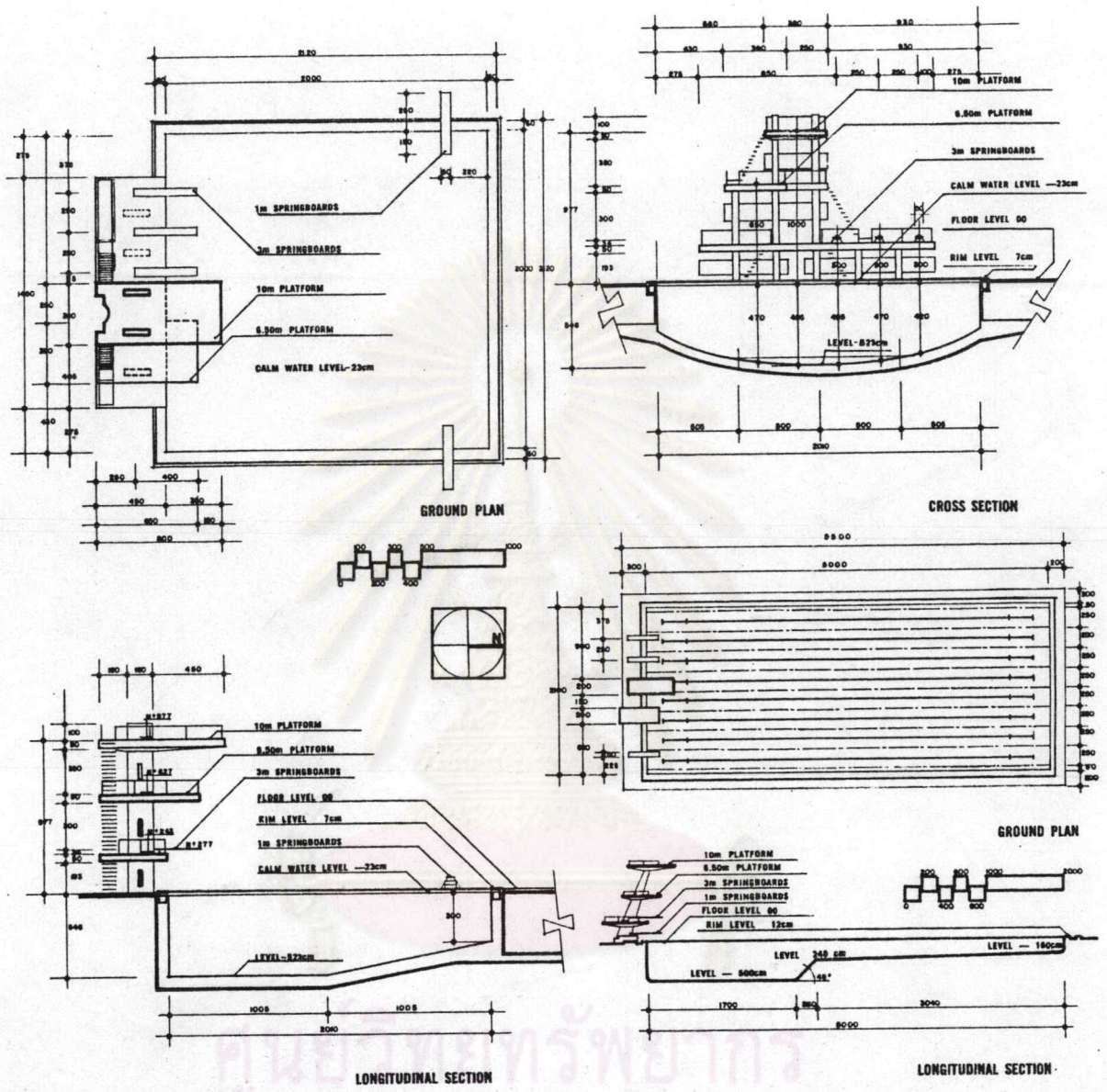

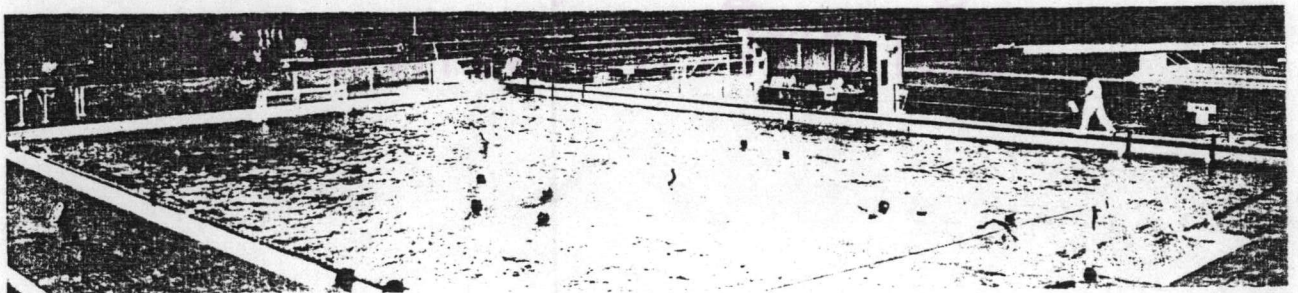
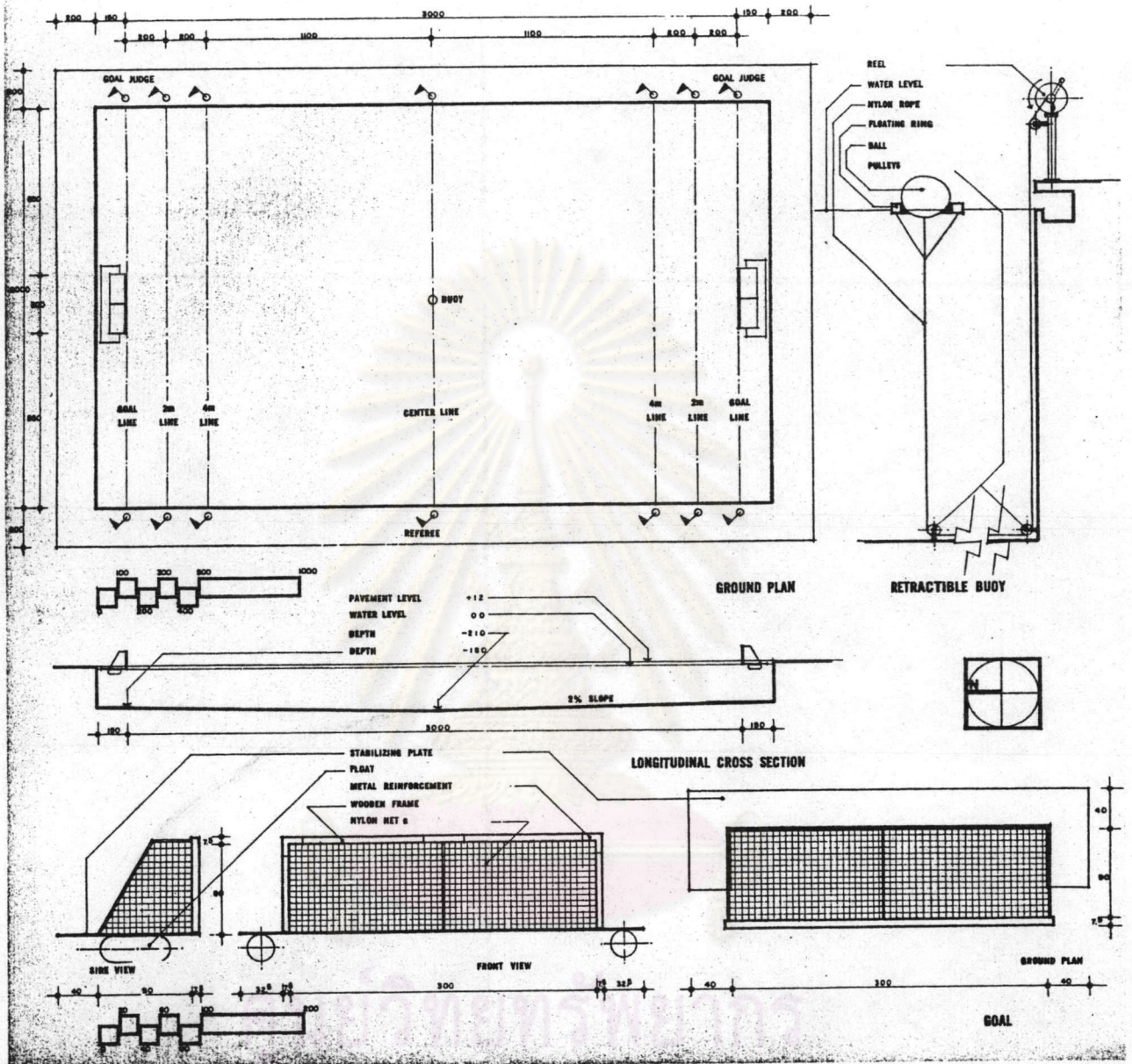

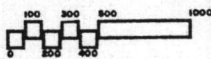
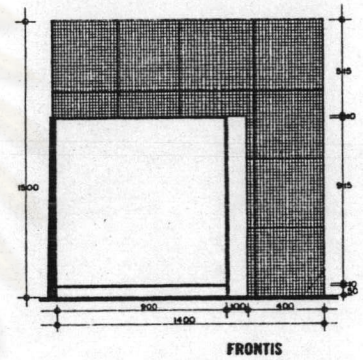
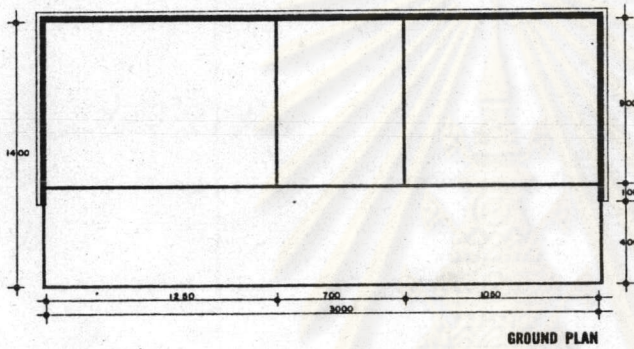
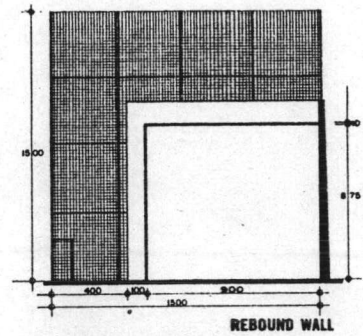
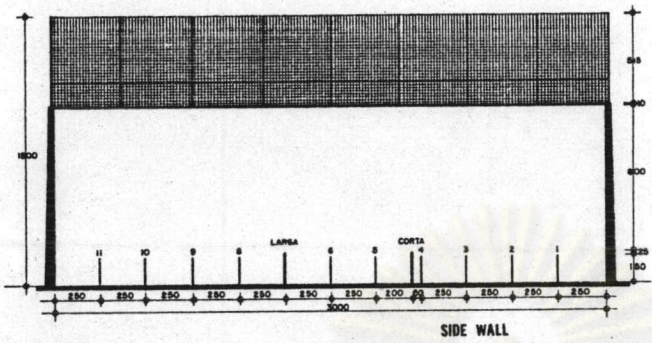

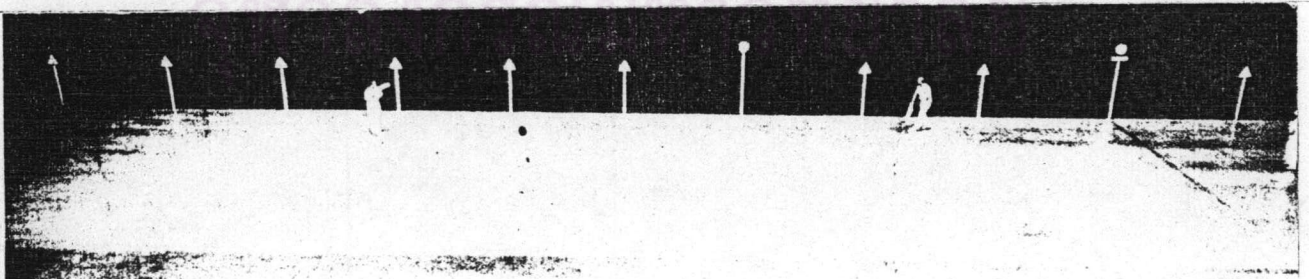
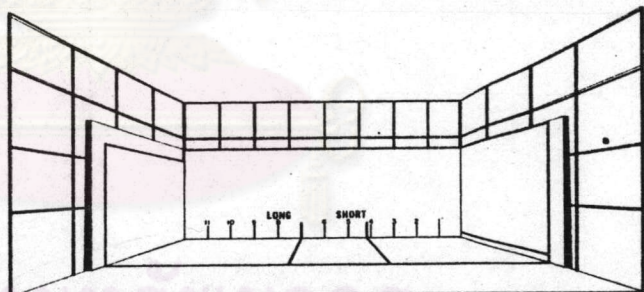

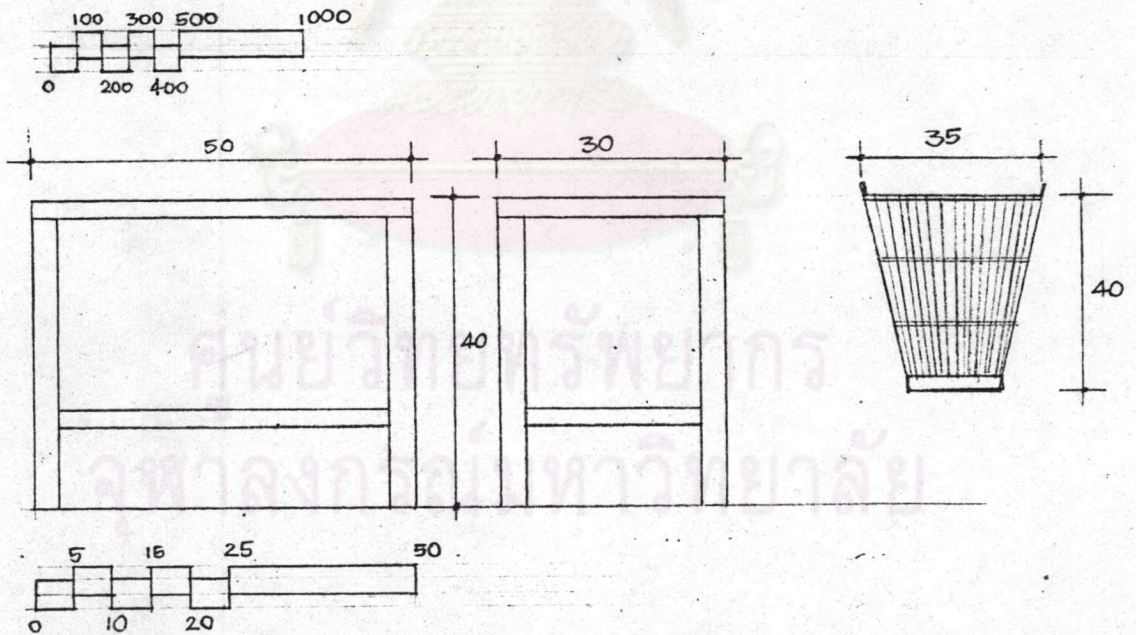
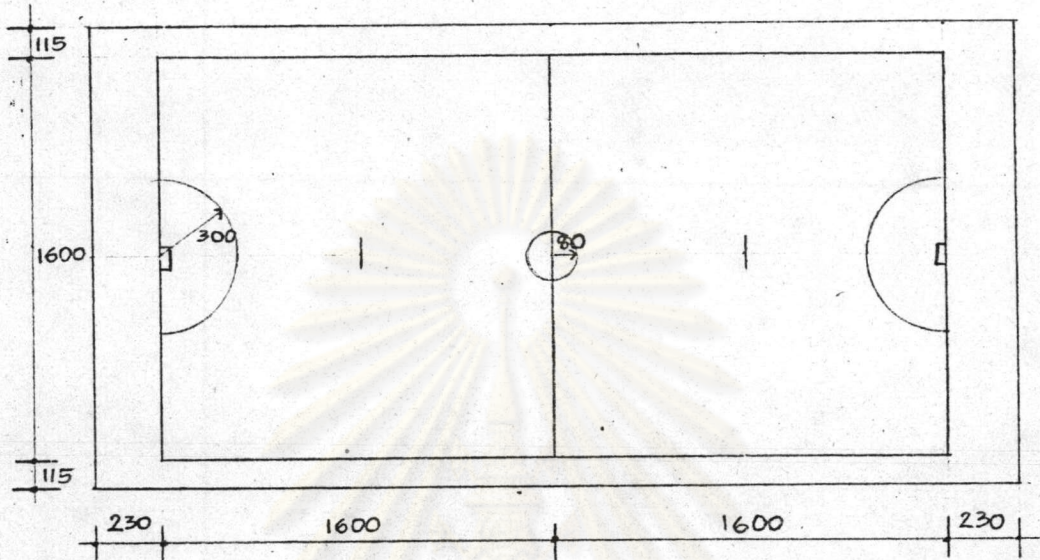

WATER POLO

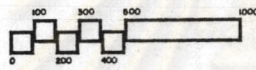
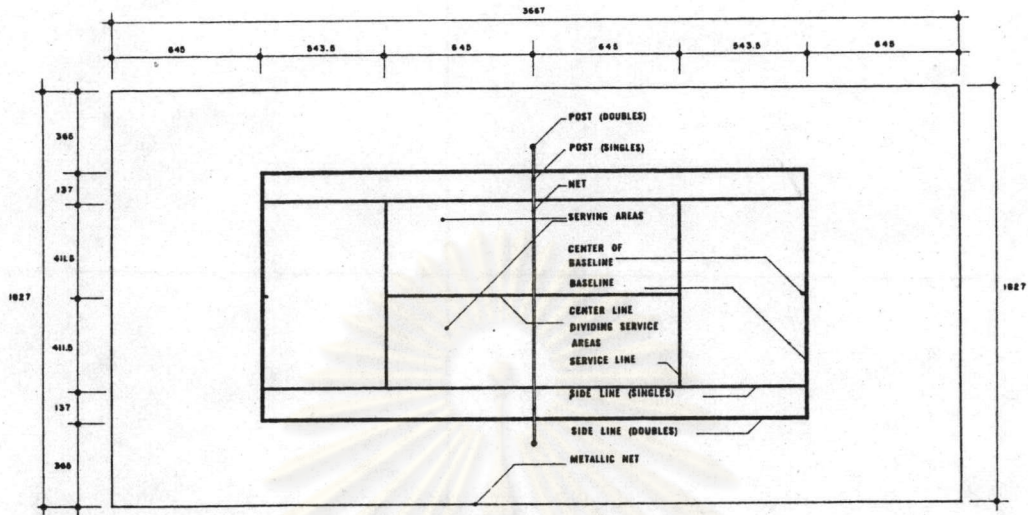

SIDE VIEW

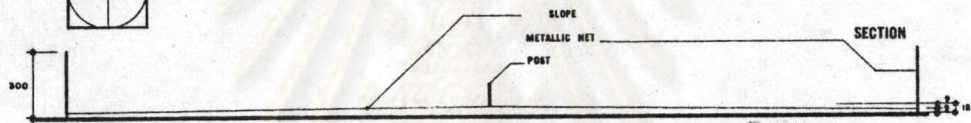

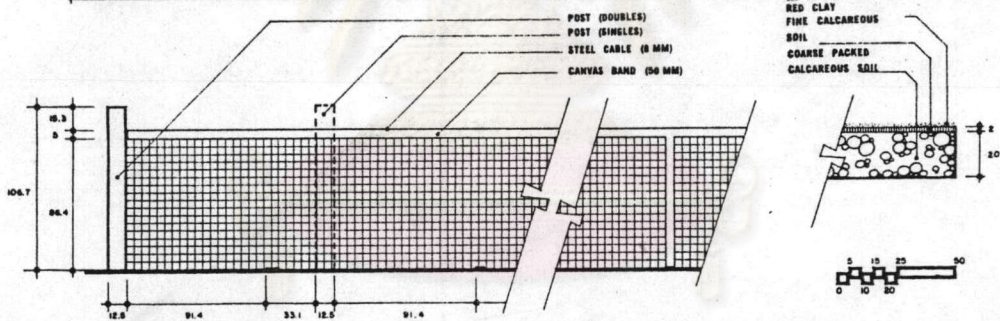
 CHAIR BALL

SURFACE PLAN

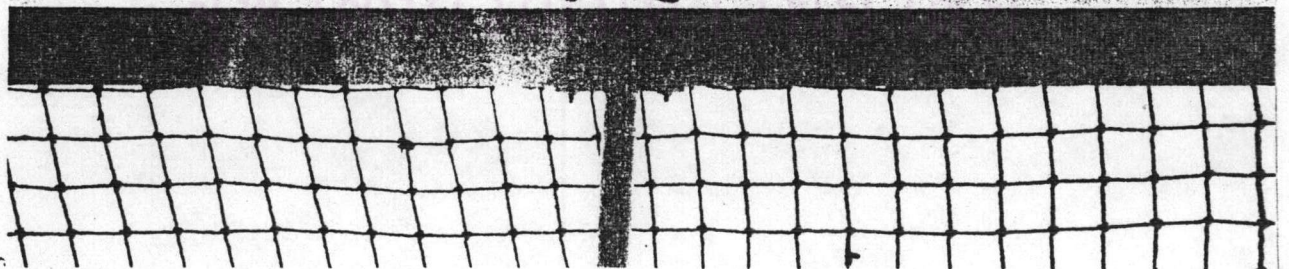
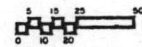
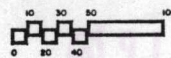

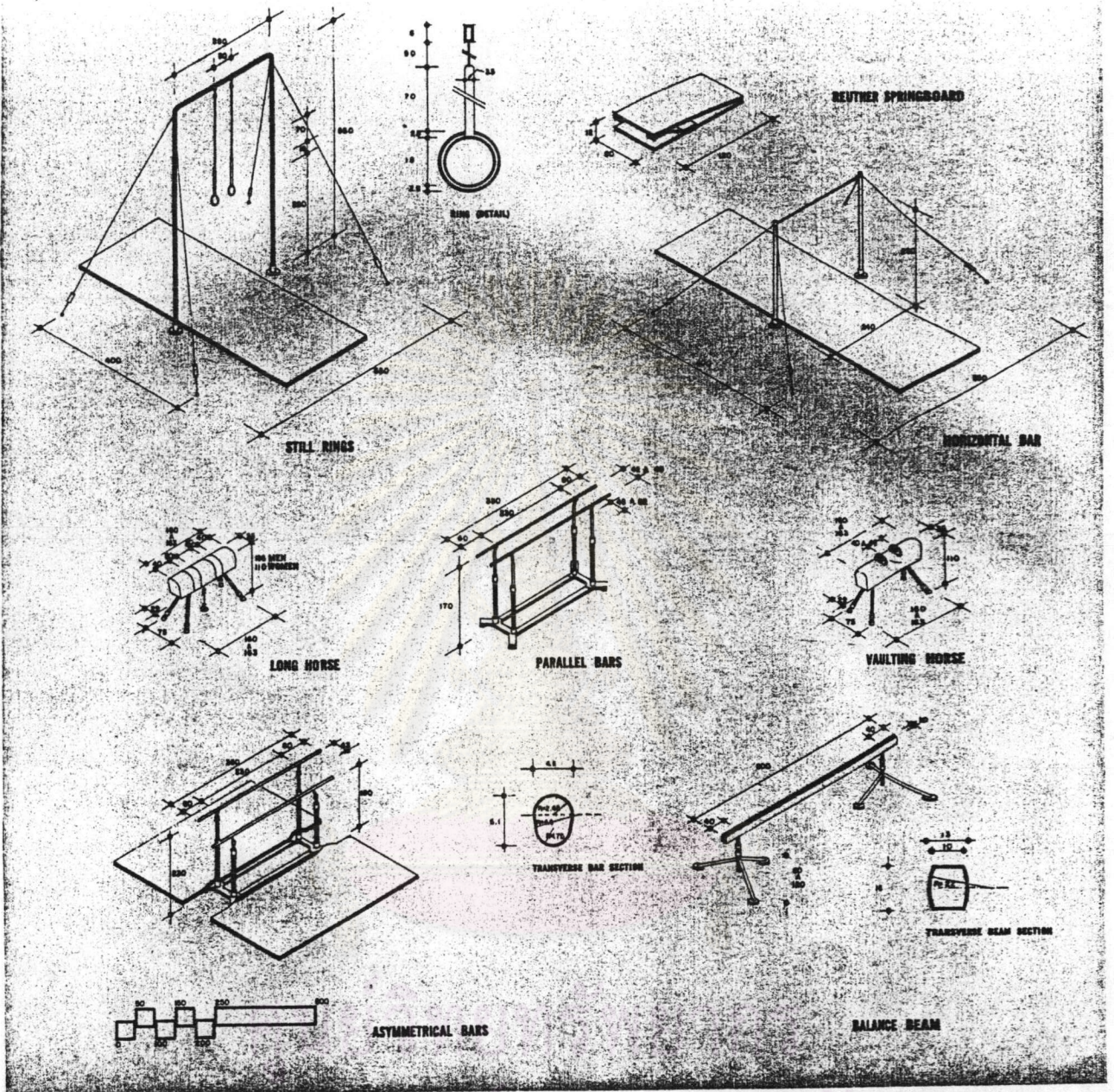
SECTION

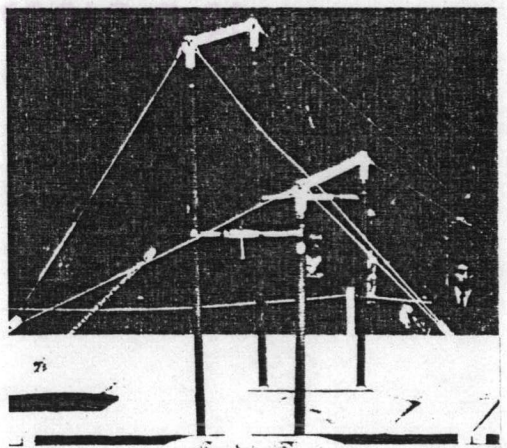
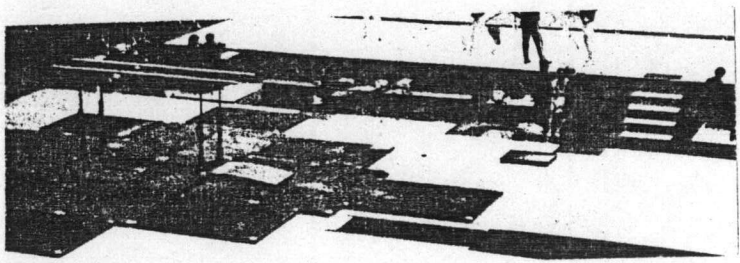
NET

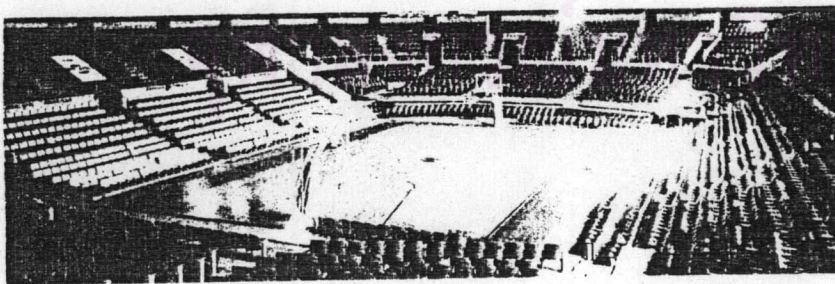
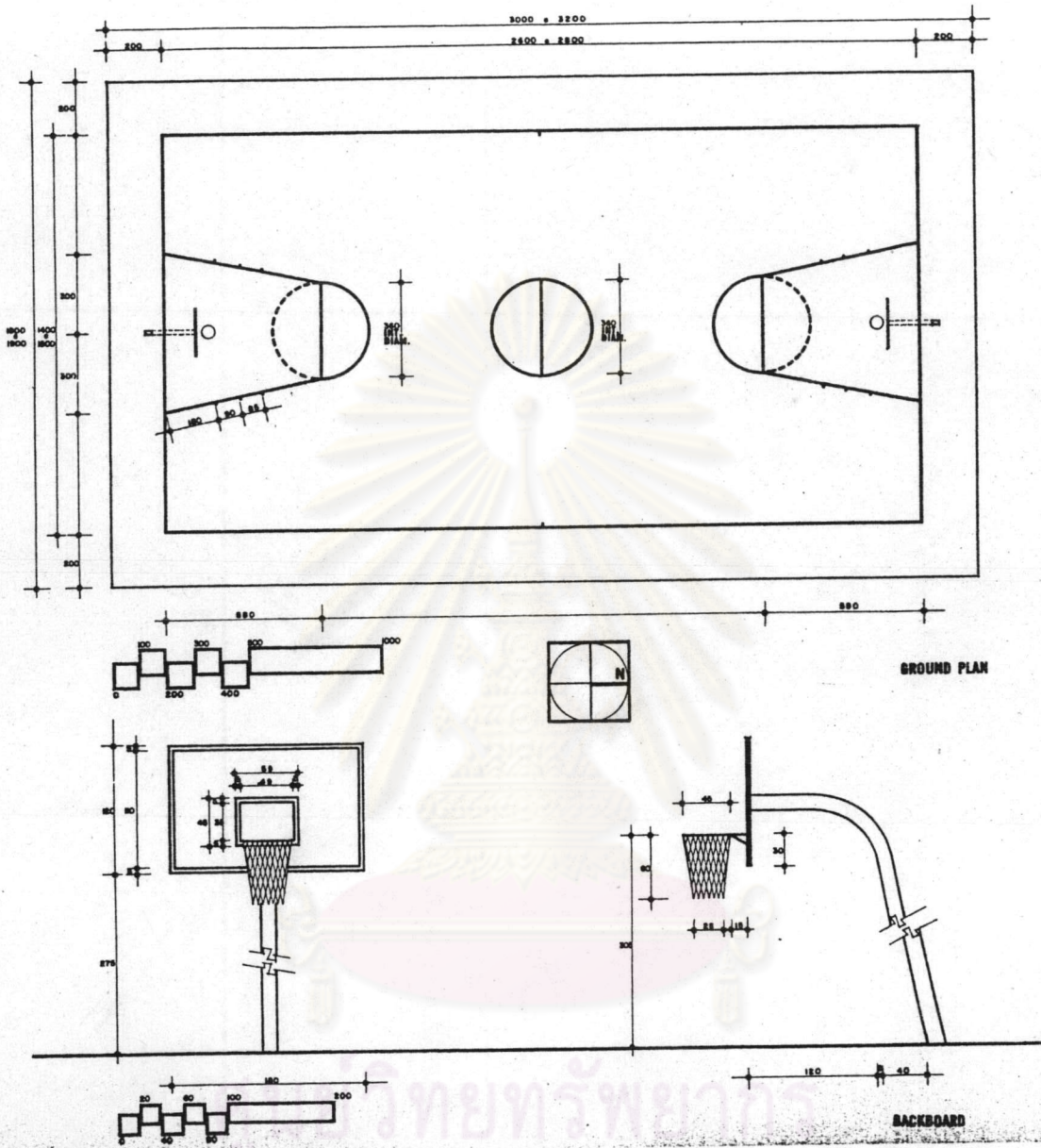
SURFACE

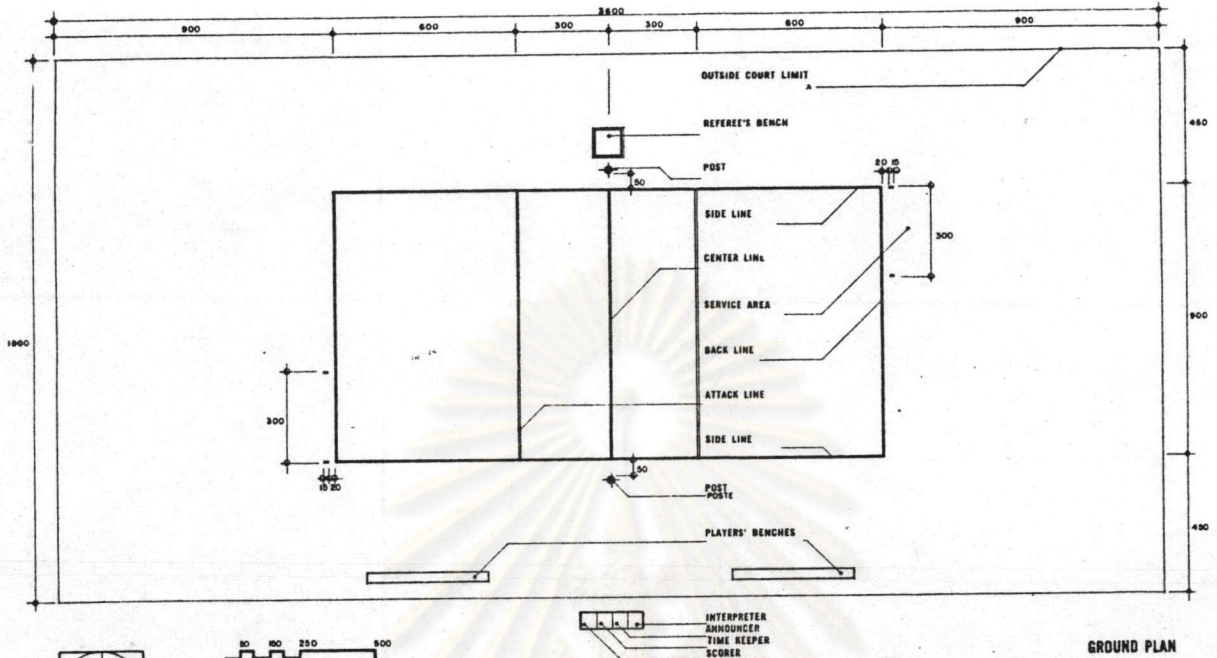

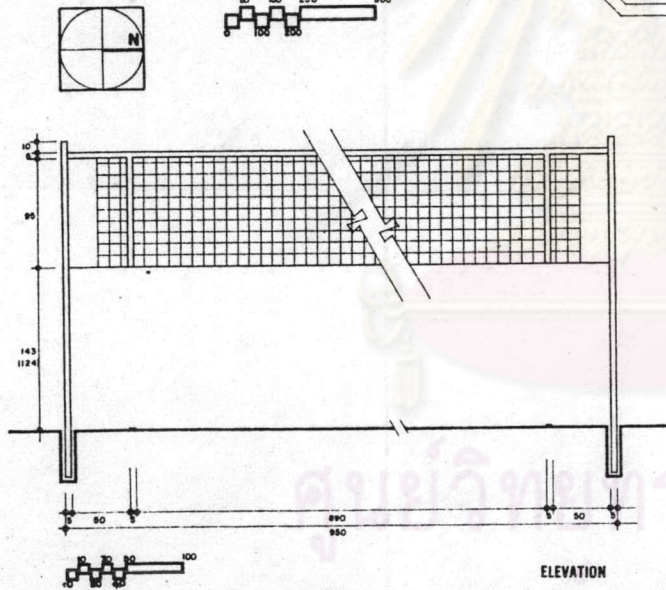
จุดพาดลงกรรมท้าว

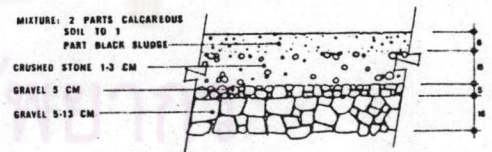
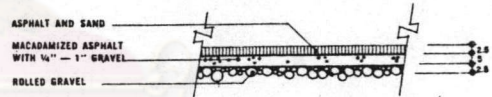
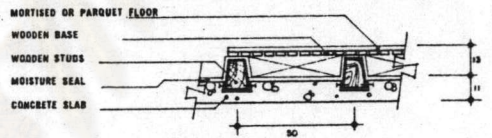

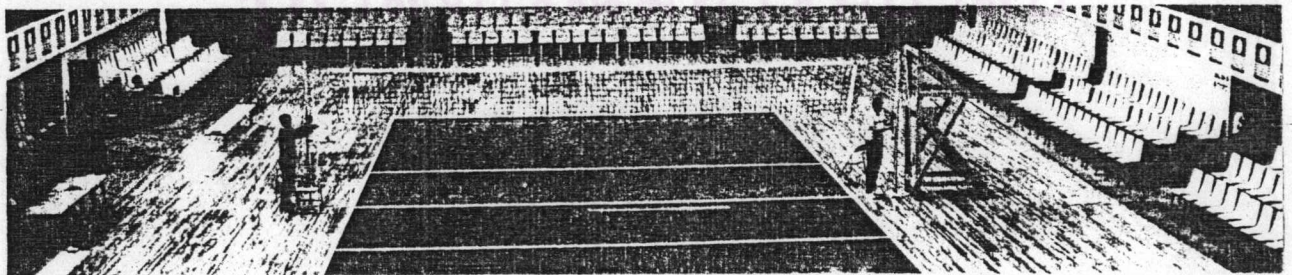
GROUND PLAN

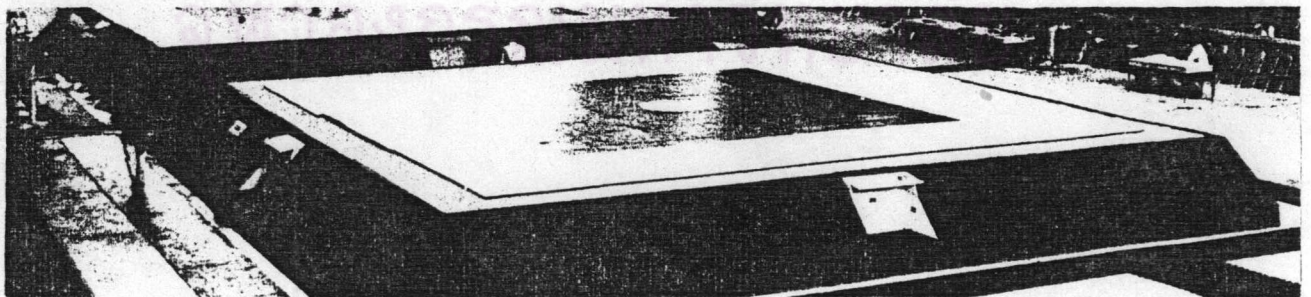
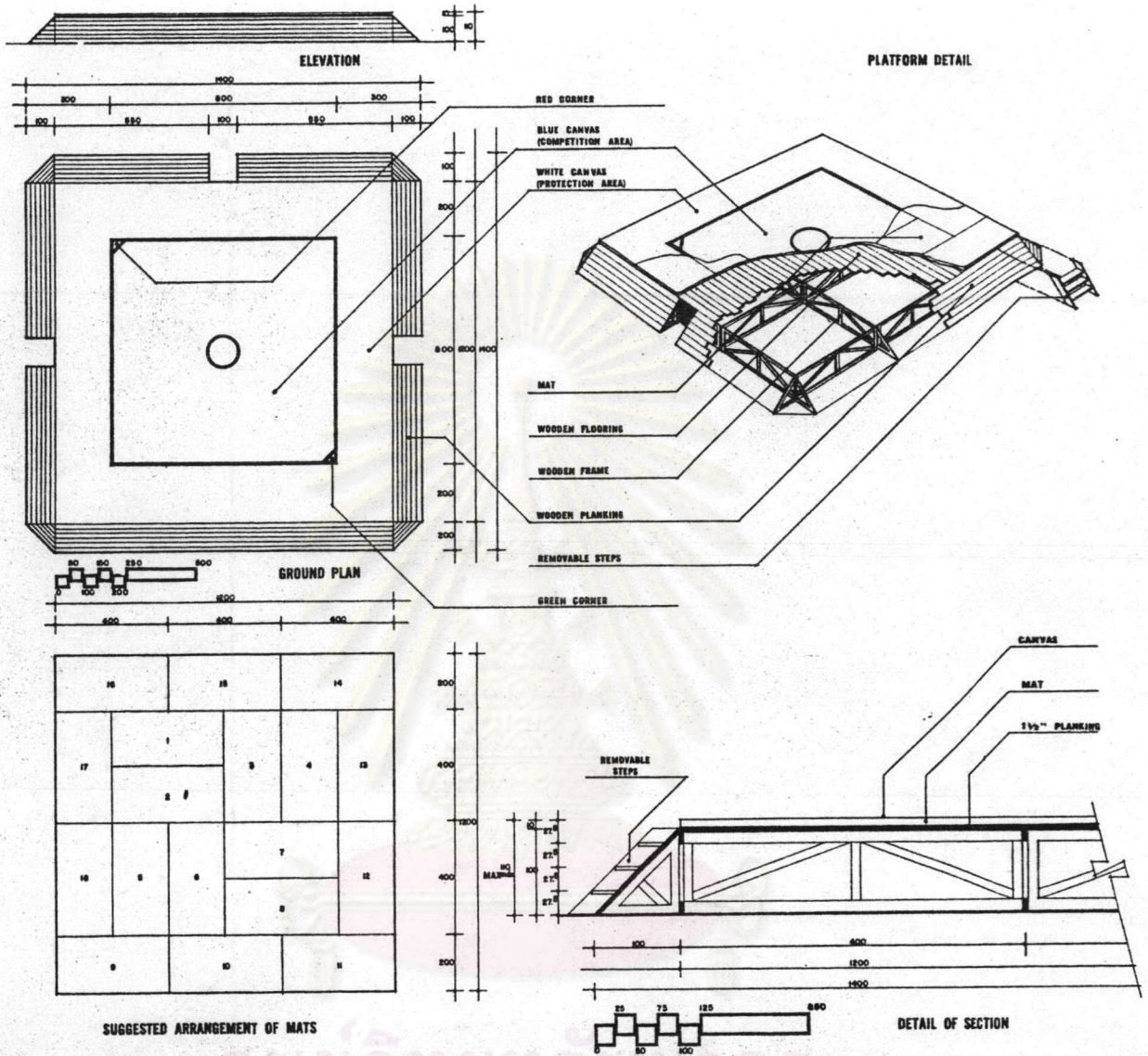

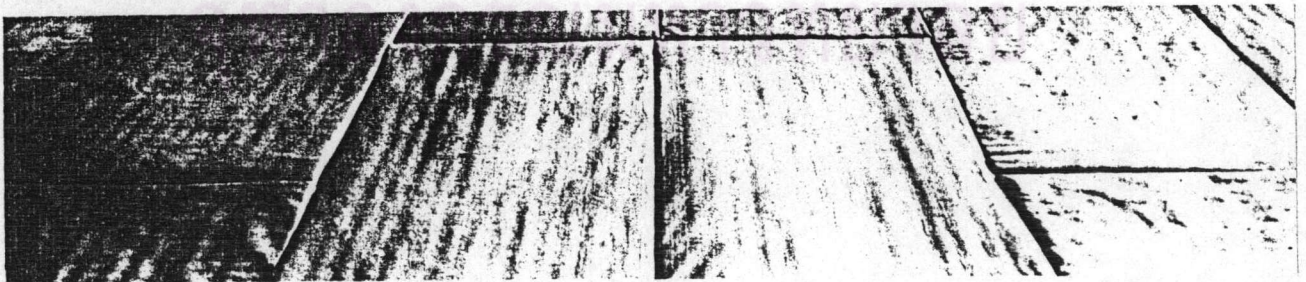
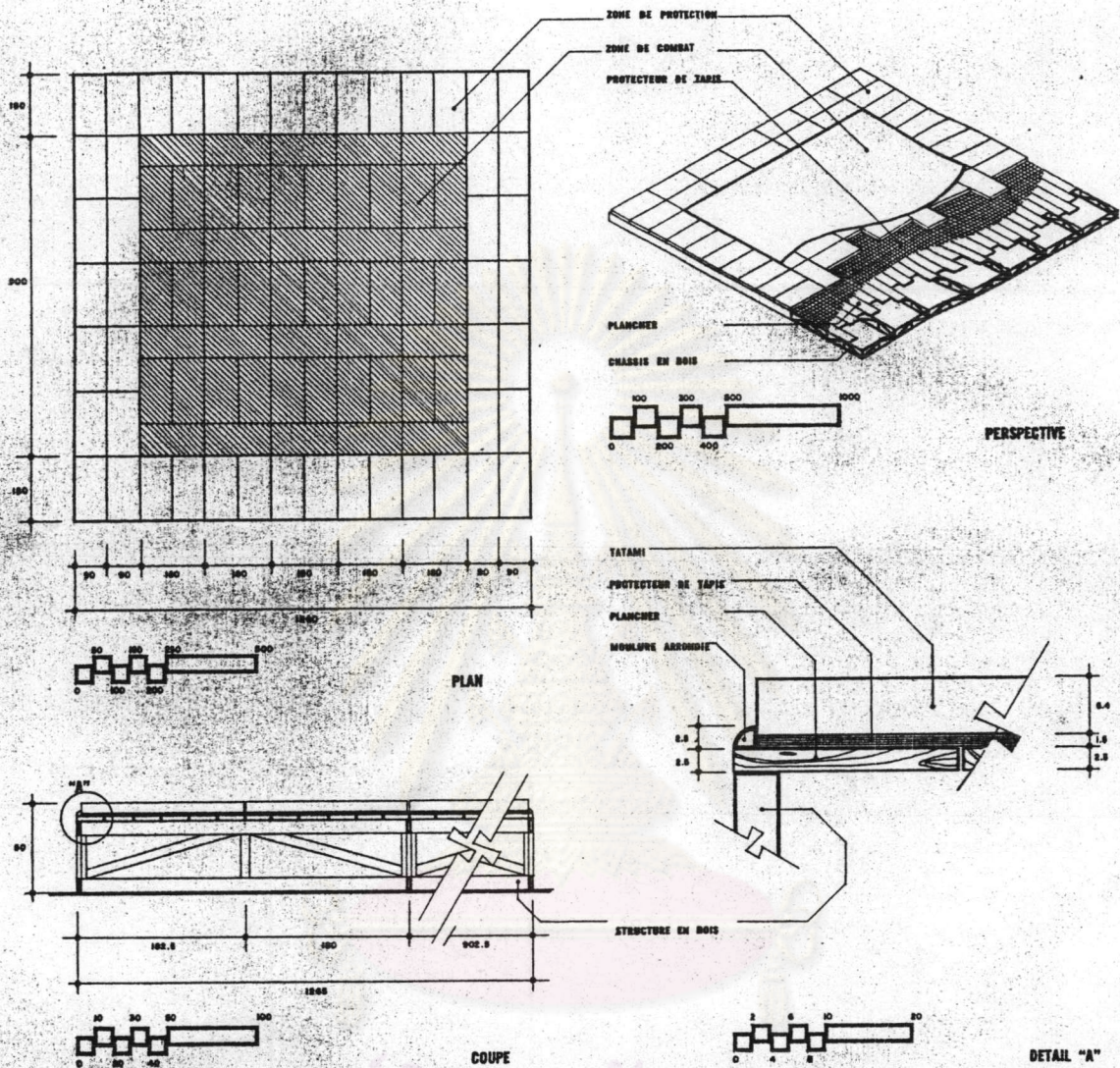
ELEVATION

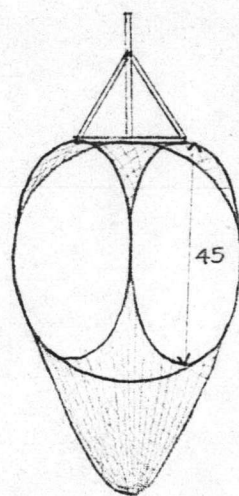
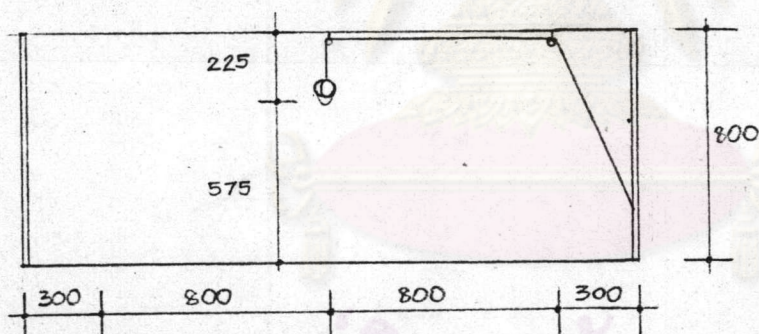
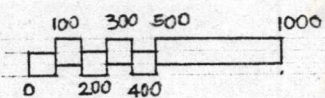
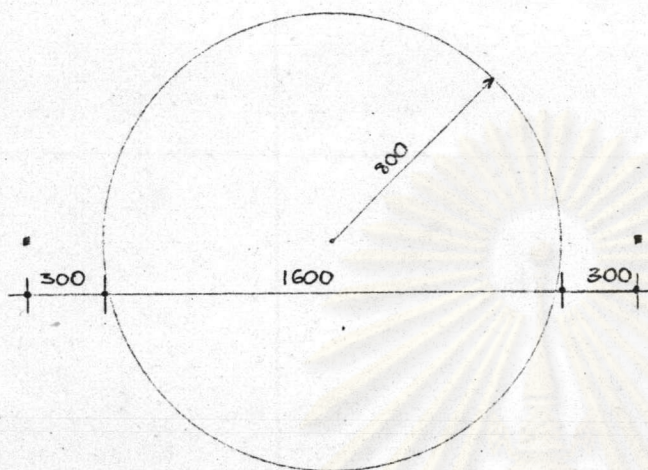

DETAILS

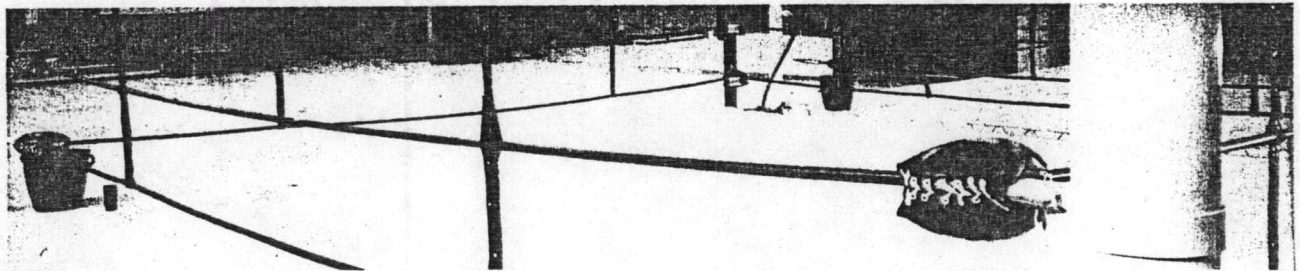
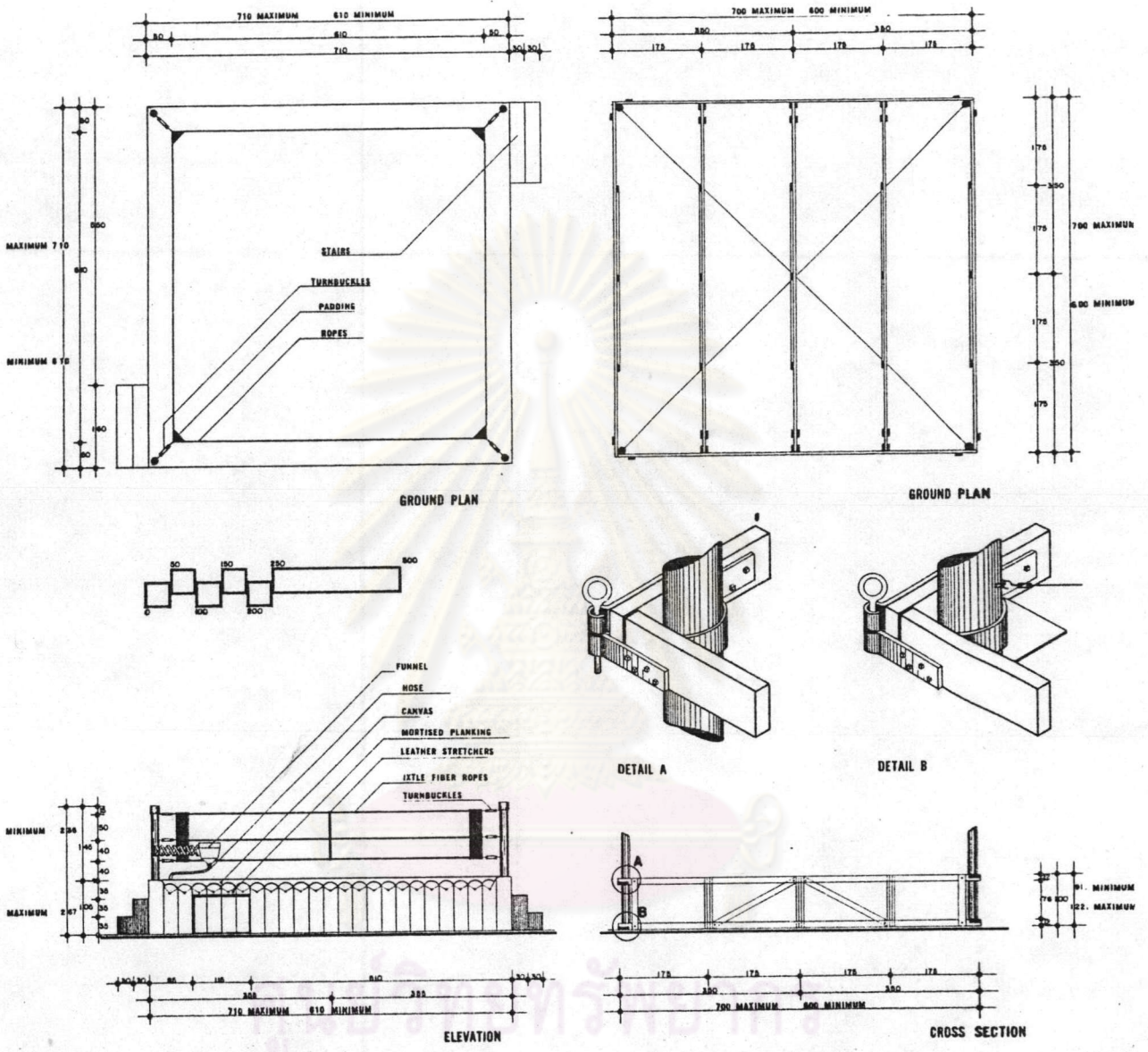

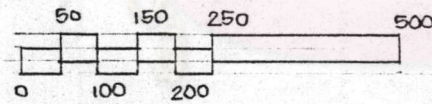
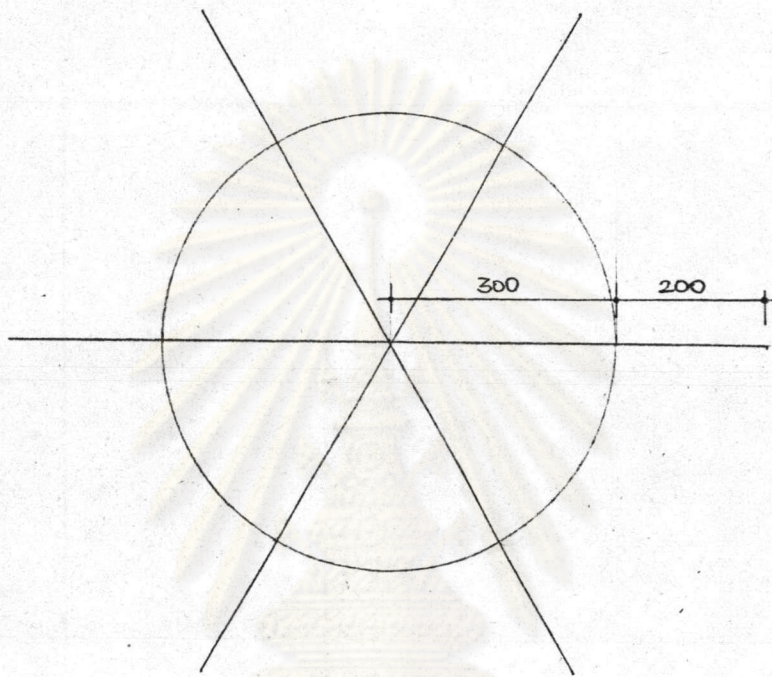

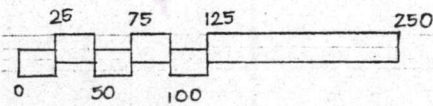
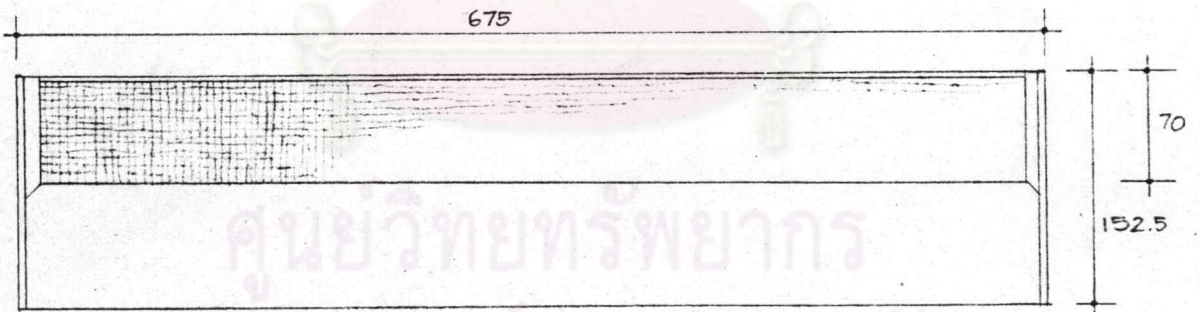
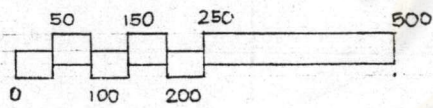
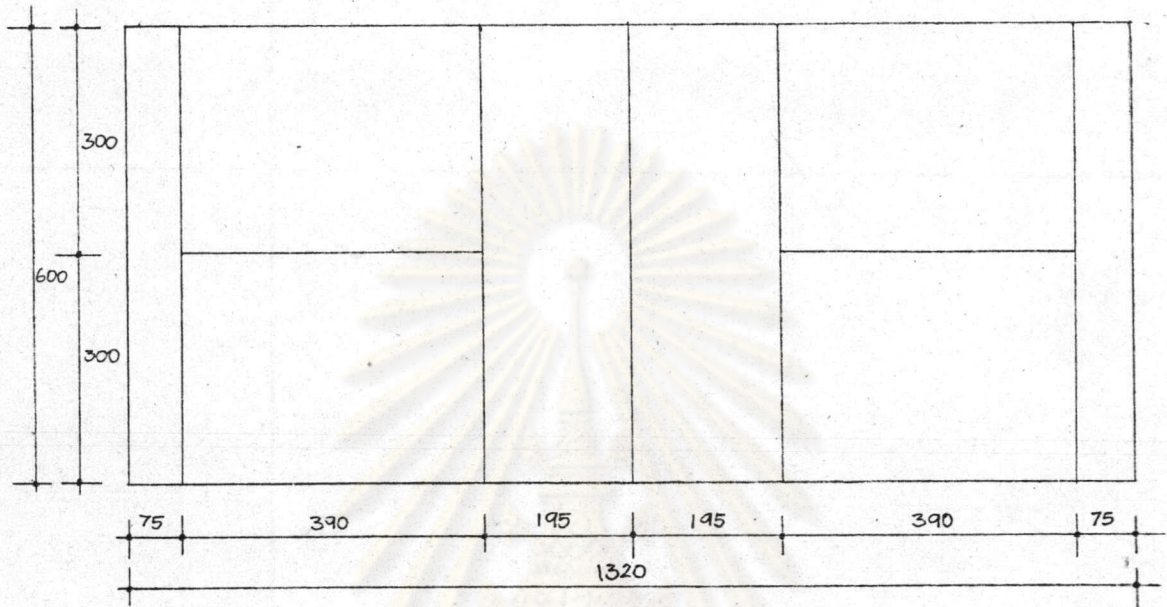
๑๑ ตะกร้อคตหรง

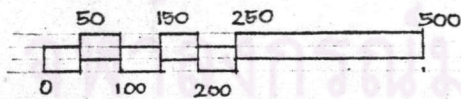
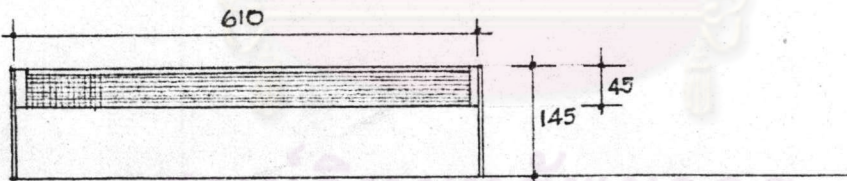
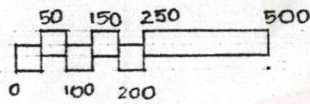
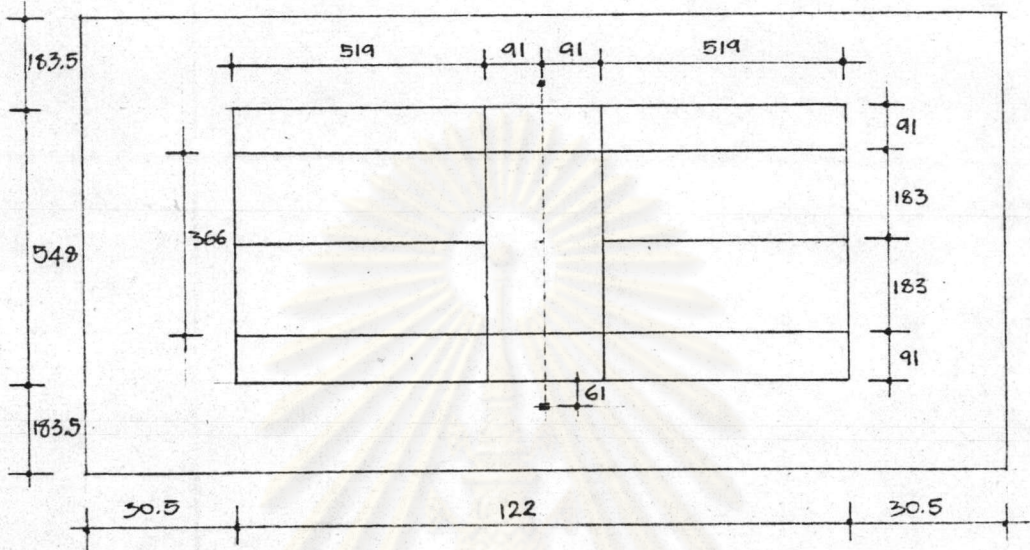
 BOXING

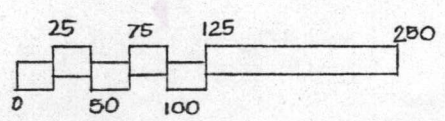
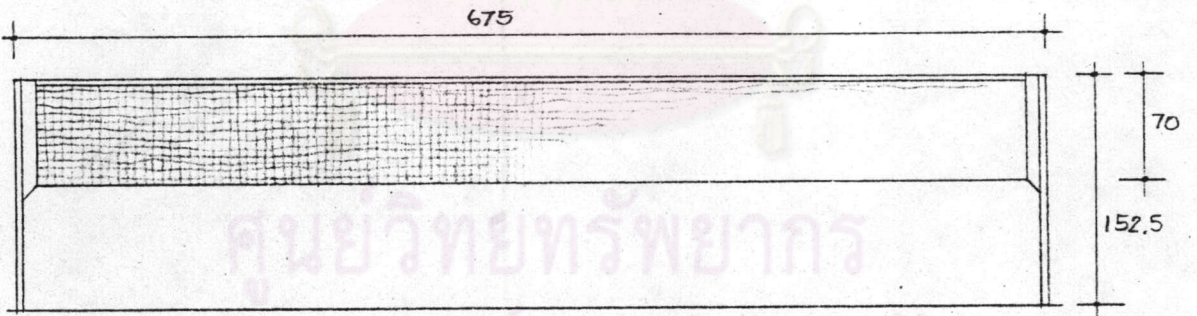
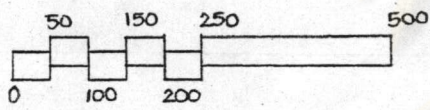
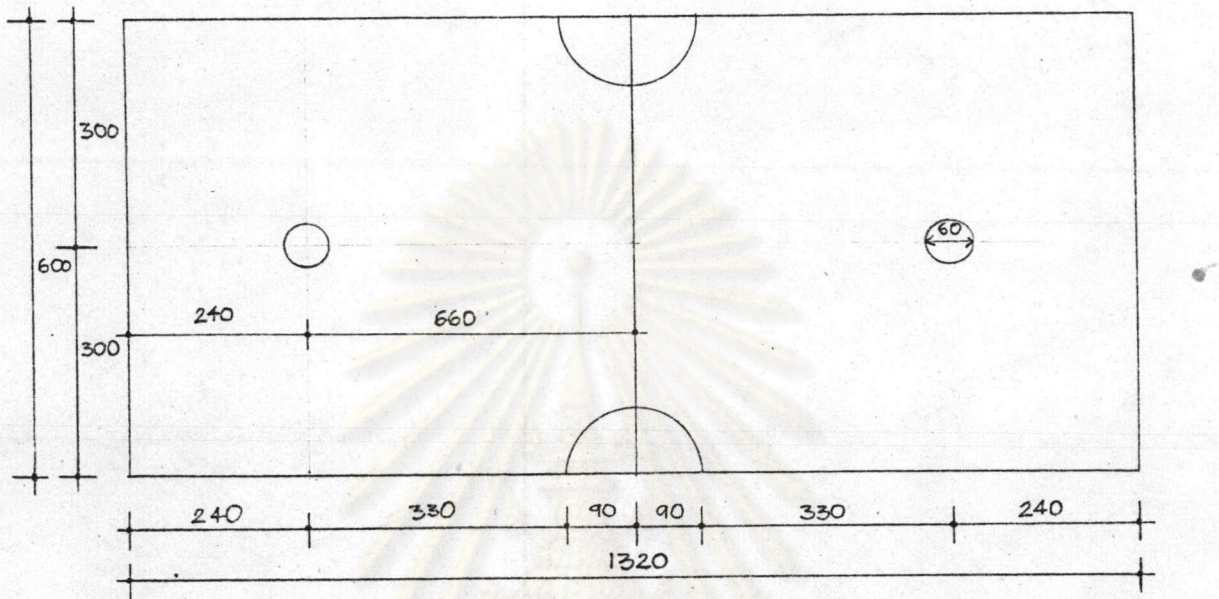
ศูนย์วิทยทรัพยากร
ตะกร้อวง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

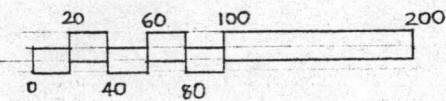
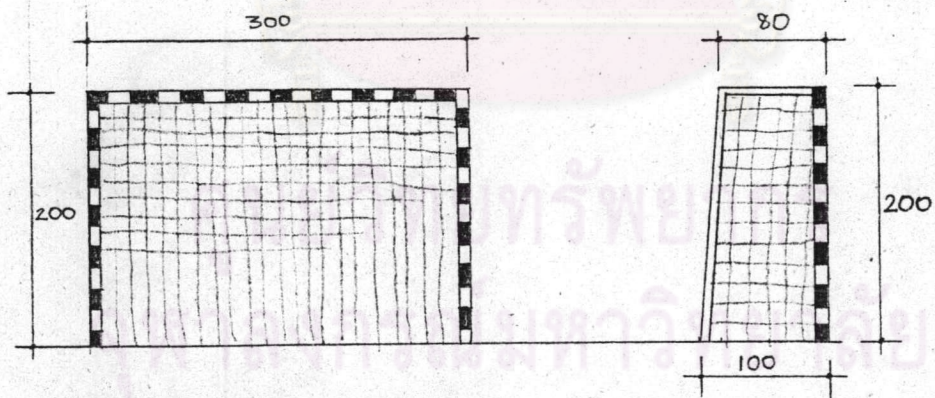
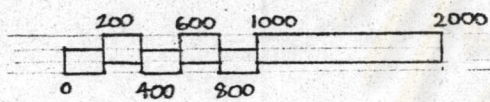
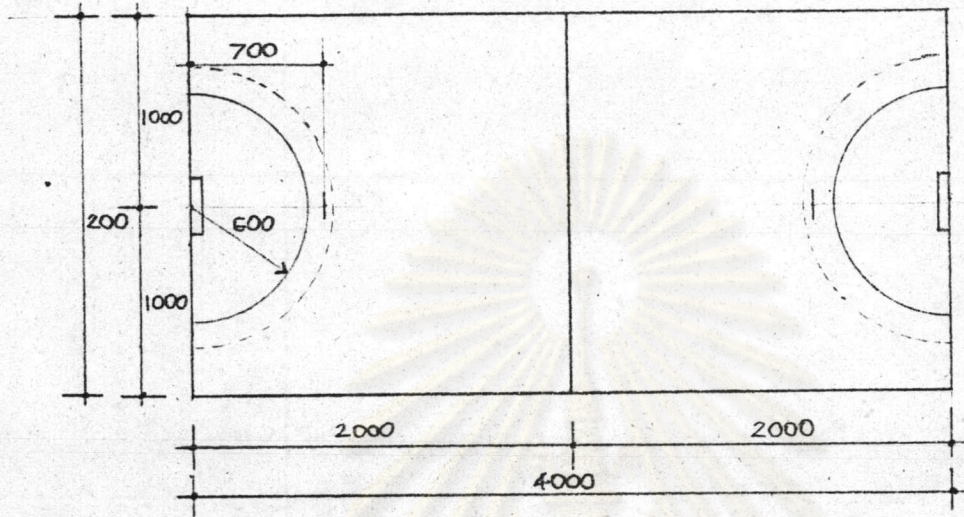

รูปภาพที่ 32 แสดงรายละเอียดของสนามแข่งขันทางขวามือ

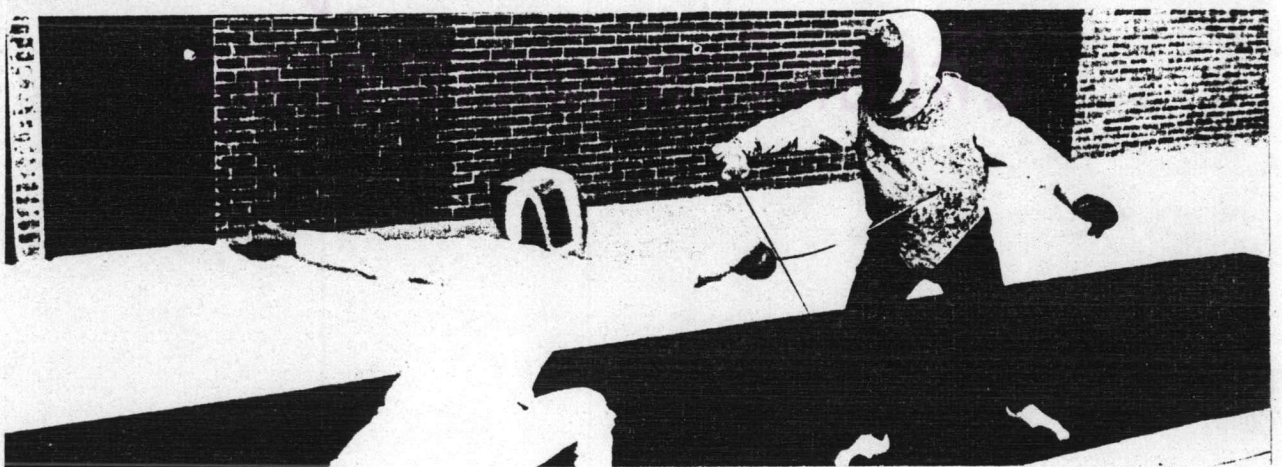
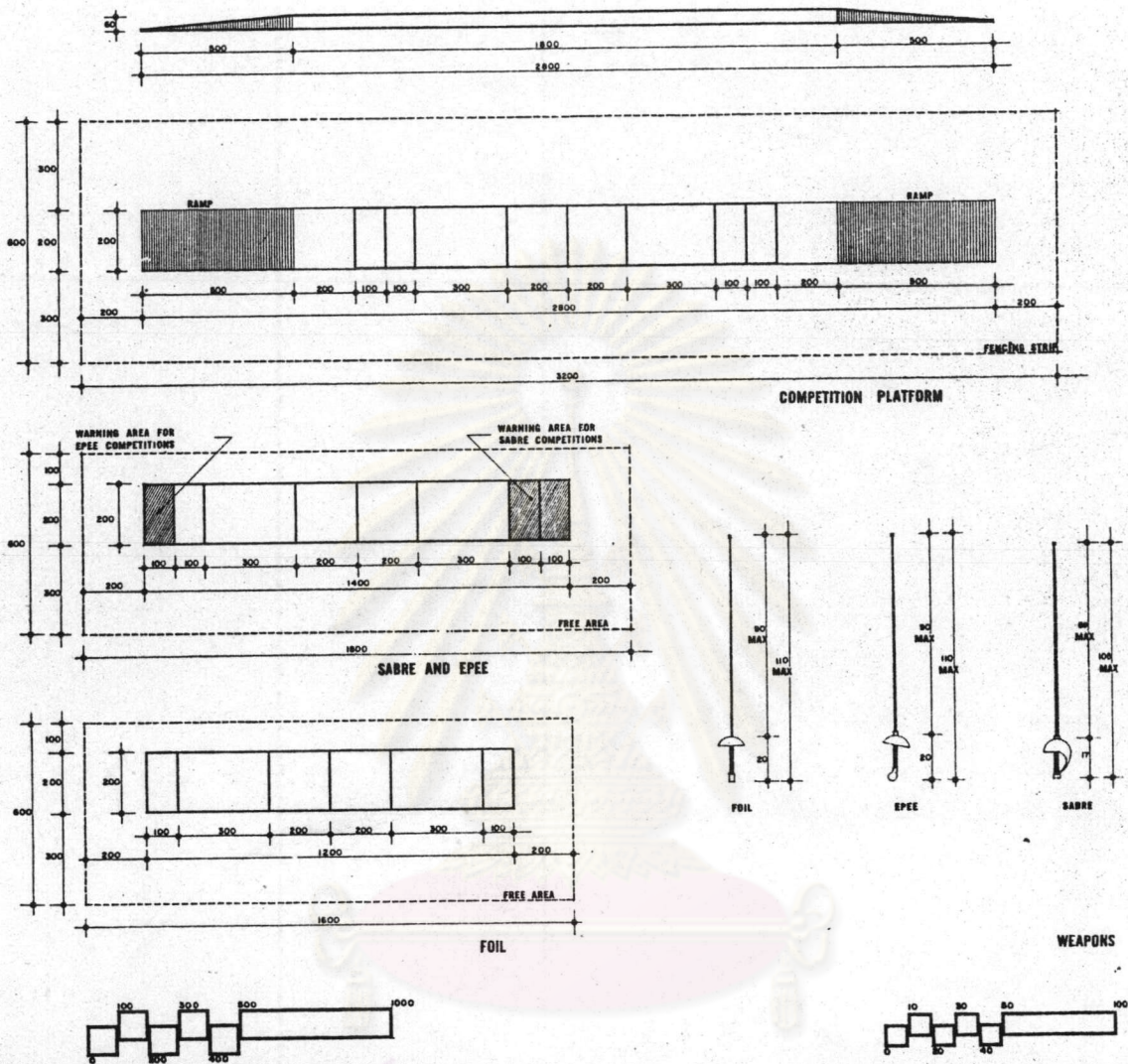

0 ห่วงกั้นตาข่าย

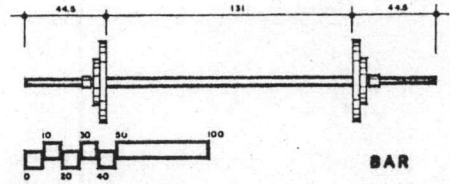
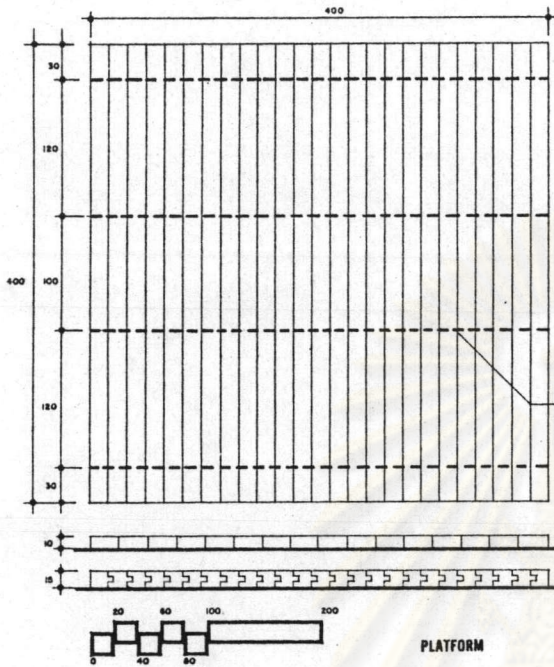

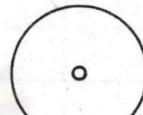
HAND BALL

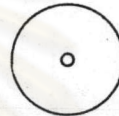
รูปถ่ายที่ 37 แสดงรายละเอียดของส่วนงานแข่งขันยกน้ำหนัก

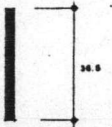
BAR

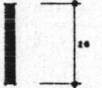
20 KG

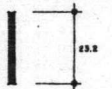
15 KG

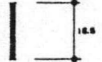
10 KG

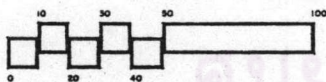
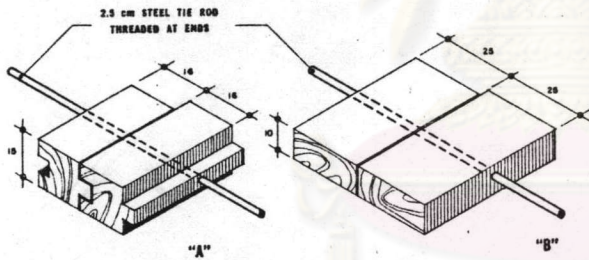
5 KG

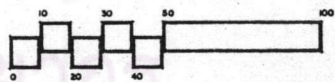
2.5 KG

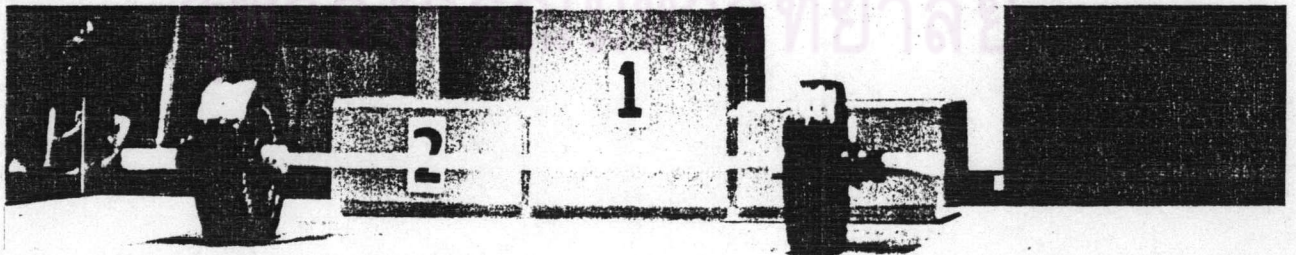
1.25 KG

DETAILS

DISKS

รูปภาพที่ 38 แสดงรายละเอียดของสนามแข่งขันเทเบิลเทนนิส

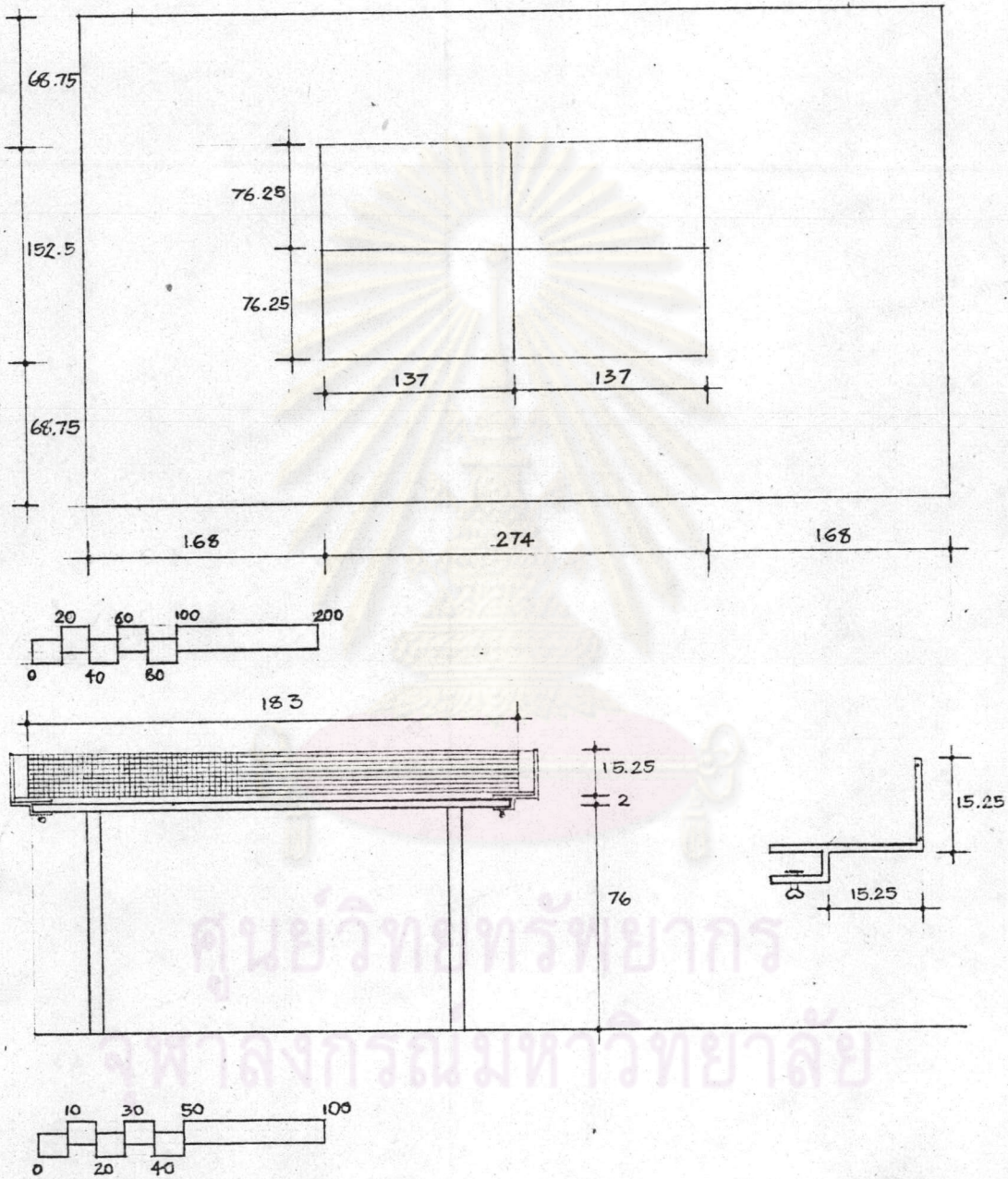

TABLE TENNIS

อย่างแพร่หลายประกอบด้วยตะกร้อข้ามตาข่าย ห่วงข้ามตาข่าย เชปักตะกร้อ แคมมินตัน แชนค็อบอลและฟันดาบ เป็นต้น กีฬาประเภทดังกล่าวเป็นกีฬาที่ใช้พื้นที่น้อยและสามารถที่จะจัดขึ้นในอาคารได้

กลุ่มที่ 5 ได้แก่กีฬาที่ใช้พื้นที่น้อยกว่า 110 ตารางเมตรต่อหน่วย ประกอบด้วยกีฬากระบี่กระบอง ภายบริหาร บิงปอง และยกน้ำหนัก เป็นต้น กีฬาดังกล่าวเป็นกลุ่มของกีฬาที่ใช้พื้นที่น้อยที่สุด และในขณะเดียวกันก็เป็นกีฬาสามารถจัดขึ้นในอาคารได้ ซึ่งอาจจะเป็นตัวที่ใช้ทดแทนกีฬาที่ต้องการพื้นที่มาก ๆ ได้เช่นเดียวกัน

ส่วนในเรื่องของการสนทนาการที่ไม่ต้องใช้แรงหรือไม่มีการออกกำลังกายนั้นพบว่าทั้ง 8 ประเภท ที่ได้กล่าวมาแล้วในส่วนต้นนั้นต้องการพื้นที่ไม่มากนักส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นห้อง ๆ เดียวใช้สำหรับฝึกสอนพูดคุย ฝึกหัด หรือประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งอาจแยกกล่าวออกได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 เป็นเรื่องของการช่างและฝีมือซึ่งแยกเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

1. ศิลป (การปั้น แกะสลัก วาดเขียน การสักดอกไม้ ฯลฯ)
2. การช่าง (เย็บปักถักร้อย จักสาน ฯลฯ)
3. การประดิษฐ์ (การประดิษฐ์เครื่องใช้ ทำตุ๊กตา

ของชำร่วย ฯลฯ)

4. การโภชนาการ (การสอนทำอาหารและขนมต่าง ๆ

วิธีถนอมอาหาร ฯลฯ)

5. การฝึกอบรมวิชาชีพ (ช่างตัดเสื้อ ช่างไม้ ช่างไฟฟ้า ฯลฯ)

กิจกรรมดังกล่าวต้องการพื้นที่เป็นห้อง โดยปกติทั่วไป

จะมีขนาดประมาณ 6 x 6 ตารางเมตร ซึ่งจะรวมไว้ในอาคารสนทนาการ จำนวนห้องนั้นขึ้นอยู่กับความต้องการของแต่ละศูนย์ไป

กลุ่มที่ 2 เป็นเรื่องของการเต้นรำ ซึ่งได้แก่การฝึกสอนการเต้นรำประเภทต่าง ๆ เช่น Folk Dance, Social Dance, Creative Dance และ Modern Dance เป็นต้น

กิจกรรมดังกล่าวต้องการห้องสำหรับฝึกซ้อมเพื่อฝึกหัด โดยปกติทั่วไปจะมีขนาดห้องประมาณ 6 x 12 ตารางเมตร พร้อมอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับฝึกซ้อม

กลุ่มที่ 3 เป็นเรื่องของการแสดงละคร ซึ่งได้แก่การฝึกสอน จัดโปรแกรมให้เด็กแสดงออกถึงการเคลื่อนไหว ท่วงท่าที่ การเลียนแบบ การสร้างจินตนาการ การสร้างท่าทาง เป็นต้น

กิจกรรมดังกล่าวต้องการพื้นที่สำหรับฝึกซ้อม ห้องสำหรับแต่งตัว โดยทั่ว ๆ ไปจะใช้ห้องขนาด 6 x 12 ตารางเมตร ก็เป็นการเพียงพอและตั้งอยู่ในอาคารสันตนาการ

กลุ่มที่ 4 เป็นเรื่องของงานอดิเรก ซึ่งแยกออกเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

1. ประเภทเก็บสะสม (ของเก่า เหรียญ แสตมป์ รูปภาพ)
2. ประเภทประดิษฐ์ (ถ่ายภาพ อัดล้างขยายรูป ฯลฯ)
3. ประเภทการศึกษา (หาความรู้เพิ่มเติมในเรื่อง พืช สัตว์ แร่ธาตุ ดาราศาสตร์ ฯลฯ)

กิจกรรมดังกล่าวต้องการห้องไว้สำหรับการฝึกสอน แนะนำเพื่อการค้นคว้าความรู้เพิ่มเติม โดยทั่ว ๆ ไปจะใช้ขนาดห้องประมาณ 6 x 6 ตารางเมตร และตั้งอยู่ในอาคารสันตนาการ

กลุ่มที่ 5 เป็นเรื่องของคนตรีรวมถึงนาฏศิลป์ ซึ่งได้แก่การฝึกสอนคนตรีชนิดต่าง ๆ เช่น ซอ ระนาด กีตาร์ ไวโอลิน อีเลคโทน เปียโน เป็นต้น ส่วนนาฏศิลป์นั้นได้แก่ ระบำ แข็งและพ่อน เป็นต้น

กิจกรรมดังกล่าวต้องการพื้นที่สำหรับฝึกซ้อม ฝึกสอน โดยปกติจะใช้ห้องอยู่รวมในอาคาร

กลุ่มที่ 6 เป็นเรื่องของการอ่าน เขียน และพูด ซึ่งได้แก่การฝึกหัดพูดในภาษาที่สมาชิก มีความสนใจ การอ่านหนังสือ ยืมหนังสือ เล่านิทาน จัดคู่มือหนังสือและซ่อมหนังสือ เป็นต้น

กิจกรรมดังกล่าวต้องการห้องสำหรับฝึกสอน เก็บหนังสือ
พร้อมอุปกรณ์ ห้องฝึกฟังภาษา เป็นต้น

กลุ่มที่ 7 เป็นเรื่องของการสนทนาทางสังคม ซึ่งได้แก่การสังคม
สงเคราะห์และการบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมที่จัดให้มีขึ้นได้แก่ การรวมกลุ่มเพื่อ
ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น ทำความสะอาดถนนหนทาง
เครื่องหมายและสัญญาณจราจร จัดสัปดาห์ป้องกันอุบัติเหตุ การกำจัดเก็บผักตบชวา
 เป็นต้น

กิจกรรมเหล่านี้ต้องการสถานที่ไว้สำหรับพบปะเพื่อติด
ต่อประชุมปรึกษาหารือกัน ทั้งนี้เพราะการประกอบกิจกรรมดังกล่าวจะต้องประกอบ
ขึ้นในพื้นที่อื่น ๆ

กลุ่มที่ 8 เป็นเรื่องของกิจกรรมพิเศษซึ่งหมายถึง การจัดกิจกรรม
บางอย่างขึ้นในโอกาสพิเศษดังเช่น การจัดงานรื่นเริงตามเทศกาลต่าง ๆ พิธี
วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ รวมทั้งการเดินทางท่องเที่ยวแบบที่ไม่ต้องลำบากมากนัก

กิจกรรมเหล่านี้ก็ต้องการเพียงห้องที่จะใช้สำหรับประ
สานงานประชุม พบปะเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ห้องที่ใช้โดยปกติทั่ว ๆ ไป จะ
อยู่ร่วมกับอาคารสนทนาการได้ด้วย

กิจกรรมที่เป็นสนทนาการประเภทไม่ต้องการใช้แรงมักจะไม่ต้องการใช้พื้นที่มาก
นัก ทั้งนี้เพราะจะใช้สถานที่เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประชุม ฝึกสอนและ
ฝึกหัด เป็นต้น ซึ่งสามารถรวมอยู่ในอาคารสนทนาการได้ส่วนจำนวนที่เหมาะสมกัน
นั้นขึ้นอยู่กับขนาดของศูนย์ จำนวนสมาชิก และจำนวนและชนิดของสนทนาการที่
จะจัดให้มีขึ้น

5.4 สรุปมาตรฐานในการวางแผน

สภาพการขาดแคลนแหล่งสนทนาการที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นได้แสดงให้เห็น

ถึงความจำเป็นและรีบด่วนในการที่จะกำหนดมาตรฐานในการวางแผนสำหรับศูนย์สนทนา-การกรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพราะจะได้ช่วยให้การจัดบริการทางด้านสนทนาการจากรัฐสู่ประชาชน เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชากรในพื้นที่

มาตรฐานในการวางแผนในที่นี้ เมื่อพิจารณาจากตัวแปรทั้ง 2 ลักษณะในตอนแรกจะเห็นได้ว่า ตัวแปรแต่ละลักษณะสามารถให้คำตอบแก่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับด้านสนทนาการได้เป็นอย่างดี ซึ่งแยกพิจารณากำหนดเป็นมาตรฐานได้ดังนี้

5.4.1 ตัวแปรโดยทั่วไป

ตัวแปรโดยทั่วไปที่ใช้พิจารณาเพื่อกำหนดรูปแบบการสนทนาการในกรุงเทพมหานครในที่นี้แบ่งเป็น 6 ตัวคือ การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การเปลี่ยนแปลงประชากร วิทยายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา ตัวแปรแต่ละตัวได้ให้คำตอบในเรื่องการกำหนดมาตรฐานในการวางแผนสำหรับศูนย์สนทนาการกรุงเทพมหานครได้ดังนี้คือ

1. การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน การเพิ่มของเนื้อที่การก่อสร้างในเขตกรุงเทพมหานครในช่วง 3 ปีที่ผ่านมาได้เพิ่มขึ้นประมาณ 18 ตารางกิโลเมตร การเพิ่มของอาคารประเภทพักอาศัย พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม ย่อมแสดงให้เห็นว่าบริเวณที่เป็นที่ว่างกำลังลดน้อยลงไปทุกที ในสภาพที่ความแออัดของชุมชนกำลังเพิ่มขึ้น การขยายตัวของชุมชนมีมากขึ้นย่อมจะต้องมีการวางแผนกันพื้นที่บางส่วนไว้ หรือจะจัดหาด้วยวิธีการอย่างใดก็ได้แล้วแต่เพื่อเป็นการป้องกันการขาดแคลนแหล่งสนทนาการในอนาคต

2. การเปลี่ยนแปลงประชากร การเพิ่มหรือลดของจำนวนประชากรย่อมส่งผลให้เกิดการใช้ทรัพยากรทุก ๆ อย่างเพิ่มขึ้น หรือลดลงตามไปด้วยในรอบ 4 ปี ประชากรกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นประมาณ 470,000 คน ซึ่งหมายถึงว่าจะมีความต้องการในด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้นไปด้วยรวมทั้งความต้องการเพิ่มขึ้นทางด้านสนทนาการด้วยในขณะที่สภาพปัจจุบัน ความขาดแคลนแหล่งสนทนาการนั้นมีมากพออยู่แล้ว

การกำหนดศูนย์สันทนการกรุงเทพมหานครขึ้นมาใหม่นั้นจะต้องพิจารณาถึงจำนวนหรือขนาดของประชากรที่เพิ่มขึ้นในแต่ละพื้นที่ด้วย

3. วัยอายุ ประชากรที่มีวัยอายุต่างกันได้แสดงให้เห็นแล้วว่า จะมีความต้องการทางสันทนการที่ต่างกันออกไปด้วย และพบว่าประชากรประมาณร้อยละ 47 ของประชากรทั้งกรุงเทพมหานครเป็นผู้ที่อยู่ในวัยทำงานซึ่งหมายถึงผู้ที่ต้องประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงชีพตามความรู้ความสามารถ ดังนั้นหลังจากที่มีการทำงานแล้ว ประชากรในกลุ่มนี้สมควรได้รับการพักผ่อนหย่อนใจตามความต้องการของตน การจัดตั้งศูนย์สันทนการกรุงเทพมหานครจึงควรจะพิจารณาถึงการกำหนดรูปแบบและประเภทของสันทนการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชากรในกลุ่มวัยอายุดังกล่าว เป็นหลัก เพราะเป็นประชากรเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรทั้งกรุงเทพมหานคร

4. อาชีพ อาชีพของประชากรในกรุงเทพมหานครนั้นพบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ใช้แรงงานเป็นหลักคือประมาณร้อยละ 40 ของประชากรทั้งหมดส่วนที่เหลือเป็นกลุ่มของผู้ที่ทำงานด้านการค้า บริการและเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐอีกประมาณร้อยละ 60 ดังนั้นการจัดตั้งศูนย์สันทนการกรุงเทพมหานครจึงควรจะพิจารณาถึงการกำหนดรูปแบบและประเภทของสันทนการให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของประชากรที่มีอาชีพต่าง ๆ ในสัดส่วนที่เหมาะสม ทั้งนี้เพราะจากที่ได้กล่าวมาใน ส่วนต้นของการศึกษาในครั้งนี้อันได้กล่าวมาแล้วว่า อาชีพที่ต่างกันของประชากรย่อมจะส่งผลให้มีความต้องการทางด้านสันทนการที่แตกต่างกันออกไปด้วยเมื่อประชากรมีอาชีพที่ผสมกันอยู่การสันทนการก็ต้องจัดให้มีทั้งประเภทที่ต้องใช้กำลังและไม่ใช้กำลังด้วย ไปในขณะเดียวกันนั่นเอง

5. รายได้ รายได้เป็นตัวแปรที่สำคัญที่จะชี้ให้เห็นถึงการกำหนด รูปแบบ ประเภท ตลอดจนชนิดของการสันทนการได้ ทั้งนี้เพราะการมีรายได้นั้นย่อมจะมีความสัมพันธ์โดยตรงกับอาชีพนั่นเอง และพบว่าครัวเรือนของประชากรในกรุงเทพมหานครประมาณร้อยละ 40 มีรายได้น้อยไม่เกินเดือนละ 4,000 บาท และอีกร้อยละ 50 เป็นครัวเรือนที่มีรายได้อยู่ระหว่างเดือนละ 4,000-10,000 บาท

และมีเพียงร้อยละ 10 เท่านั้นเองที่มีรายได้มากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ดังนั้น หากมีการจัดตั้งศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครขึ้นมาแล้ว ควรจะพิจารณาในการที่จะให้บริการแก่ประชากรในกลุ่มที่มีรายได้ต่ำเป็นหลัก ศูนย์สันทนาการดังกล่าวถึงจะสามารถตอบสนองความต้องการของประชากรในพื้นที่อย่างแท้จริง

6. ระดับการศึกษา การมีประชากรที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกันจะส่งผลให้เกิดอาชีพและรายได้ที่ต่างกันด้วย และพบว่าในกรุงเทพมหานคร ประชากรมากกว่าร้อยละ 50 จบเพียงระดับประถมศึกษา ส่วนผู้จบระดับอุดมศึกษานั้นมีเพียงร้อยละ 10 ความแตกต่างในเรื่องระดับการศึกษานี้สามารถพิจารณาย้อนกลับไปในเรื่องของอาชีพและรายได้ ข้อมูลทั้ง 3 ส่วนที่กล่าวมาข้างต้นมีความสอดคล้องกันเป็นอย่างดีคือ ประชากรส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย ฐานะยากจนและต้องทำงานประเภทที่ใช้แรงงานเป็นหลัก การจัดตั้งศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครจึงควรจะออกมาในรูปของการสันทนาการที่ไม่ต้องใช้กำลังมากนัก (*Passive Recreation*) ในสัดส่วนที่มากกว่าการสันทนาการที่ต้องใช้กำลัง (*Active Recreation*) นั่นเอง

ตัวแปรทั้ง 6 ประเภทข้างต้นเป็นเพียงตัวแปรบางส่วนเท่านั้นในการกำหนดมาตรฐานในการวางแผนสำหรับศูนย์สันทนาการทั้งนี้ เพราะเชื่อว่าจะมีตัวแปรอื่น ๆ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการสันทนาการอีกมากมาย เช่น การครอบครองยานพาหนะ การมีเวลาว่าง ทัศนคติ ชนบทธรรมนิยมวัฒนธรรมประเพณี และนโยบายของรัฐ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามเมื่อสามารถกำหนดมาตรฐานสำหรับการวางแผนศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครได้แล้ว ก็จะต้องสร้างศูนย์สันทนาการให้เน้นหนักไปในรูปแบบการสันทนาการที่ไม่ต้องใช้กำลังมาก ในสัดส่วนที่มากกว่าการสันทนาการที่ต้องใช้กำลังตามเหตุผลที่ได้ศึกษามาแล้วในตอนต้นโดยตลอด และเพื่อที่จะได้สามารถกำหนดรูปแบบทางด้านสันทนาการที่ไม่ต้องใช้กำลังมากได้อย่างรัดกุมและสอดคล้องกับข้อจำกัดทางด้านพื้นที่ จึงอาจกล่าวต่อไปในส่วนที่เป็นตัวแปรพิเศษได้ดังนี้คือ

5.4.2 ตัวแปรพิเศษ

ตัวแปรพิเศษจะเป็นมาตรฐานอีกลักษณะหนึ่งที่จะชี้ให้ทราบว่า

เมื่อสามารถกำหนดประเภทของการสหนาการในกรุงเทพมหานครได้แล้ว เนื่องจากข้อจำกัดบางประการในด้านพื้นที่ ตัวแปรพิเศษต่อไปนี้จะช่วยให้การวางแผนนั้นสอดคล้องกับเงื่อนไขต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัว คือที่ว่างภายในเขตแต่ละเขต ราคาที่ดิน ขนาดของสนาม และขนาดของห้องที่จะใช้สำหรับการสหนาการแบบที่ไม่ต้องใช้กำลังมากบางประเภทซึ่งแยกพิจารณาได้ดังนี้

1. ที่ว่างภายในเมือง ได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นไปได้ในเขตแต่ละเขตซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจเลือกพื้นที่ได้ง่ายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ที่ว่างในบางพื้นที่บางแห่งสามารถที่จะดัดแปลง พัฒนาให้เป็นศูนย์สหนาการได้อยู่แล้วภายในตัวมันเอง เช่นบริเวณที่ว่างในวัด พิพิธภัณฑสถานอนุสาวรีย์ สวนสาธารณะ สวนหย่อมในพื้นที่ตอนใน และที่นา สวนผลไม้ สวนผัก แม่น้ำ ลำคลอง ที่โล่งในพื้นที่รอบนอก เป็นต้น ที่ว่างเหล่านี้พบว่าจะเหลืออยู่ประมาณเกือบร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งกรุงเทพมหานคร แต่ทั้งนี้ที่ว่างดังกล่าวจะมีขนาดแตกต่างกันออกไปเมื่อพิจารณาลงไปถึงรายละเอียดในแต่ละเขตตามที่ได้อธิบายมาแล้วข้างต้น

2. ราคาที่ดิน เป็นตัวแปรที่มีความสำคัญอีกตัวหนึ่งในการกำหนดเลือกพื้นที่ที่จะต้องเป็นศูนย์สหนาการ และพบว่าในพื้นที่ตอนในซึ่งเป็นย่านการค้าเก่าแก่ของเมืองราคาที่ดินจะสูงมากประมาณตารางวาละ 100,000 บาท และค่อย ๆ ลดลงเมื่อห่างจากศูนย์กลางเมืองออกไป จนเหลือตารางวาละไม่เกิน 500 บาท การหาพื้นที่เพื่อกำหนดที่ตั้งของศูนย์สหนาการในแต่ละพื้นที่จึงต้องอาศัยวิธีการใดมาที่แตกต่างกันออกไปถึงเช่น สำหรับพื้นที่ตอนในนั้นอาจปรับปรุงที่ว่างที่เหลืออยู่ในที่ดินของรัฐ หรือปรับปรุงแหล่งสหนาการที่มีอยู่แล้วให้สามารถบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่วนในนั้นที่รอบนอกนั้นพบว่า เมื่อราคาที่ดินไม่แพงมากนักรัฐควรจะจัดหาพื้นที่บางส่วนไว้ล่วงหน้าในขณะที่เมือง ชุมชน กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

3. ขนาดของสนาม เมื่อกำหนดประเภทของการสหนาการได้แล้ว เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านพื้นที่งบประมาณและอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องใช้กิจกรรมที่สามารถให้ผลตอบแทนได้ในลักษณะเดียวกัน แม้ว่าจะมีรูปแบบการให้บริการ

ที่ต่างกันก็ตาม เช่นในพื้นที่ที่ต้องการศูนย์สันทนาการเท่านั้นหนักไปในทางกิจกรรมที่ต้องใช้กำลัง แต่มีพื้นที่น้อย ก็จะต้องใช้กีฬาประเภทพื้นที่น้อยเช่น เทเบิลเทนนิส แบดมินตัน ตะกร้อ หรือกายบริหาร เข้าไปแทนฟุตบอล บาสเกตบอล ลู่วิ่ง เป็นต้น ส่วนสำหรับในพื้นที่ที่ต้องการเน้นหนักศูนย์สันทนาการที่ไม่ต้องใช้กำลังก็สามารถกำหนดขนาดตลอดจนเครื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ ภายในห้องที่จะใช้ได้ไม่ยากนักดังที่กล่าวแล้ว

การกำหนดมาตรฐานในการวางแผนสำหรับศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานคร ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเพียงมาตรการประการหนึ่งในการที่จะกำหนดรูปแบบและประเภทของการให้บริการด้านสันทนาการจากรัฐไปสู่ประชากรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ในส่วนต่อไปจะกล่าวถึงรูปแบบของการจัดศูนย์สันทนาการว่ามีองค์ประกอบอย่างไรบ้าง ซึ่งเป็นเพียงตัวอย่างบางประการเท่านั้น

5.5 มาตรฐานบางประการของศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครจากการศึกษาครั้งนี้

มาตรฐานบางประการของศูนย์สันทนาการในที่นี้เป็นเพียงการกล่าวถึงตัวอย่างที่แสดงให้เห็นว่าในศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครโดยทั่ว ๆ ไปนั้นควรจะมีองค์ประกอบอะไรบ้าง การพิจารณาที่จะหยิบเอาส่วนใดส่วนหนึ่งมาใช้ขึ้นขึ้นขึ้นกับความเหมาะสม และข้อจำกัดอีกหลาย ๆ ประการซึ่งย่อมมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่ แต่การทราบถึงองค์ประกอบที่เชื่อว่าเป็นส่วนที่มีความสำคัญในศูนย์สันทนาการ เป็นเบื้องต้นจะช่วยให้สามารถเข้าใจและมีประโยชน์ต่อการวางแผนทางด้านสันทนาการในกรุงเทพมหานครได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งอาจสรุปได้ดังนี้คือ

5.5.1 สิ่งอำนวยความสะดวก (Standard Facilities)

ในศูนย์สันทนาการควรมีพื้นที่บางส่วนจัดไว้เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่จะเข้าไปใช้บริการซึ่งได้แก่

1. ที่จอดรถ (Car Park)

2. ระบบการสัญจรทางถนนและทางเท้า (Road and Footpath circulation)
 3. แผนที่บริเวณและเครื่องหมายแสดงทิศทาง (Location map Information & Direct Signs)
 4. สถานที่พักชั่วคราว (ศาลา) ที่ปิดประกาศโฆษณา
ที่นั่ง ฯลฯ (Shelter, Bench, Kiosk, & Little Bins etc.)
 5. อาคารสุขาสาธารณะ (Lavatories)
 6. การออกแบบและตกแต่งผังบริเวณ (Hard and Soft Landscaping)
 7. แสงสว่างที่พอเพียง
 8. สนามเล่นสำหรับเด็ก สนามหญ้า
- 5.5.2 กิจกรรมทางค่านันทนาการ (Recreation Activities)
1. กิจกรรมที่ต้องใช้กำลังซึ่งควรมีทั้งกีฬาในร่ม โดยอาจจัดอยู่ในโรงยิมเนเซียมหรืออาคารกีฬาในร่มรวมทั้งส่วนที่อยู่นอกอาคารซึ่งได้แก่ บริเวณสนามหญ้า ลานคอนกรีตอเนกประสงค์ สนามกรีฑามาตรฐาน (มี/ไม่มีอัฒจันทร์) เป็นต้น
 2. กิจกรรมที่ไม่ต้องใช้กำลังซึ่งควรมีทั้งที่สามารถประกอบกิจกรรมได้ทั้งในอาคาร (Recreation Building) ซึ่งอาจเป็นห้องดนตรี นาฏศิลป์ เป็นต้น ส่วนนอกอาคารนั้นได้แก่สิ่งก่อสร้างที่สวยงาม สวนสาธารณะ สวนสัตว์ มุมสงบสำหรับพักผ่อน น้ำพุ เหล่านี้เป็นต้นซึ่งสร้างขึ้นเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการทางค่านันทนาการที่ไม่ตัดออกกำลังโดยสามารถเดินเล่น นั่งพักผ่อน ยืนชมความงามได้
- 5.5.3 พื้นที่ที่เปิดให้มีการเช่าเพื่อจัดหาประโยชน์ (Concession Area)
ในพื้นที่ดังกล่าวจะมีการกำหนดพื้นที่บางส่วนไว้สำหรับเปิดโอกาสให้เอกชนมาจัดการค่านันทนาการรวมทั้งบริการค่านอื่น ๆ เช่น จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ดังนี้
1. สวนสนุก (Amusement Park)

2. ร้านอาหาร ภัตตาคาร มุมชายเครื่องคัม (Food Center, Restaurant & Refreshment Area)

3. โรงเรียนฝึกอาชีพ โรงเรียนเสริมศึกษา (Semi - School Center)

4. อาคารขายของเบ็ดเตล็ด เครื่องคัม สู่ซา (Chalets)

5. ร้านขายของที่ระลึก ร้านขายของชำเล็ก ๆ หรือร้านขายอุปกรณ์เครื่องกีฬา เป็นต้น (Souveneir, Mini - Supermarket and Sport Equipment shop)

5.5.4 การเข้า-ออก (Accessibility) การเดินทางเข้าไปใช้ศูนย์สันทนาการจะต้องได้รับความสะดวกและปลอดภัย จึงควรจะมีบริการด้านการขนส่งให้ซึ่งได้แก่

1. การบริการโดยรถประจำทางของรัฐ หรือให้ศูนย์สันทนาการนั้น ๆ เป็นสถานีของรถประจำทาง (Public Bus services, Bus Terminal)

2. มีบริการขนส่งพิเศษสำหรับผู้ที่จะไปใช้บริการ (Special Communicators)

3. ผู้มีรถยนต์ส่วนตัวสามารถไปได้สะดวกและมีที่จอดรถอย่างเพียงพอ (Private car)

5.5.5 การรักษาความปลอดภัย (Security) มาตรการทางด้านความปลอดภัยจะช่วยให้การบริการด้านสันทนาการนั้นสามารถให้บริการแก่ประชากรในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงควรมีการบริการด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1. บ้อมยาม (Guard kiosks)

2. การทำรั้วกันโดยรอบ (Railing Boundary)

3. การเปิด-ปิดเป็นเวลาที่เหมาะสม (Operation Hours)

Control)

การยกตัวอย่างองค์ประกอบที่สำคัญในศูนย์สันทนาการก็เพื่อที่จะได้ทราบว่าหากจะมีการจัดสร้างศูนย์สันทนาการขึ้นมาแล้วก็ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกบางอย่าง

ก่อสร้างรวมไว้ด้วยส่วนจำนวนที่จะสร้างเท่าใด ลำดับก่อนหลังนั้นก็ขึ้นอยู่กับเหตุผลหลาย ๆ ประการเป็นต้นว่าฐานะของศูนย์ว่าเป็นระดับใดคือเป็นศูนย์ของภาค เมือง ชุมชน งบประมาณ และความจำเป็นเร่งด่วน เป็นต้น

ดังนั้นจึงอาจกล่าวสรุปได้ว่าศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครนั้นหมายถึงสถานที่ซึ่งอาจจะจัดขึ้นในพื้นที่ต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานครโดยเน้นหนักกิจกรรมทางด้าน **Passive Recreation** เป็นหลักและกิจกรรมทางด้าน **Active Recreation** เป็นลำดับรอง ทั้งนี้เพราะจากมาตรฐานที่ได้ศึกษามาแล้วในเรื่องของสัดส่วนของการสันทนาการในกรุงเทพมหานครพบว่าสัดส่วนดังกล่าวจะเป็น **Passive Recreation** ประมาณร้อยละ 60 ในขณะที่เป็น **Active Recreation** ประมาณร้อยละ 40

ศูนย์ฯ ดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายที่จะให้บริการแก่ประชาชนทุกเพศทุกวัยไม่ว่าจะมีรายได้ อาชีพ ระดับการศึกษาต่าง ๆ กันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งผู้ที่อยู่ในทุกเชื้อชาติ ศาสนาก็สามารถที่จะมาใช้บริการทางด้านสันทนาการของศูนย์สันทนาการกรุงเทพมหานครนี้ได้

หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบได้แก่สำนักสวัสดิการสังคม กรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจมีการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องก็ได้เพื่อให้การจัดตั้งหรือจัดสร้างศูนย์สันทนาการนั้นประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น

5.6 ศูนย์สันทนาการที่มีมาตรฐานในกรุงเทพมหานคร

จากมาตรฐานที่ได้กล่าวมาข้างต้นรวมทั้งจากที่ได้ศึกษาถึงมาตรฐานของศูนย์สันทนาการจากต่างประเทศพบว่าศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่น) มีรูปแบบ ลักษณะ ขนาด และที่ตั้งใกล้เคียงกับมาตรฐานทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วข้างต้นเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งจะเห็นได้จากมีการจัดกิจกรรมภายในศูนย์ฯ ผสมกันระหว่าง **Active Recreation** และ **Passive Recreation** รวมทั้งมีบ้านพัก ร้านอาหาร บ่อน้ำ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ อีกหลายประการ (ดังที่ได้กล่าวมาแล้วโดยละเอียดในบทที่ 4)

ศูนย์ดังกล่าวเชื่อว่าจะเป็นศูนย์สันตนาการที่มีประสิทธิภาพที่สุดใกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน ดังนั้นในส่วนสรุปและข้อเสนอแนะที่จะได้กล่าวต่อไปในส่วนท้ายสุดของการศึกษาในครั้งนี้จะให้ศูนย์เยาวชนกรุงเทพมหานคร (ไทย-ญี่ปุ่น) เป็นตัวหลักประการหนึ่งในการพิจารณาเสนอแนะแนวทางเบื้องต้นในการจัดตั้งศูนย์สันตนาการอื่น ๆ ในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะได้กล่าวในลำดับต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย